

Michel Planije, Mathijs Tuynman,
Lex Hulsbosch, Claudia van der Velden

Monitor Stedelijk Kompass 2011

Plan van aanpak maatschappelijke opvang
in 39 centrumgemeenten

Trimbos-instituut
Utrecht, 2012

 **Trimbos
instituut**
Netherlands Institute of
Mental Health and Addiction

Colofon

Financiering

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Ambtelijk opdrachtgever

Mieke Pollmann, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Projectleiding

Mathijs Tuynman

Projectuitvoering

Michel Planije

Mathijs Tuynman

Lex Hulsbosch

Claudia van der Velden

Productiebegeleiding

Kathy Oskam

Omslagontwerp

Ladenius Communicatie

Productie

Ladenius Communicatie

Beeld

www.istockphoto.com

ISBN: 978-90-5253-733-7

Deze uitgave is te bestellen via www.trimbos.nl/webwinkel met artikelnummer **AF1179**

Trimbos-instituut

Da Costakade 45

Postbus 725

3500 AS Utrecht

T: 030-2971100

F: 030-2971111

www.trimbos.nl

© 2012, Trimbos-instituut, Utrecht.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande toestemming van het Trimbos-instituut.

Inhoud

Voorwoord	5
Samenvatting en conclusies	7
1 Inleiding	11
1.1 Stedelijk Kompas	11
1.2 Monitor Stedelijk Kompas	12
1.3 Informatieverzameling	12
1.4 Leeswijzer	13
2 Uitvoering van het beleid in 2011	17
2.1 Gemeentelijk beleid	17
2.1.1 Gemeentelijke inzet 2011 ten opzichte van 2010	18
2.1.2 Gemeentelijke regie	20
2.1.3 Financiën	20
2.2 Preventie en vroegsignalering	22
2.3 Zorg en ondersteuningsaanbod	24
2.4 Ketensamenwerking	27
2.5 Persoonsgerichte benadering	31
2.6 Zwerfjongeren	33
2.7 Knelpunten	38
2.8 Succesfactoren	39
3 Intermezzo: uitstroom bevorderen	41
4 Omvang doelgroepen	49
4.1 Feitelijk daklozen	49
4.2 Residentieel daklozen	53
4.3 Potentieel of dreigend daklozen	56
4.4 Zwerfjongeren en gezinnen in de opvang	58
4.4.1 Zwerfjongeren	58
4.4.2 Gezinnen met kinderen	61
5 Doelbereik en prestaties	63
5.1 Het verminderen van het aantal huisuitzettingen en/of voorkomen van dakloosheid als gevolg van huisuitzetting	63
5.2 Daklozen voorzien van een individueel trajectplan	66
5.3 Het verminderen van overlast	68
5.4 Het voorkomen van dakloosheid als gevolg van ontslag uit detentie en/of uitsluiting uit een zorginstelling	69

6	Doelbereik en verrichte prestaties per gemeente	71
6.1	Alkmaar	71
6.2	Almelo	72
6.3	Almere	73
6.4	Amersfoort	75
6.5	Apeldoorn	77
6.6	Arnhem	78
6.7	Assen	81
6.8	Bergen op Zoom	83
6.9	Breda	84
6.10	Delft	86
6.11	Den Bosch	88
6.12	Den Helder	89
6.13	Deventer	90
6.14	Doetinchem	94
6.15	Dordrecht	95
6.16	Ede	96
6.17	Eindhoven	97
6.18	Emmen	99
6.19	Enschede	101
6.20	Gouda	102
6.21	Groningen	104
6.22	Haarlem	105
6.23	Heerlen	106
6.24	Helmond	107
6.25	Hilversum	108
6.26	Hoorn	108
6.27	Leeuwarden	109
6.28	Leiden	114
6.29	Maastricht	114
6.30	Nijmegen	116
6.31	Oss	118
6.32	Purmerend	119
6.33	Spijkenisse	120
6.34	Tilburg	120
6.35	Venlo	121
6.36	Vlaardingen	122
6.37	Vlissingen	123
6.38	Zaanstad	124
6.39	Zwolle	125
7	Literatuur	127
	Bijlage I Instrumenten Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang in de G4	133
	Bijlage II OGGz-bouwstenen	135
	Bijlage III De participatieladder	137

Voorwoord

Het Stedelijk Kompas is de overkoepelende naam van het plan van aanpak van centrumgemeenten om de aantallen dakloze mensen te verminderen, hen te laten doorstromen naar een zo zelfstandig mogelijk bestaan, hun kwaliteit van leven te verbeteren en de met dakloosheid gepaard gaande overlast te verminderen. In dit derde jaarbericht van de Monitor Stedelijk Kompas vindt u een overzicht van de voortgang die negenendertig centrumgemeenten hebben geboekt bij het bereiken van deze doelen en de inspanningen die zij daartoe hebben verricht. Ook is een intermezzo opgenomen over het bevorderen van uitstroom uit de maatschappelijke opvang. De voortgang van het plan van aanpak voor de maatschappelijke opvang van de vier grote steden Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht wordt elders gerapporteerd.

De auteurs danken de ambtelijk opdrachtgever van het Ministerie van VWS voor haar commentaar op conceptversies. We bedanken alle beleidsmedewerkers die meewerkten aan het verdiepingsonderzoek naar het bevorderen van uitstroom voor hun medewerking aan interviews. Tot slot danken we alle beleidsmedewerkers van de centrumgemeenten die meewerkten aan de monitor voor hun medewerking, kritische commentaar en nuttige aanvullingen.

Samenvatting en conclusies

In navolging van de vier grote steden hebben de 39 centrumgemeenten in 2008 een Stedelijk Kompas¹ opgesteld waarin een plan van aanpak maatschappelijke opvang wordt beschreven. Het beleid, zoals beschreven in de Stedelijk Kompassen, is erop gericht de leefomstandigheden van mensen die dak- of thuisloos zijn (of dat dreigen te worden) te verbeteren en de daarmee gepaard gaande overlast en criminaliteit sterk te verminderen. Het uiteindelijke streven is dakloosheid sterk te verminderen en doorstroming naar een zo zelfstandig mogelijk bestaan evenals de kwaliteit van leven te bevorderen.

Stand van zaken 2011 procesmatig

Opvallend is dat meer gemeenten het bevorderen van uitstroom uit de maatschappelijke opvang benoemen als beleidsprioriteit. Het percentage gemeenten dat aangaf hier de focus van hun beleid op te richten, steeg van 54 naar 83%. Een andere opvallende verschuiving is dat meer gemeenten, 57% tegenover 36% in 2010, zei zich het afgelopen jaar vooral gericht te hebben op preventie en voorkómen van dakloosheid.

Gemeenten zetten in 2011 minder financiële middelen in om het beleid te realiseren. Om hun doelstellingen desondanks te halen, zetten ze meer in op toezicht op de uitvoering van hun beleid. Wat dat betreft blijkt echter dat slechts iets meer dan de helft van hen vindt dat ze voldoende mogelijkheden hebben om zorgaanbieders bij te sturen. Er is een aantal gemeenten dat hun doelen bijstelt, al dan niet onder bezuinigingsdruk, maar ook door het wegvallen van rijksmiddelen.

Wat preventie betreft, is ruim de helft van de gemeenten van mening dat de signalering en hulp aan dreigend daklozen effectief is, maar de rest is daar nog niet zo zeker van. De gemeenten die ondersteuningsnetwerken voor kwetsbare burgers operationeel hebben, zijn over het algemeen tevreden over de effectiviteit daarvan, hoewel ze ook menen dat samenwerkende partners in deze netwerken hun kennis beter kunnen uitwisselen.

In 2011 is het nodige gerealiseerd voor dak- en thuisloze personen, zo blijkt uit de enquête onder beleidsmedewerkers van centrumgemeenten. Zo zijn er duidelijk meer gemeenten dan vorig jaar die stellen dat er in hun verzorgingsgebied voldoende aanbod is aan signalering en screening, integrale toegang, curatieve GGz en verslavingszorg, maatregelen voor gevaarlijke en overlastgevende personen, en mogelijkheden om het sociale netwerk van de doelgroep te versterken. Opvallend is dat er ook meer gemeenten zijn die vinden dat er te weinig plekken voor beschermd wonen en langdurig verblijf zijn. Dit laatste hangt mogelijk samen met de toegenomen beleidsaandacht voor uitstroom uit de maatschappelijke opvang.

---

¹ Er worden ook andere benamingen gehanteerd, zoals Regionaal Kompas of Regiokompas. Om de tekst zo leesbaar mogelijk te houden kiezen we er voor in de gehele tekst één benaming te hanteren, namelijk Stedelijk Kompas.

Ook op het gebied van instrumenten om dakloze personen en mensen met OGGz-problemen te helpen is veel gerealiseerd. Er zijn duidelijk meer gemeenten dan vorig jaar die een aanpak hebben voor schuldhulpverlening, projecten ter voorkoming van huisuitzetting, of mogelijkheden voor onvrijwillige opname of behandeling. 'Housing First' voorzieningen – woonplekken waar de cliënt eerst huisvesting krijgt aangeboden en vervolgens begeleiding en behandeling – staan nog bij niet veel gemeenten op de agenda. Een grote groep gemeenten (43%) is ook niet voornemens om deze te gaan realiseren.

Op het gebied van het verbeteren van uitstroom vallen twee knelpunten op. De meeste centrumgemeenten (64%) zijn van mening dat er te weinig woningen beschikbaar zijn voor voormalig dakloze mensen. Daarnaast is maatschappelijke participatie in de vorm van werk of opleiding een knelpunt. Ruim een derde van de centrumgemeenten is van mening dat de netwerken onvoldoende zijn toegerust om te zorgen dat dakloze mensen een opleiding gaan volgen of aan het werk gaan, en twee op de tien centrumgemeenten heeft de mogelijkheden tot werk en opleiding voor dakloze personen niet op het netvlies.

Veel centrumgemeenten (83%) hebben specifiek zwerfjongerenbeleid, maar dit beleid kent de nodige knelpunten en het lijkt in een aantal gevallen nog beter uitgewerkt te kunnen worden. Bijna de helft van de centrumgemeenten is van mening dat er te weinig capaciteit is in de opvang voor zwerfjongeren. Drie op de tien centrumgemeenten kan niet aangeven of zwerfjongeren een integraal plan krijgen dat alle levenssterreinen bestrijkt. Vier op de tien centrumgemeenten is van mening dat de overdracht naar de volwassenenzorg onvoldoende geregeld is, of heeft onvoldoende zicht op hoe dit geregeld is. Ruim de helft van de centrumgemeenten is van mening dat de aanpak om zwerfjongeren naar school of aan het werk te krijgen en om hun te helpen bij hun schulden goed geregeld is, maar vier op de tien centrumgemeenten vindt dat dit onvoldoende geregeld is of heeft hier geen zicht op.

Het Stedelijk-Kompasbeleid staat onder druk van bezuinigingen, zo stellen de meeste gemeenten. Andere veelgenoemde knelpunten zijn haperende samenwerking tussen ketenpartners en diverse zaken die doorstromen in de weg staan, in het bijzonder een tekort aan woonruimte en werk en dagbesteding. Ook noemen gemeenten zelf het ontbreken van goede beleidsinformatie als knelpunt. Succesfactoren van het beleid zijn, zo stellen beleidsmedewerkers, goede samenwerking met en tussen ketenpartners, zowel op het uitvoerende niveau met integraal werkende casemanagers, als op het ketenniveau met duidelijke regievoering. Ook geeft het realiseren van nieuwe voorzieningen het beleid een impuls.

Het Stedelijk-Kompasbeleid lijkt in een aantal gemeenten kwetsbaar. Een aantal gemeenten gaf aan weinig te hebben kunnen doen aan de uitvoering van het Stedelijk Kompas doordat een beleidsmedewerker langdurig ziek was of doordat een vacature niet vervuld werd.

Omvang doelgroepen

Hoewel er op conceptueel niveau grote overeenstemming is tussen gemeenten over de definitie van verschillende doelgroepen, zijn er op operationeel niveau verschillen in de manieren waarop de omvang van de doelgroepen vastgesteld wordt. De aantallen dakloze personen zijn moeilijk vergelijkbaar tussen gemeenten en tussen jaren. Toch tekenen zich wel een aantal trends af:

- Voor de tweede meting op rij lijkt het totaal aantal feitelijk daklozen af te nemen. Het aantal residentieel daklozen bleef deze meting stabiel. Volgende metingen moeten uitwijzen hoe robuust deze trend is.
- Er zijn vrij veel (16) centrumgemeenten met recente cijfers over aantallen dreigend daklozen, toegespitst op specifieke beleidsdoelgroepen. Alleen dat gegeven al weer spiegelt de toegenomen nadruk die gemeenten leggen op preventie en het voorkomen van dakloosheid.
- Zwerfjongeren zijn veel beter in beeld bij centrumgemeenten, mede dankzij een telling van bureau HHM in 2011 in opdracht van het Ministerie van VWS.

Doelbereik

Op basis van de antwoorden van de beleidsmedewerkers ontstaat het beeld dat in veel gemeenten het daklozenbeleid zijn vruchten begint af te werpen. Er zijn echter nog maar weinig gemeenten die dit cijfermatig kunnen onderbouwen. Het op orde krijgen van beleidsinformatie blijkt voor een deel van de gemeenten een tijdrovende en intensieve klus, voor andere lijkt het weinig prioriteit te hebben. In 2012, vier jaar na het aanvangsjaar van de Stedelijke Kompassen is er nog maar beperkte kwantitatieve beleidsinformatie beschikbaar die inzicht geeft in de voortgang van het Stedelijk-Kompasbeleid. Er zijn gemeenten die veel tijd en energie staken in goede beleidsinformatie, maar bij niet allemaal zijn de monitoringsystemen al operationeel. In een aantal gevallen formuleerden gemeenten doelstellingen voor 2011, zonder in 2012 te kunnen tonen in hoeverre deze zijn behaald. We noemen een aantal redenen om toch moeite en middelen te investeren in het systematisch monitoren van effecten en prestaties van beleid. Monitoring maakt:

- gemeentelijk beleid transparant, in het bijzonder voor de horizontale verantwoording aan gemeenteraad door het gemeentebestuur;
- het mogelijk om het eigen beleid te evalueren en ervan te leren;
- het mogelijk om uitvoerende organisaties aan te spreken op hun prestaties.

Daarbij komt dat gemeenten die er in geslaagd zijn om een beleidsmonitor te realiseren gebaseerd op een cliëntvolgsysteem op individueel niveau, dit zonder uitzondering benoemen als succesfactor voor hun beleid. Ook zijn er gemeenten die hun doelen vergelijkbaar formuleren en meten, waardoor zij de voortgang van hun beleid met elkaar kunnen vergelijken.

Een deel van de gemeenten heeft hun doelstellingen herzien of is bezig nieuwe doelen te formuleren. Dit heeft verschillende oorzaken: sommige gemeenten zijn bezig een nieuw Wmo-beleidsplan te maken ingevolge de vierjarige Wmo-beleidscyclus; andere maken op grond van voortschrijdend inzicht meer op de lokale situatie toegesneden doelstellingen; een aantal moest erkennen dat sommige processen moeizamer verlopen dan verwacht; en een aantal gemeenten herformuleert doelen minder ambitieus als gevolg van bezuinigingen.

Ondanks het feit dat betrouwbare beleidsinformatie over een deel van de door centrumgemeenten gestelde doelen regelmatig ontbreekt, blijkt uit de door hen aangeleverde informatie over het doelbereik dat de meeste gemeenten serieus werk maken van hun Stedelijk-Kompasbeleid en daar ook vorderingen in maken. Wel moet geconstateerd worden dat er een klein aantal gemeenten is dat wel ooit doelen formuleerde, maar zich hier niet aan lijkt te hebben gecommitteerd.

Over twee doelstellingen kan in algemene kwantitatieve zin iets worden gezegd over het doelbereik, omdat veel gemeenten zich deze doelen stelden en er informatie over hebben:

- Bijna alle centrumgemeenten hebben zich voorgenomen huisuitzettingen te voorkomen. Gemiddeld genomen is in 25 gemeenten het aantal huisuitzettingen sinds hun respectievelijke nulmetingen bij de laatste meting afgenomen met 19%.
- De meeste gemeenten, 30, namen zich voor om te werken met een trajectmatige aanpak. Dat houdt in dat dakloze personen een persoonlijk trajectmanager toegevoegd krijgen die samen met hen werkt aan verbetering van de situatie op belangrijke terreinen als wonen, inkomen, zorg en dagbesteding. Vier gemeenten zijn net begonnen met de trajectmatige aanpak en hebben een klein deel van de doelgroep voorzien van trajecten, een gemeente is halverwege, en zes hebben de meeste of alle mensen uit hun doelgroep voorzien van een traject.

1 Inleiding

1.1 Stedelijk Kompas

Er zijn in Nederland 43 centrumgemeenten die van het Rijk middelen ontvangen voor de Wmo-prestatievelden maatschappelijke opvang, OGGz en verslavingsbeleid. Al deze centrumgemeenten zijn bezig om de situatie van (potentieel) dak- en thuisloze mensen te verbeteren. In 2006 kreeg het beleid op het gebied van de maatschappelijke opvang een flinke impuls met het Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang in de vier grote steden (G4) (Rijk en grote vier steden, 2006). Hierin werden twee pijlers geformuleerd om dakloosheid te verminderen en doorstromen naar een zo zelfstandig mogelijk bestaan te bevorderen. Deze twee pijlers zijn (1) een honderd procent sluitende ketensamenwerking op zowel bestuurlijk als uitvoerend niveau tussen alle betrokken partijen en instellingen onder regie van de gemeente en het zorgkantoor; (2) een persoonsgerichte benadering met behulp van individuele trajectplannen en aan de individuele personen gekoppelde cliëntmanagers.

Verder werden meetbare doelstellingen geformuleerd en instrumenten opgesteld (zie bijlage 1). Deze instrumenten bieden concrete handvatten om voor mensen in een kwetsbare situatie een individueel trajectplan op te stellen. De insteek van de zogenoemde trajectplannen is het opnemen van persoonlijke doelen op de terreinen wonen, inkomen, zorg en dagbesteding met als streven doorstroming naar een zo zelfstandig mogelijk bestaan en het verbeteren van de ervaren kwaliteit van leven.

Op verzoek van het ministerie van VWS hebben de overige 39 centrumgemeenten in 2008 eveneens een Stedelijk Kompas opgesteld waarin een plan van aanpak maatschappelijke opvang wordt beschreven. Het beleid, zoals beschreven in de Stedelijk Kompassen, is erop gericht de leefomstandigheden van mensen die dak- of thuisloos zijn (of dat dreigen te worden) te verbeteren en de daarmee gepaard gaande overlast en criminaliteit sterk te verminderen. Het uiteindelijke streven is dakloosheid sterk te verminderen en doorstroming naar een zo zelfstandig mogelijk bestaan evenals de kwaliteit van leven te bevorderen.

Voor de centrumgemeenten betekende het Stedelijk Kompas geen volstrekt nieuwe aanpak op het gebied van maatschappelijke opvang. De gemeenten hadden vaak al voor aanvang van uitvoering van het Stedelijk Kompas eigen beleid ontwikkeld gericht op het verbeteren van de situatie van (potentieel) dak- en thuisloze mensen. Ook was er reeds in alle centrumgemeenten in meer of mindere mate sprake van voorzieningen voor de maatschappelijke opvang en samenwerking met de verschillende ketenpartners. Wel is voor sommige gemeenten het formuleren van de doelstellingen in het Stedelijk Kompas een extra stimulans geweest om bijvoorbeeld de samenwerking of het beleid te evalueren of te bezien. Voor veel centrumgemeenten vormde het Stedelijk Kompas dan ook een actualisatie, uitwerking, verdieping of nadere invulling van reeds vastgesteld beleid, bijvoorbeeld in het kader van de Wmo en/of de OGGz (Planije, Maas & Been, 2010).

1.2 Monitor Stedelijk Kompas

Sinds 2006 rapporteert het Trimbos-instituut jaarlijks over de voortgang van het Plan van Aanpak in de G4 (Rensen, 2007, Rensen & Planije, 2008; Maas & Planije, 2009; 2010, Tuynman, Planije & Place, 2011; Tuynman & Planije, 2012). Op verzoek van het ministerie van VWS voert het Trimbos-instituut sinds 2010 de Monitor Stedelijk Kompas uit voor de overige 39 centrumgemeenten (Planije, Maas & Been, 2010; Planije & Tuynman, 2011). Door middel van de Monitor Stedelijk Kompas (MSK) volgt het ministerie van VWS de ontwikkelingen (Ministerie van VWS, 2009).

Naar analogie van de Monitor Plan van Aanpak G4 wordt gedurende de uitvoering van het Stedelijk Kompas de voortgang van de verschillende doelstellingen gemonitord. In jaarlijkse rapportages worden de voortgang, nieuwe ontwikkelingen en eventuele knelpunten in de uitvoering van de plannen van de centrumgemeenten inzichtelijk gemaakt. Hiermee zal een landelijk beeld ontstaan van de (beleidsmatige) ontwikkelingen binnen de maatschappelijke opvang met de Stedelijk Kompassen als uitgangspunt.

In de eerste rapportage van de Monitor Stedelijk Kompas (Planije, Maas & Been, 2010) werd de uitgangspositie in 2009 beschreven. Daarbij lag de focus op de doelstellingen, de doelgroepen, de ketensamenwerking en de persoonsgerichte aanpak. Uit de tweede monitor (Planije en Tuynman, 2011) kwam naar voren dat het Stedelijk Kompas in veel gemeenten een impuls heeft gegeven aan het stedelijk beleid te bestrijding en voorkoming van dakloosheid. De opzet van de huidige rapportage is om de stand van zaken eind 2011 te beschrijven.

De opzet, en tevens vraag van het ministerie van VWS, is om voor zover mogelijk te beginnen met het rapporteren van de kwantitatieve resultaten van het Stedelijk Kompas. Hierbij zal ook gerapporteerd worden over de processen die ten grondslag liggen aan de realisatie van de doelstellingen. Deze processen scheppen immers de voorwaarden voor de totstandkoming van kwantitatieve resultaten en kunnen onderbouwen wat geleid heeft tot bepaalde successen of juist waar de knelpunten zaten in een bepaald jaar.

1.3 Informatieverzameling

Om zicht te krijgen op de stand van zaken met betrekking tot het beleid gericht op de maatschappelijke opvang is op verschillende manieren informatie verzameld. In januari 2012 is aan alle centrumgemeenten in een vragenlijst om informatie gevraagd. De vragenlijst bestond uit een algemeen deel en een gemeentespecifiek deel. In het algemene deel van de vragenlijst kwam de inrichting van de beleidsprocessen aan bod. In het gemeentespecifieke deel werd gevraagd of er nieuwe gegevens beschikbaar waren over de omvang van de doelgroep. Ook is iedere gemeente gevraagd om per doelstelling de stand van zaken weer te geven. Deze vragenlijst is door 37 van de 39 centrumgemeenten geretourneerd. Aanvullend op de informatie uit de vragenlijsten, is gekeken naar (voortgangsrapportages van) de Stedelijk Kompassen en overige relevante beleidsdocumentatie.

1.4 Leeswijzer

Deze rapportage vervolgt met hoofdstuk 2 waarin wordt ingegaan op de uitvoering van het beleid door de 39 centrumgemeenten in 2011. In hoofdstuk 3 volgt een intermezzo van gemeenten die sturen op het bevorderen van uitstroom, ter inspiratie. In hoofdstuk 4 beschrijven we de omvang van de verschillende doelgroepen in de centrumgemeenten. Vervolgens wordt in hoofdstuk 5 gekeken naar het doelbereik en de prestaties in het jaar 2011, beperkt tot de gemeenten die beschikken over kwantitatieve resultaten van de uitvoering van de doelstellingen in het Stedelijk Kompas. Ten slotte wordt in hoofdstuk 6 per gemeente een korte weergave gegeven van het doelbereik en de verrichte prestaties in het beleid ten aanzien van de maatschappelijke opvang.

DEEL I: Procesmatige inrichting Stedelijke Kompassen in 39 centrumgemeenten

2 Uitvoering van het beleid in 2011

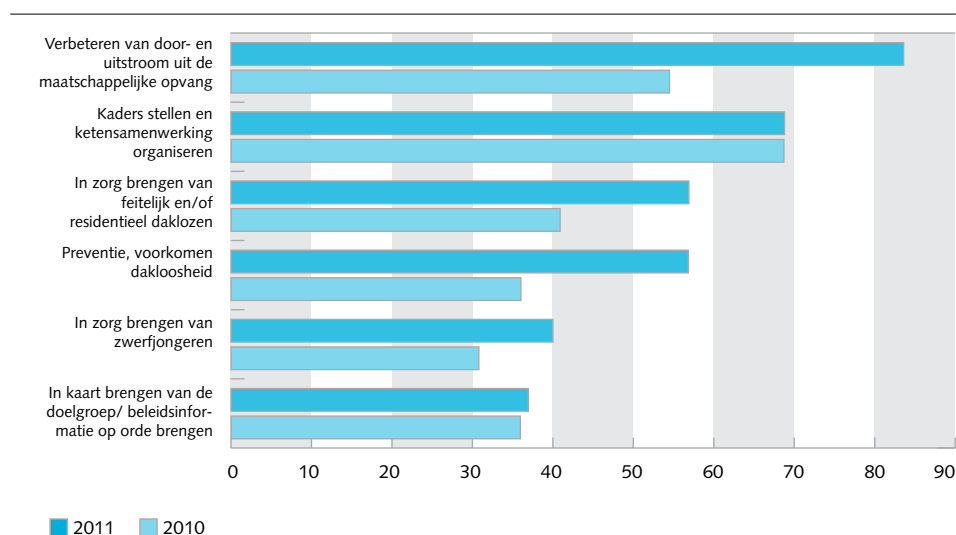
Twee van de 39 centrumgemeenten hebben de enquête niet ingevuld. De respons komt hiermee op 37 gemeenten (95%).

2.1 Gemeentelijk beleid

Zoals al in eerdere rapportages van de Monitor Stedelijk Kompas is opgemerkt, bevinden niet alle centrumgemeenten zich in dezelfde fase van uitvoering (Planije, Maas & Been, 2010; Planije & Tuynman, 2011). Gevraagd naar de focus van hun beleid, noemde de grootste groep (29%) drie beleidsprioriteiten. Voor 26 procent van de gemeenten lag de focus op één of twee doelen en voor de resterende 45 procent lag de focus op vier of meer doelen.

Opmerkelijke verschuivingen ten opzichte van 2010 doen zich voor bij de beleidsprioriteiten: het verbeteren van de door- en uitstroom en op het voorkomen van dakloosheid. In 2011 lag bij 83% van de centrumgemeenten de nadruk op het verbeteren van de door- en uitstroom, aanzienlijk meer dan in 2010, toen nog 54% dit als beleidsprioriteit noemde. Het aantal gemeenten dat preventie van dakloosheid als beleidsprioriteit noemde steeg van 36 naar 57%. Beperktere toename, van negen procentpunten, zien we bij het in zorg brengen van dakloze mensen en zwerfjongeren. Het stellen van kaders en/of het organiseren van ketensamenwerking blijft een belangrijk aandachtsgedebied: 69%, even veel als de vorige meting. Voor relatief weinig centrumgemeenten ligt de focus op het in kaart brengen van de doelgroep (37%, zie figuur 2.1).

Figuur 2.1 Focus van het beleid (in percentages): 2011 versus 2010

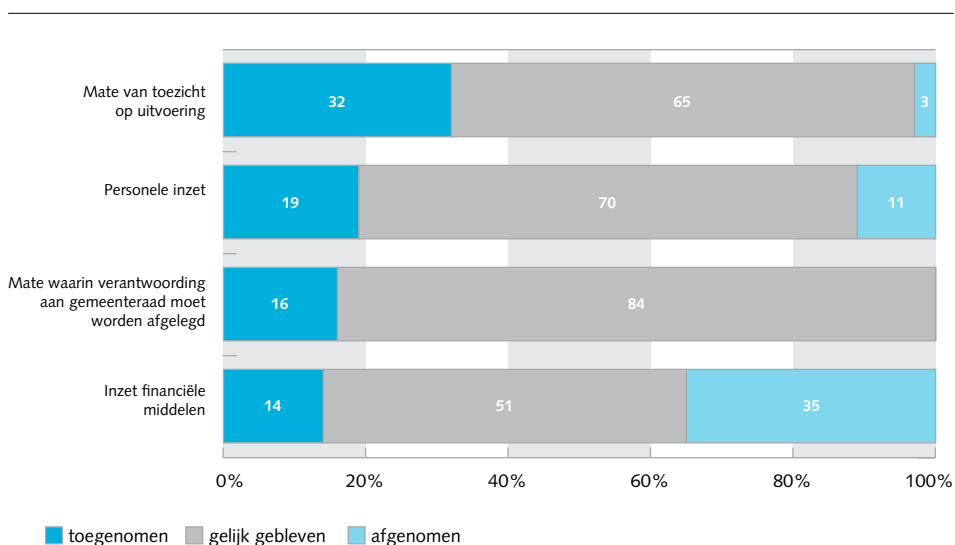

In negen gemeenten (26%) is ook aandacht voor andere focusgebieden. Het gaat hierbij om zaken als de implementatie van een cliëntvolgsysteem, aandacht voor leefbaarheid en veiligheid in de wijk van de opvangvoorzieningen, de herziening van het beleid ten aanzien van (het voorkómen van) huisuitzettingen en het realiseren van nieuwe woonvoorzieningen. Ook wordt aangegeven dat de focus – als gevolg van gereduceerde Rijksmiddelen - ligt op herijking van de ambities en het beleid op het gebied van de Maatschappelijke Opvang.

2.1.1 Gemeentelijke inzet 2011 ten opzichte van 2010

Figuur 2.2 laat zien of en in hoeverre de inzet van centrumgemeenten om de doelen van het Stedelijk Kompas te bereiken in 2011 is gewijzigd ten opzichte van 2010. Het blijkt dat de meeste gemeenten zich in 2011 even veel inzetten voor het Stedelijk Kompas als in 2010 als het gaat om personele inzet, toezicht op de uitvoering en verantwoording aan de gemeenteraad. Op deze drie vlakken zijn er ook meer gemeenten waar deze inzet toenam dan afnam. Dat is op zich een prestatie, aangezien er meer gemeenten zijn die aangeven minder financiële middelen op het beleidsterrein in te zetten dan in 2010, dan gemeenten die meer financiële inzet pleegden.

Figuur 2.2 Gemeentelijk inzet om de doelen van het Stedelijk Kompas te bereiken, 2011 ten opzichte van 2010

De mate waarin verantwoording aan de gemeenteraad moet worden afgelegd is weinig aan verandering onderhevig geweest; voor 84 procent van de centrumgemeenten was de inzet in 2011 hetzelfde als in 2010. Bij 16 procent van de gemeenten moest meer verantwoording aan de gemeenteraad worden afgelegd ten opzichte van 2010.

De grootste verandering doet zich voor in de mate waarin toezicht op de uitvoering wordt gehouden; bij 32 procent van de centrumgemeenten werd op dit vlak meer inspanningen geleverd. De personele inzet is bij 19 procent van de gemeenten toegenomen. Bij geen van de vier gevraagde gebieden is er een verschil tussen grote (meer dan 100.000 inwoners) en kleinere centrumgemeenten.

Opvallend is dat voor de inzet van financiële middelen vaker een afname dan een toename wordt gemeld (35% versus 14%). Van de 37 gemeenten die deelnamen aan de enquête, kregen er 9 (24%) te maken met een hoger en 28 (76%) met een lager budget dan in 2010 (BZK, junicirculaire 2010). Tabel 2.1 laat zien dat bij gemeenten die aangaven meer financiële middelen ingezet te hebben, gemiddeld ook de laagste daling in het budget hadden ten opzichte van 2010, en dat gemeenten die minder middelen inzetten, ook te maken kregen met een daling in hun budget. Toch komt het ook voor dat gemeenten achteruit zijn gegaan in decentralisatie-uitkering, terwijl ze aangeven meer in te hebben gezet op financiële middelen. Ook het omgekeerde is aan de orde: gemeenten die een hoger budget kregen toegewezen in 2011, maar desondanks minder financiële middelen hebben ingezet.

Tabel 2.1 Inzet van financiële middelen en het verschil in decentralisatie-uitkering tussen 2011 en 2010

Inzet van financiële middelen	%	Gemiddeld verschil in uitkering 2011-2010 ¹
Toegenomen (n=5)	14	-0,3%
Gelijk gebleven (n=19)	51	-2,1%
Afgenomen (n=13)	35	-3,6%

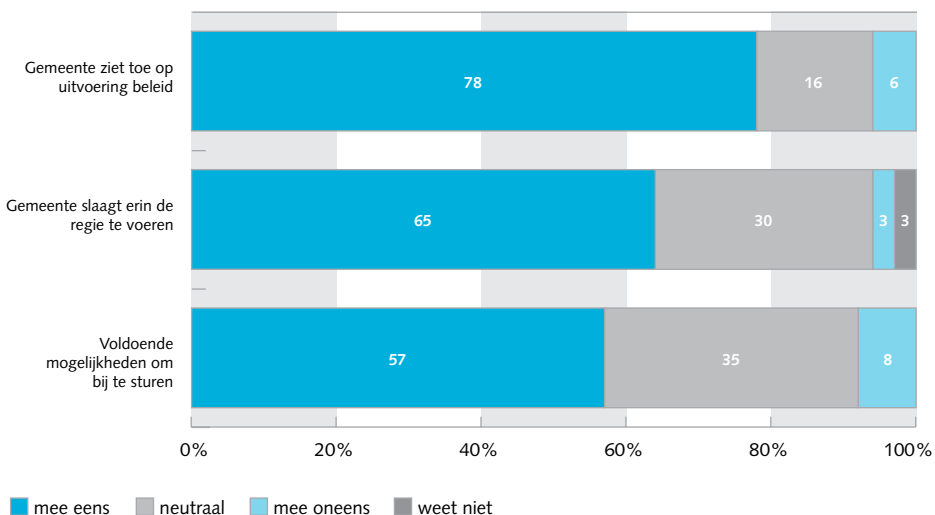
1. Het verschil tussen 2011 en 2010 wordt als percentage van de uitkering in 2010 weergegeven.

De gebruikte formule: $Verschil = ((uitkering\ 2011 - uitkering\ 2010) / (uitkering\ 2010)) * 100\%$

2.1.2 Gemeentelijke regie

In de monitor is gevraagd naar de gemeentelijke regie bij de uitvoering van het Stedelijk Kompas.

Figuur 2.3 Gemeentelijke regie in Stedelijk Kompas voor 2011

Uit figuur 2.3 blijkt dat in ruim driekwart van de centrumgemeenten (78%) de gemeente toeziet op de uitvoering van het beleid. Er zijn 24 gemeenten (65%) die aangeven dat de gemeente erin slaagt de regie te voeren. In 21 gemeenten (57%) zijn er voldoende middelen om tot bijsturing over te gaan. Voor beide items wordt door (ruim) 30 procent van de gemeenten een neutraal antwoord gegeven. Het is dus duidelijk dat de meeste gemeenten toezien op de uitvoering van het beleid, maar dat ook ruim een derde van de gemeenten er niet zeker van is in staat te zijn de regie te voeren en instellingen aan te sturen.

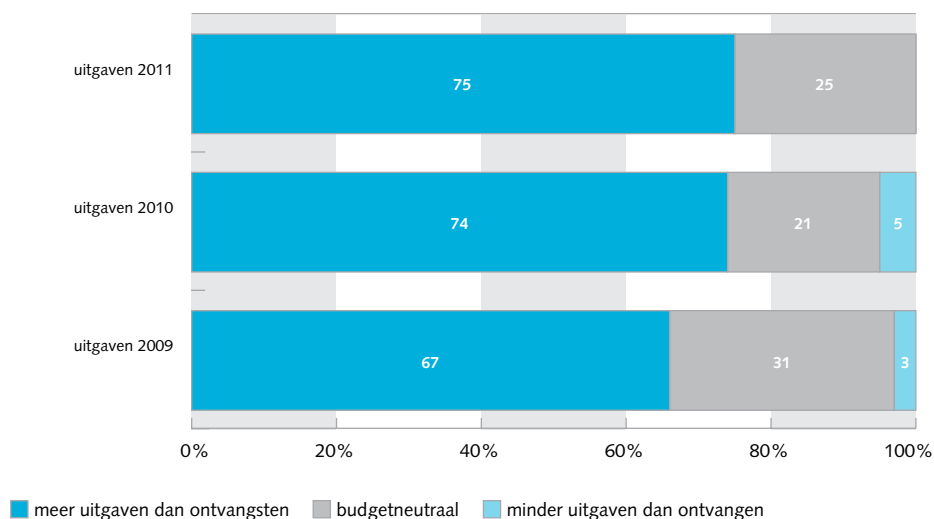
2.1.3 Financiën

Sinds 1 januari 2010 ontvangen alle centrumgemeenten jaarlijks een decentralisatie-uitkering maatschappelijke opvang, verslavingsbeleid en OGGz. Deze decentralisatie-uitkering behoort tot de algemene middelen van de gemeente en is voor de gemeente vrij te besteden. Financiële verantwoording hiervan vindt plaats aan de gemeenteraad in plaats van aan het Rijk. Wel worden met het Rijk op hoofdlijnen afspraken gemaakt.

Driekwart van de centrumgemeenten geeft aan dat de uitgaven in 2011 hoger waren dan het budget dat via de decentralisatie-uitkering werd ontvangen. In figuur 2.4 is te zien dat dit in 2010 ook het geval was. Waar in 2009 en 2010 nog enkele gemeenten aangaven meer te ontvangen dan uit te geven, is dit in 2011 niet langer aan de orde. Het percentage gemeenten dat budgetneutraal werkte, nam licht toe van 21 naar 25%.

Volgens de Raad voor de financiële verhoudingen is de rijksbijdrage overigens niet bedoeld als kostendeckende uitkering. De Rijksoverheid gaat er vanuit dat centrumgemeenten en regiogemeenten ook eigen middelen vrijmaken voor de bekostiging van relevante uitgaven (Cebeon, 2009).

Figuur 2.4 Uitgaven en budget: gegevens over 2009, 2010 en 2011

Verantwoording van het beleid aan de gemeenteraad

Voor 24 centrumgemeenten (65%) zijn de resultaten en effecten van het beleid gericht op de maatschappelijke opvang in 2011 verantwoord aan de gemeenteraad. In ruim een derde van de gemeenten vond dus in 2011 geen verantwoording plaats (tabel 2.2). De beleidsverantwoording blijkt niet zonder gevolgen. In de helft van de 24 gemeenten waarin het beleid werd verantwoord, leidde dit tot aanpassingen in het beleidsplan.

Tabel 2.2 De mate van beleidsverantwoording in 2011

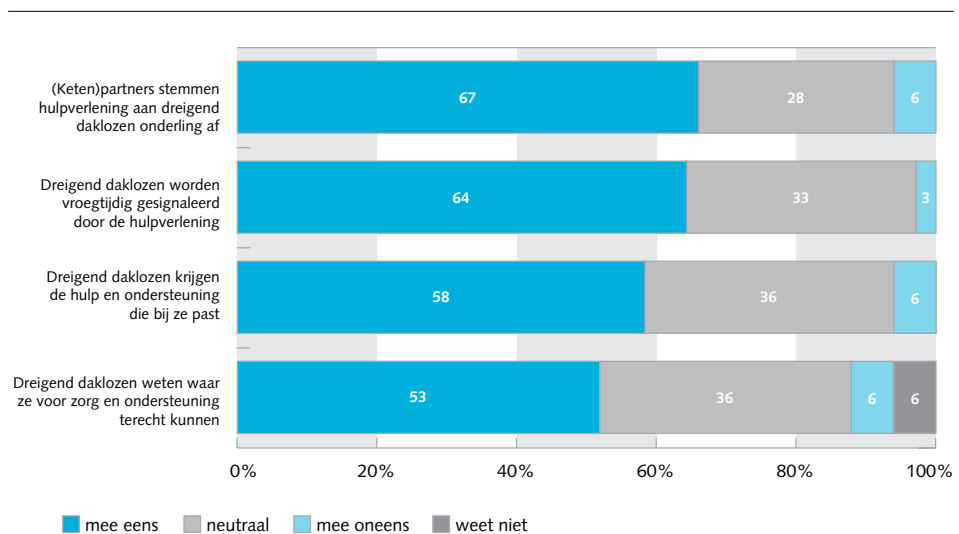
	n	%
Specifieke beleidsverantwoording	8	22
Verantwoording als onderdeel van de reguliere beleidscyclus	16	43
Geen verantwoording in 2011, wel in 2012	5	14
Geen verantwoording	8	22

2.2 Preventie en vroegsignalering

Preventie is één van de nieuwe onderwerpen in de Monitor Stedelijk Kompas 2011. In de beleidsvoornemens maatschappelijke opvang en zwerfjongeren (Ministerie van VWS, 2011), geeft de staatssecretaris van het Ministerie van VWS aan dat preventie een nadrukkelijker rol zal krijgen in het beleid. Zij zegt hierover het volgende: *De focus binnen de maatschappelijke opvang zal de komende jaren worden verlegd van opvang naar preventie [...]. Ik vind het belangrijk dat mensen in hun eigen kracht worden ondersteund, zodat dakloosheid zoveel mogelijk wordt voorkomen.*

Ook vanuit het veld werden signalen ontvangen dat veel gemeenten aandacht zouden gaan besteden aan preventie. Het voorkómen van dakloosheid is een minder kostbare aangelegenheid dan het bestrijden ervan (Cebeon, 2011) en gezien de op handen zijnde bezuinigingen zijn gemeenten momenteel extra geïnteresseerd in kostenbesparende maatregelen. Voor de Monitor Stedelijk Kompas betekent de toevoeging van preventie een verbreding van het zicht op het werkveld van de maatschappelijke opvang. Waar tot nu toe de focus lag op de opvang zelf, is er nu ook zicht op het traject voorafgaand aan de instroom. In figuur 2.5. worden de resultaten weergegeven van enkele vragen over hulp en vroegtijdige signalering van dreigend daklozen.

Figuur 2.5 Preventie en vroegtijdige signalering dreigend daklozen

De gegevens in figuur 2.5 leveren ondersteuning voor de focus op preventie. Voor alle vragen is minimaal de helft van de gemeenten het eens met de stellingen. Daarnaast zijn er maar weinig gemeenten die zich niet kunnen vinden in de uitspraken. De enige kanttekening die geplaatst kan worden is dat een relatief groot deel van de gemeenten – steeds rond de 30 tot 40 procent – niet in staat is zich duidelijk uit te spreken. Dat

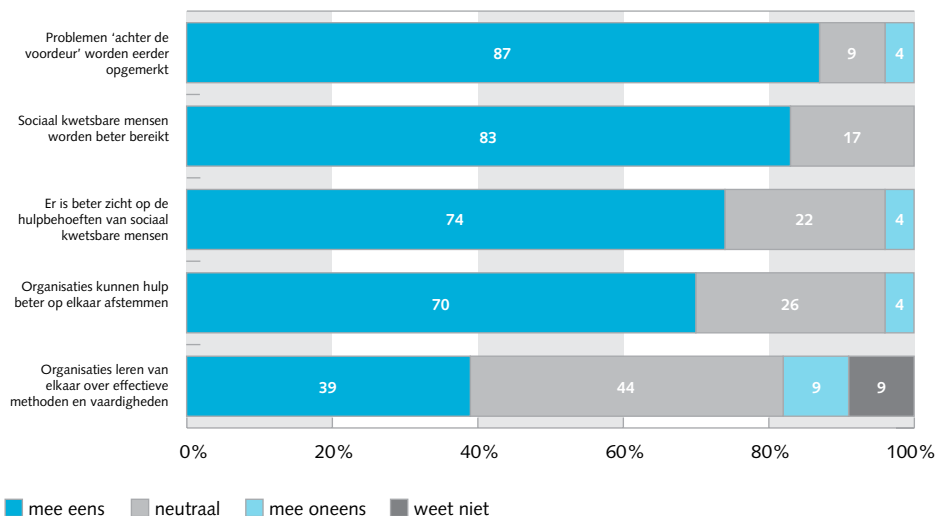
wijst erop dat nog de nodige twijfel aanwezig is rond de effectiviteit van de toegepaste preventie-praktijken of het zicht hierop.

De vraag of er binnen de gemeenten ondersteuningsnetwerken voor kwetsbare burgers (in de wijk) zijn gerealiseerd, verduidelijkt de hierboven genoemde twijfel enigszins. In 23 van de 37 gemeenten (62%) zijn netwerken opgezet (figuur 2.6). Dat lijkt een goede 'score', maar het blijkt dat slechts in tien gemeenten de netwerken functioneren naar tevredenheid van de verantwoordelijk gemeentelijk beleidsmedewerkers. In de overige veertien gemeenten zijn wel netwerken opgezet, maar deze werken nog niet naar behoren, aldus de beleidsmedewerkers. Het beeld is dus iets minder positief dan alleen op basis van de aanwezigheid van ondersteuningsnetwerken kan worden geconcludeerd.

Aan de andere kant van het spectrum – de gemeenten waar geen ondersteuningsnetwerken zijn gerealiseerd – is het beeld evenmin rechtlijnig. In eenderde van de 37 centrumgemeenten is nog geen ondersteuningsnetwerk opgezet. De nadruk op “nog” is hier van wezenlijk belang, want het blijkt dat van de 12 gemeenten in deze categorie er 11 wel voornemens zijn een ondersteuningsnetwerk op te zetten of al bezig zijn met de ontwikkeling ervan. Kortom: wat preventie betreft is er van alles gaande, maar nog niet alles draait in de praktijk en de projecten die wel lopen functioneren vaak nog niet naar tevredenheid.

Aan de centrumgemeenten waar ondersteuningsnetwerken draaien is gevraagd wat dit oplevert. Uit figuur 2.6 blijkt dat de gemeenten met name vroegsignalering als sterk punt noemen; 87 procent geeft aan dat problemen 'achter de voordeur' sneller worden gezien en 83 procent vindt dat sociaal kwetsbare mensen beter worden bereikt.

Figuur 2.6 Bijdragen van ondersteuningsnetwerken (n=23)

Twee specifieke doelgroepen waar beleid om dakloosheid te voorkomen zich op richt, zijn ex-gedeteneerden en mensen die ontslagen worden uit een zorginstelling. Voor mensen die uit detentie komen geeft 84 procent van de gemeenten aan dat er vaak of altijd op wordt toegezien dat de mensen van onderdak zijn voorzien. Dit toezicht op onderdak is er in bijna driekwart van de gemeenten voor mensen die een zorginstelling verlaten. Ook het voorkomen van huisuitzettingen krijgt de nodige aandacht; 84 procent van de gemeenten ziet er altijd of vaak op toe dat tijdig een hulpaanbod wordt gedaan.

2.3 Zorg en ondersteuningsaanbod

Aan de hand van 12 OGGz-bouwstenen (Sleegers, 2005; zie bijlage 2) laat tabel 2.3 zien of de centrumgemeenten een helder beeld hebben van het beschikbare aanbod aan zorg en ondersteuning voor de doelgroep van het Stedelijk Kompas. Daarnaast wordt in beeld gebracht of de beschikbare capaciteit volgens de gemeente voldoende is.

Tabel 2.3 Zorgaanbod en ondersteuning voor MO/OGGz-doelgroepen in de regio voor 2011 en 2010

	Duidelijk beeld			Voldoende capaciteit		
	toe-/afname	2011 %	2010 %	toe-/afname	2011 %	2010 %
Maatschappelijke opvang		100	95		49	46
Signalering en geïndiceerde preventie		94	87	↗	77	64
Financiële hulp	↗	95	79		42	41
Beschermd wonen / langdurig verblijf		89	86	↘	26	37
Integrale toegang en screening	↗	89	77	↗	76	66
Integrale bemoeizorg GGZ/ Verslavingszorg		87	87		61	62
Medische basiszorg	↗	87	71		93	89
Begeleid (zelfstandig) wonen	↗	83	68		25	26
Curatieve GGZ/ Verslavingszorg		76	73	↗	68	52
Veiligheid		76	70	↗	64	55
Dagbesteding	↗	76	66		41	34
Sociaal netwerk	↗	43	32	↗	77	44
(n)		(37)	(37-39)		(17-37)	(23-37)

↗: toename van 10 procentpunten of meer ↘: afname van 10 procentpunten of meer

De centrumgemeenten hebben gemiddeld van 10 OGGz-bouwstenen een duidelijk beeld. Acht centrumgemeenten hebben een volledig beeld, dat wil zeggen dat zij van alle 12 bouwstenen de aard en omvang van het regionale zorg-, en ondersteuningsaanbod in kaart hebben gebracht. 25 gemeenten hebben goed zicht op minimaal tien bouwstenen. Alle gemeenten hebben in ieder geval voor zes bouwstenen een helder

beeld; vier gemeenten scoren op dit minimum. Er zijn negen gemeenten die voor maximaal acht bouwstenen een duidelijk beeld hebben.

De maatschappelijke opvang is bij alle 37 gemeenten goed in kaart gebracht. Over de gehele linie kan worden gesteld dat de gemeenten een goed beeld hebben van de verschillende bouwstenen; op één bouwsteen na (sociaal netwerk) geldt dit steeds voor ten minste driekwart van de gemeenten. Het percentage voor de laagst scorende bouwsteen – sociaal netwerk – is 43, dit is desondanks een aanzienlijke verbetering ten opzichte van de 32 procent in 2010. Voor enkele bouwstenen is een opvallende verschuiving te zien ten opzichte van 2010; het aantal gemeenten met goed zicht op financiële hulp, integrale toegang en screening, medische basiszorg, begeleid (zelfstandig) wonen en dagbesteding steeg tussen de 10 en 15 procent. Van opvallende negatieve verschuivingen is geen sprake.

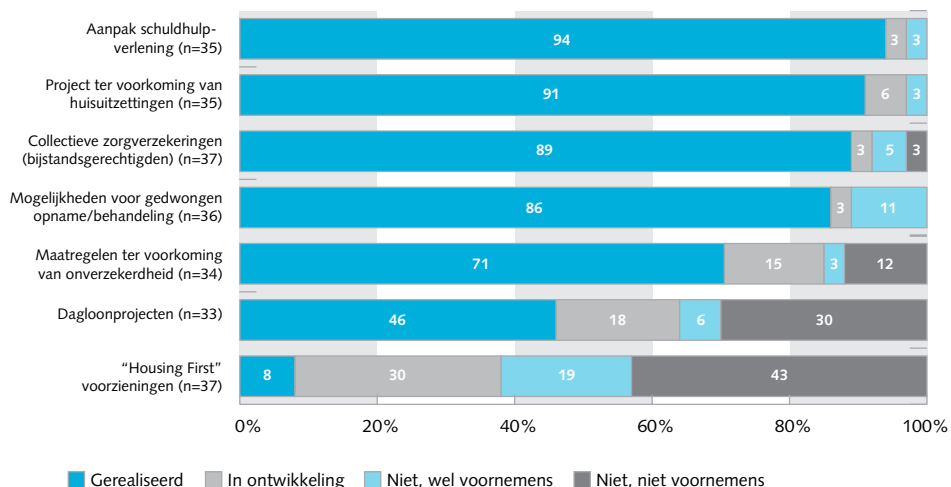
Voor de meeste bouwstenen geldt dat minder dan tweederde van de gemeenten over voldoende capaciteit beschikt. Wat opvalt is dat veel cijfers ten opzichte van 2010 zijn verbeterd. Voor vijf bouwstenen (signalering en geïndiceerde preventie; integrale toegang en screening; curatieve GGZ/verslavingszorg; veiligheid; sociaal netwerk) beschikt een aanzienlijk hoger percentage gemeenten over voldoende capaciteit. Eén bouwsteen – beschermd wonen/langdurig verblijf – onderscheidt zich in negatieve zin: een daling van 16% ten opzichte van 2010. Slechts een kwart van de gemeenten geeft aan over voldoende capaciteit te beschikken voor voorzieningen voor beschermd wonen of langdurig verblijf. Er zijn wat de beschikbaarheid van de 'bouwstenen' betreft geen verschillen tussen gemeenten met meer dan 100.000 inwoners en gemeenten met minder dan 100.000 inwoners.

Voorzieningen of maatregelen ten behoeve van de MO/OGGz doelgroep

De 39 centrumgemeenten kunnen voor de uitvoering van het beleid gebruik maken van de dertien instrumenten uit het Plan van Aanpak (zie bijlage 1), maar zijn daarin vrij om te kiezen. In overleg met ketenpartners kunnen centrumgemeenten bepalen of en in welke mate instrumenten meerwaarde hebben en hoe ze eventueel vormgegeven kunnen worden. Of en in hoeverre gemeenten gebruik maken van de instrumenten is afhankelijk van de bestaande situatie vóór het Stedelijk Kompas, de operationalisering van de doelstellingen en de doelgroepafbakening. Naar aanleiding hiervan bepalen de gemeenten welke instrumenten zij uitwerken om de persoonsgerichte en sluitende ketenaanpak te realiseren (VNG, 2007).

Uit figuur 2.7 is af te lezen dat veel centrumgemeenten voorzieningen hebben getroffen ten behoeve van de MO/OGGz doelgroep.

Figuur 2.7 Voorzieningen of maatregelen ten behoeve van de MO/OGGz doelgroep 2011

Bijna alle (94%) centrumgemeenten hebben maatregelen voor de aanpak van schuldhulpverlening gerealiseerd. Dit is een aanzienlijke stijging ten opzichte van 2010, toen het percentage nog op 80 lag. Nog fors is de stijging voor projecten ter voorkoming van huisuitzettingen. In 2010 had 66 procent van de gemeenten maatregelen gerealiseerd, in 2011 ligt het percentage op 91.

Het percentage centrumgemeenten dat met zorgverzekeraars een collectieve verzekering heeft afgesloten voor inwoners met een bijstandsuitkering, ligt net als in 2010 rond de 90. Dakloze cliënten met een bijstandsuitkering kunnen daarvan gebruik maken. Gemeenten kunnen wel een collectieve verzekering afsluiten voor bijstandsgerechtigden, maar de doelgroep moet deze premies wel kunnen betalen. Wanneer de (collectief) verzekerde zijn verplichtingen niet nakomt, raakt hij of zij alsnog onverzekerd. Om dat te voorkomen kunnen gemeenten maatregelen nemen in het kader van budgetbeheer en doorbetaling van de premie ondanks schulden. In 2010 had 62 procent van de gemeenten dergelijke maatregelen gerealiseerd, in 2011 is dit gestegen naar 71 procent.

In veel (86%) van de gemeenten zijn voorzieningen gerealiseerd die een gedwongen opname of dwangbehandeling mogelijk maken. Twee zaken vallen op in vergelijking met 2010. Ten eerste zijn er meer gemeenten die onvrijwillige behandeling kunnen toepassen: in 2010 werd het instrument nog in 71% van de centrumgemeenten toegepast. Ten tweede gaf in 2010 ruim een vijfde (21%) van de gemeenten aan niet van plan te zijn instrumenten op dit gebied in te gaan zetten in de toekomst, terwijl dit percentage in 2011 bijna is gehalveerd tot 11. Blijkbaar heeft bij een aantal gemeenten een koerswijziging plaatsgevonden en is het belang van gedwongen opname of dwangbehandeling toegenomen.

In 46 procent van de centrumgemeenten zijn dagloonprojecten gerealiseerd voor de doelgroep. In dagloonprojecten kunnen deelnemers een dag of dagdeel meewerken als ze zich daartoe in staat voelen. Is een deelnemer tijdelijk niet in staat om deel te nemen (bijvoorbeeld door psychische en/of lichamelijke problemen of detentie), dan kan hij zich altijd later weer aanmelden. De beloning volgt direct na de verrichte werkzaamheden, het zogenaamde 'boter bij de vis'-principe (Davelaar, Nederland, Wentink & Woerds, 2005). In 19 procent van de gemeenten is dit nog in ontwikkeling, terwijl 31 procent van de gemeenten hier geen nut of noodzaak van inziet (in 2010: 26%).

In de huidige monitor is een nieuw instrument opgenomen: Housing First voorzieningen. Het traditionele model van begeleiding voor dakloze mensen met psychiatrische klachten veronderstelt dat iemand voorbereid moet worden op een terugkeer in de reguliere maatschappij. Voor wonen betekent dit dat iemand gestabiliseerd moet zijn (met name in klinisch opzicht) voordat zelfstandig wonen mogelijk is. Verder gaat het model er vanuit dat de vaardigheden voor zelfstandig wonen, opgedaan kunnen worden in tijdelijke woonvormen waarin ook andere mensen verblijven (Tsemberis, Gulcur & Nakae, 2004). In reactie op dit model ontwikkelde "Pathways to Housing" in de V.S. een nieuw model: Housing First. Het principe achter Housing First is eenvoudig: voorzie dakloze mensen met psychiatrische klachten eerst van vaste woonruimte en combineer dit met ondersteuning op het gebied van psychiatrie, somatiek, verslaving, opleiding en werk².

Inmiddels wordt het Housing First principe ook in Nederland toegepast, zij het op bescheiden schaal; in 3 (8%) van de 36 centrumgemeenten. Wel is de voorziening in 11 gemeenten (30%) in ontwikkeling en zijn nog eens zeven gemeenten (19%) voornemens Housing First in te gaan voeren. Toch is voor bijna de helft (43%) van de centrumgemeenten Housing First niet dermate interessant dat ze van plan zijn er iets mee te gaan doen. Dit roept de vraag op waarom een relatief groot deel van de centrumgemeenten geen interesse heeft.

2.4 Ketensamenwerking

In een keten wordt door verschillende partijen samengewerkt om optimaal in te kunnen spelen op de behoeften van een cliënt. Bij mensen met complexe problematiek komt het regelmatig voor dat de samenwerking niet alleen *binnen* een keten plaatsvindt, maar dat ook *tussen* verschillende ketens moet worden samengewerkt. Om deze ketensamenwerking goed tot stand te laten komen, zijn inspanningen nodig op bestuurlijk/beleidsmatig niveau, ketenniveau en uitvoerend niveau (Heineke, van der Veen en Kornalijnslijper, 2005).

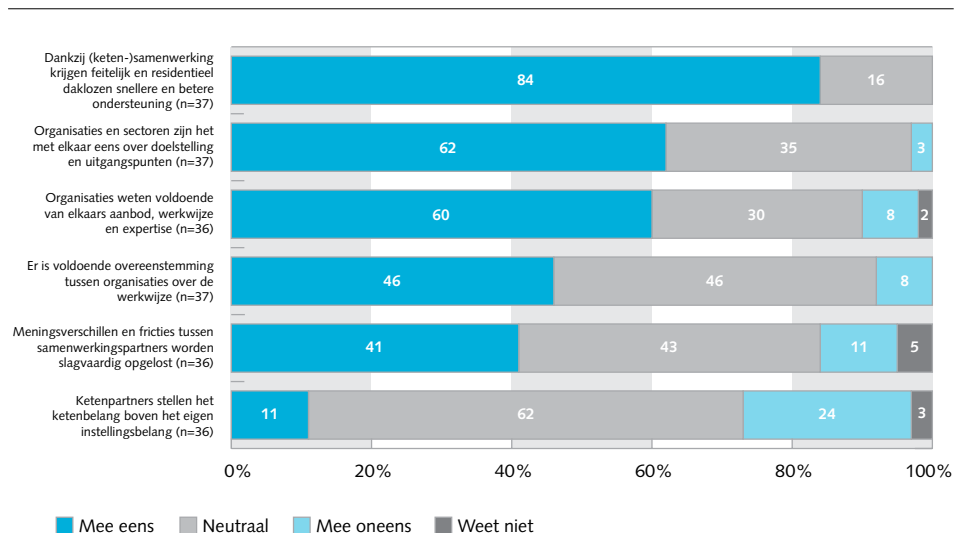
Om de gestelde ambities met betrekking tot de MO/OGGz te kunnen realiseren, zijn centrumgemeenten aangewezen op samenwerking. In de Monitor Stedelijk kompas 2010 werd geconstateerd dat 33 centrumgemeenten met gemiddeld 10 organisaties samenwerkingsafspraken schriftelijk hadden vastgelegd (Planije et al., 2010). Het begin

---

² Het model op de website van Pathways to Housing: www.pathwaystohousing.org/content/our_model

van de ketensamenwerking was een feit. Voor 2011 is meer inhoudelijk gekeken naar de ketensamenwerking. Er zijn onder andere verschillende stellingen voorgelegd om een beeld te krijgen hoe de gemeenten de samenwerking zelf beoordelen. De resultaten zijn te zien in figuur 2.8.

Figuur 2.8 Oordeel over de ketensamenwerking binnen de eigen gemeente

De meeste beleidsmedewerkers bij centrumgemeenten, 84%, zijn ervan overtuigd dat investeren in ketensamenwerking voor de doelgroep loont. Zij stellen dat dakloze personen door ketensamenwerking sneller en betere ondersteuning krijgen.

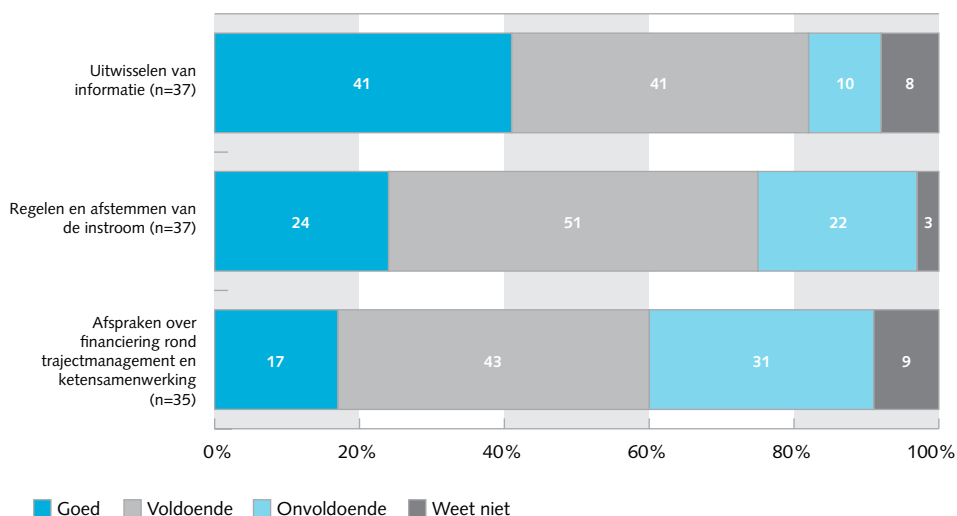
De stellingen zijn te koppelen aan de drie niveau's van Heineke et al. (2005). Op het bestuurlijke niveau zijn beleidsmedewerkers van centrumgemeenten gematigd positief over een belangrijke voorwaarde, namelijk of uitvoerende organisaties en gemeente het met elkaar eens zijn over doelstellingen en uitgangspunten: bijna tweederde van de gemeenten is het met deze stelling eens. Er lijkt echter, zo menen deze zelfde beleidsmedewerkers, nog wel een knelpunt op het bestuurlijke niveau, want minder dan de helft (41%) is het eens met de stelling dat meningsverschillen en fricties tussen samenwerkingspartners slagvaardig opgelost worden.

Een ander knelpunt vindt plaats op het ketenniveau. Bijna een kwart van de beleidsmedewerkers in centrumgemeenten meent dat ketenpartners het ketenbelang niet boven het eigen instellingsbelang stellen, terwijl slechts een tiende van de respondenten meent dat ketenpartners het ketenbelang wel boven het eigen instellingsbelang stellen.

Op het uitvoerend niveau zijn centrumgemeenten gematigd positief, hoewel ze hier ook ruimte zien voor verbetering. Zes op de tien centrumgemeenten meent dat organisaties voldoende weten van elkaars aanbod, werkwijze en expertise. En net iets minder dan de helft van de centrumgemeenten (46%) geeft aan dat er tussen organisaties voldoende overeenstemming is over de werkwijze.

Ook is gevraagd naar een oordeel over een drietal aspecten van de (keten)samenwerking rond feitelijk en residentieel daklozen. Figuur 2.9 geeft de resultaten weer.

Figuur 2.9 Oordeel over de ketensamenwerking rond feitelijk en residentieel daklozen

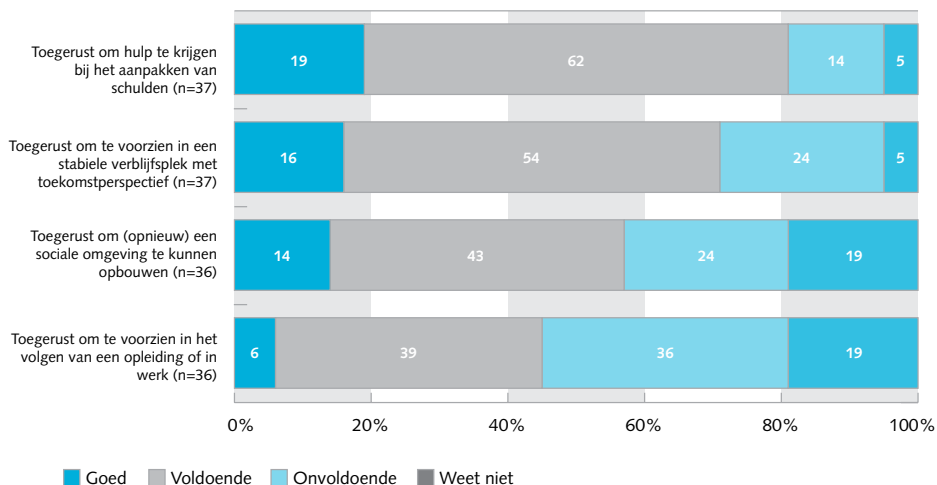

Het uitwisselen van informatie krijgt de beste beoordeling; 82 procent van de centrumgemeenten vindt dat de uitwisseling voldoende of zelfs goed is. Het percentage “onvoldoende” (10) is voor dit item ook nog eens het laagst. Driekwart van de gemeenten vindt dat het regelen en afstemmen van de instroom voldoende of goed is geregeld. Het percentage “onvoldoende” is met 22 echter twee keer zo hoog als voor het uitwisselen van informatie; het is dus niet één en al tevredenheid wat de klok slaat. Wat afspraken over financiering rond trajectmanagement en (keten)samenwerking betreft is het beeld het minst rooskleurig. Nog steeds is ruim de helft (60%) van de centrumgemeenten op z’n minst tevreden op dit punt; 43 procent scoort een voldoende en 17 procent scoort goed. Echter, ongeveer eenderde van de gemeenten geeft op dit punt een onvoldoende aan de (keten)samenwerking. Mogelijk dat juist op dit punt het eerder aangehaalde eigen instellingsbelang boven het ketenbelang wordt geplaatst.

Door- en uitstroom

Er is gevraagd in hoeverre de samenwerkingsverbanden zijn toegerust om door- en uitstroom te bevorderen. Zoals uit figuur 2.10 is af te lezen, zijn de samenwerkingsverbanden het best toegerust om schuldhulpverlening in gang te zetten; 81 procent van de centrumgemeenten scoort dit item met “Voldoende” of “Goed”.

Figuur 2.10 In hoeverre werken de samenwerkingsverbanden bevorderend voor de door- en uitstroom?

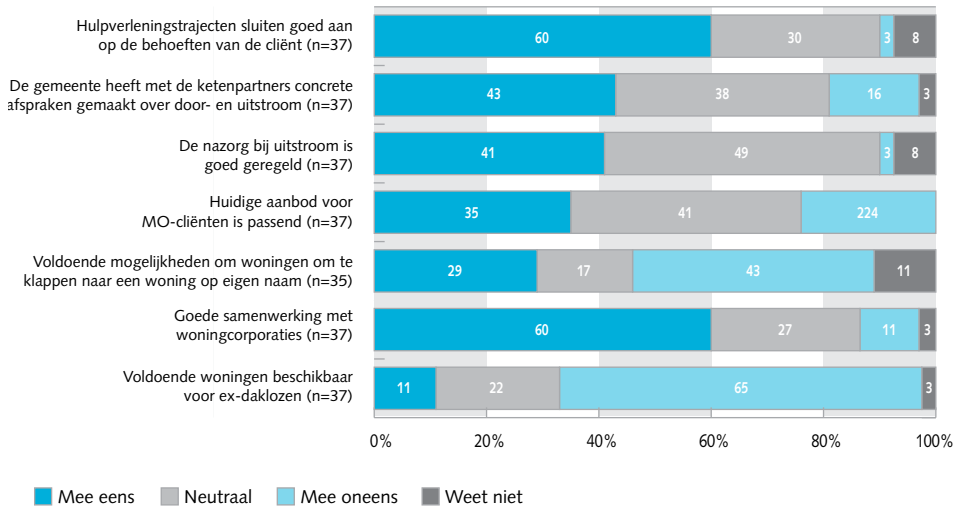
Bijna driekwart (70%) van de centrumgemeenten vindt dat de samenwerkingsverbanden in ieder geval voldoende bijdragen aan het leveren van een stabiele verblijfplaats met toekomstperspectief. De keerzijde is dat ook bijna een kwart van de gemeenten aangeeft dat de samenwerkingsverbanden op dit punt onvoldoende bijdragen. Ook wat betreft het opbouwen van een (nieuwe) sociale omgeving geeft bijna een kwart van de gemeenten aan dat de samenwerkingsverbanden hier onvoldoende aan bijdragen. Iets meer dan de helft van de gemeenten (57%) vindt dat de bijdrage op dit vlak in ieder geval voldoende is.

In relatie tot opleiding en werk is de respons het minst uitgesproken; 45 procent van de centrumgemeenten vindt dat de samenwerkingsverbanden minstens een voldoende bevorderende bijdrage leveren, terwijl 36 procent een onvoldoende scoort. Op dit punt valt mogelijk de nodige winst te behalen.

Meer in het algemeen valt op dat de scores voor de items enigszins terughoudend zijn; er wordt relatief weinig met "Goed" gescoord. Daarnaast is er met name bij de items "Toegerust om (opnieuw) een sociale omgeving te kunnen opbouwen" en "Toegerust om te voorzien in het volgen van een opleiding of in werk" een hoog percentage centrumgemeenten dat aangeeft niet te weten hoe dit te beoordelen. Het lijkt erop dat er nog weinig zicht is op de relatie tussen samenwerking en de mogelijkheden een sociale omgeving op te kunnen bouwen en/of toegerust om te voorzien in het volgen van een opleiding of in werk.

Hoe zit het met de mogelijkheden tot door- en uitstroom? Middels een zevental stellingen is dit uitgevraagd. Uit figuur 2.11 is af te lezen dat voor slechts twee stellingen de reacties duidelijk een richting uitgaan; 60 procent van de centrumgemeenten is van mening dat hulpverleningstrajecten goed aansluiten op de behoeften van de cliënt, terwijl 65 procent van de gemeenten het niet eens is met de stelling dat er voldoende woningen beschikbaar zijn voor ex-dakloze mensen.

Figuur 2.11 Mogelijkheden tot door- en uitstroom

De overige stellingen leveren een minder duidelijk beeld op. Opvallend is nog wel dat bijna de helft van de centrumgemeenten (43%) niet van mening is dat er voldoende mogelijkheden zijn om woningen 'om te klappen' naar een woning op eigen naam. Verder valt op dat de percentages "Mee eens" en "Neutraal" regelmatig gelijke tred houden. Blijkbaar is het voor veel centrumgemeenten lastig om zich duidelijk uit te spreken op het vlak van de door- en uitstroom. Het lijkt erop dat binnen veel centrumgemeenten de mogelijkheden en interventies voor door- en uitstroom nog volop in ontwikkeling zijn en dat de effectiviteit op dit vlak nog een verbeterslag nodig heeft.

2.5 Persoonsgerichte benadering

Naast een sluitende ketensamenwerking, een gezamenlijke visie en duidelijke afspraken, is er een omgeving nodig waarin personen toegeleid worden naar de voor hen best passende zorg. Hiervoor is het noodzakelijk om alle sociaal kwetsbare personen op individueel niveau bekend te krijgen en om een op de persoon gericht integraal zorgaanbod te kunnen bieden.

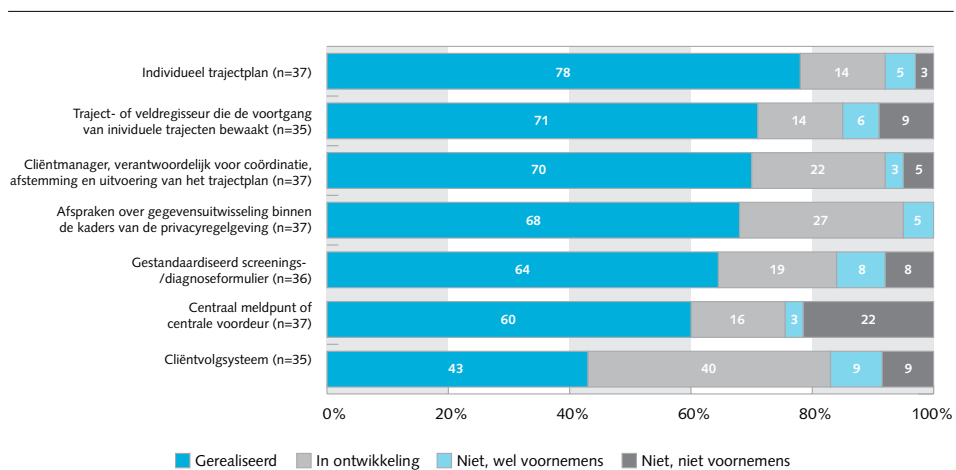
Om de persoonsgerichte benadering vorm te geven, is een aantal instrumenten ontwikkeld dat handvatten biedt om voor mensen in een kwetsbare situatie een individueel trajectplan³ op te stellen. De insteek van de zogenoemde trajectplannen

³ Een persoonsgebonden dossier dat de te bereiken doelen ter verbetering van de situatie van betrokkene op de diverse leefgebieden, de daartoe te ondernemen acties en de daaraan gekoppelde rechten en plichten van betrokkene beschrijft.

is het opnemen van persoonlijke doelen op de terreinen wonen, inkomen, zorg en dagbesteding met als streven doorstroming naar een zo zelfstandig mogelijk bestaan en het verbeteren van de ervaren kwaliteit van leven (Planije et al, 2010).

Centrumgemeenten zien de persoonsgerichte aanpak als een waardevol instrument. Het animo om actief in te zetten op de persoonsgerichte aanpak is groot. Uit figuur 2.12 is op te maken dat voor vrijwel alle genoemde onderdelen van deze aanpak minder dan 10 procent van de gemeenten er geen energie in wil steken; alleen voor het centrale meldpunt of de centrale voordeur geeft ruim een vijfde van de gemeenten aan er niet aan te willen beginnen. Mogelijk heeft dit te maken met de grootte van het verzorgingsgebied en de wijze waarop de toegang nu geregeld is. De gemeenten bestaan vaak uit meerdere kernen, wat wellicht de vraag oproept of het dan zinvol is om met een centraal meldpunt te gaan werken. Alhoewel de meeste dakloze mensen zich doorgaans in de grootste kern binnen een gemeente op zullen houden, bestaat toch de kans dat sommige mensen buiten beeld blijven. Een andere oorzaak kan liggen in de perceptie die de centrumgemeenten hebben van een centraal meldpunt. Mogelijk wordt gedacht dat dit vraagt om de start van een geheel nieuwe voorziening, wat de nodige inspanningen zal vragen op financieel, bestuurlijk en uitvoerend niveau. Deze aanname hoeft niet altijd juist te zijn; een bestaande voorziening zou ook de rol van centrale voordeur op zich kunnen nemen. Tot slot zijn er gemeenten die aangaven dat al voldoende zicht te hebben op de ondersteuningsbehoefte van daklozen door de bestaande structuren, waardoor de noodzaak van een centraal meldpunt bij hen ontbreekt (Planije, Maas en Been, 2010).

Figuur 2.12 Werken volgens de persoonsgerichte aanpak in 2011

Met het opstellen en monitoren van individuele trajectplannen zijn de gemeenten het verst gevorderd; in 78 procent van de gemeenten wordt met individuele trajectplannen gewerkt en in 71 procent van de gemeenten is ook een traject- of veldregisseur aangesteld die de voortgang van deze trajecten bewaakt. In 2010 waren deze zaken nog in respectievelijk 59% en 58% van de centrumgemeenten gerealiseerd. In zeven op de tien (70%) centrumgemeenten zijn cliëntmanagers aanwezig die zich richten op alle zaken die gerelateerd zijn aan de uitvoering van de trajectplannen. Ten opzichte van de 64 procent in 2010 is dit een relatief kleine toename.

Er zijn minder gemeenten die instrumenten hebben gerealiseerd die te maken hebben met registratie (afspraken over gegevensuitwisseling, gestandaardiseerd screenings-/ diagnoseformulier, cliëntvolgsysteem). In ruim tweederde van de centrumgemeenten zijn afspraken gemaakt rond gegevensuitwisseling (2010: 61%). Iets minder gemeenten – 64 procent (2010: 44%) – maken gebruik van een gestandaardiseerd screenings- en/ of diagnoseformulier. Het cliëntvolgsysteem is – net als in 2010 - het minst ingevoerde van de registratie-elementen; 43 procent van de gemeenten beschikt over een dergelijk systeem (tegenover 34% in 2010). Wel is het zo dat in een groot deel (40%) van de overige gemeenten een cliëntvolgsysteem in ontwikkeling was. Wellicht wachten gemeenten totdat de afspraken over gegevensuitwisseling definitief zijn voordat met de overige registratie-onderdelen wordt gestart.

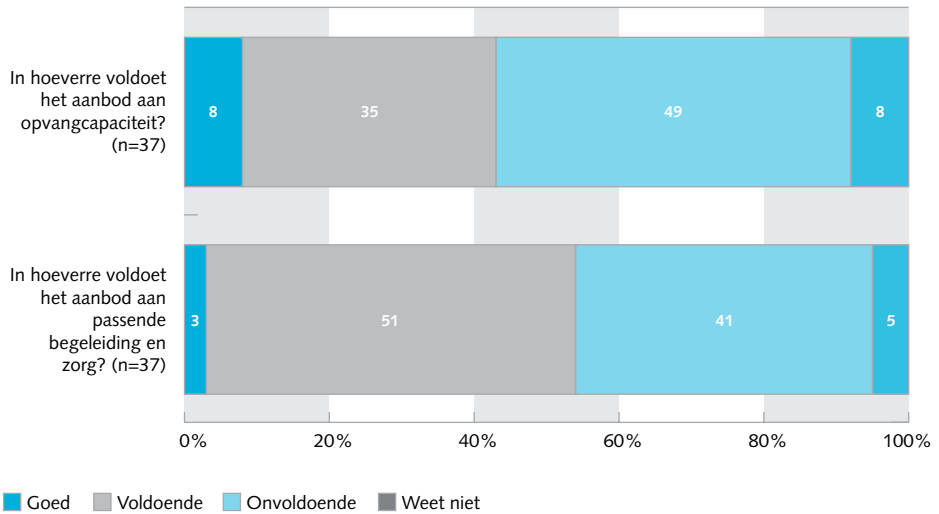
2.6 Zwerfjongeren

Veel centrumgemeenten blijken gericht aandacht te besteden aan zwerfjongeren; 31 (84%) van de 37 centrumgemeenten hebben specifiek beleid ontwikkeld gericht op zwerfjongeren. De grotere gemeenten (meer dan 100.000 inwoners) verschillen hierin niet van de kleinere centrumgemeenten.

Aanbod en werkwijze

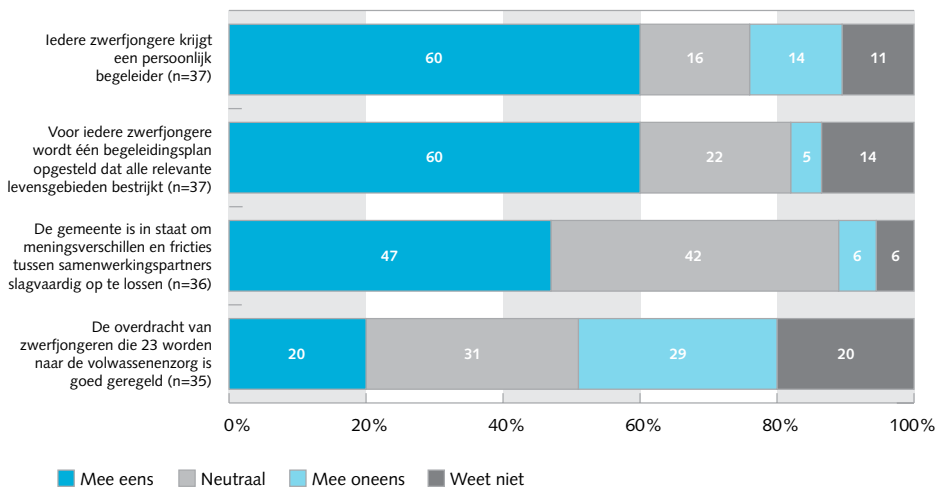
Wat opvangcapaciteit betreft is er volgens de centrumgemeenten de nodige ruimte voor verbetering; 43 procent vindt de capaciteit voldoende of goed, maar bijna 50 procent geeft een onvoldoende (figuur 2.13). Over het aanbod aan passende begeleiding en zorg is het oordeel iets positiever; 54 procent van de gemeenten vindt dit voldoende of goed en 41 procent is van oordeel dat dit onvoldoende is.

Figuur 2.13 In hoeverre voldoet het zwerfjongerenaanbod aan opvangcapaciteit en aan passende zorg en begeleiding?

Aan de hand van figuur 2.14 is te zien wat goed en wat minder goed loopt binnen de zorg voor zwerfjongeren.

Figuur 2.14 Oordeel over de werkwijze ten aanzien van zwerfjongeren

In 60 procent van de centrumgemeenten krijgen jongeren een persoonlijk begeleider en wordt voor iedere jongere één begeleidingsplan opgesteld waarin alle relevante levensgebieden worden meegenomen. Hoewel dit een meerderheid betreft heerst er ook de nodige onduidelijkheid over beide punten. Wat de PB-er betreft geeft 16 procent van de gemeenten een neutraal antwoord (niet mee eens/niet mee oneens) en geeft 11 procent aan dat ze niet weten hoe het ervoor staat; in totaal heeft 27 procent van de gemeenten dus onvoldoende zicht op de situatie. Voor het begeleidingsplan overziet 36 procent van de gemeenten de situatie onvoldoende; 22 procent geeft een neutraal antwoord en 14 procent geeft expliciet aan niet te weten hoe het op dit punt gesteld is.

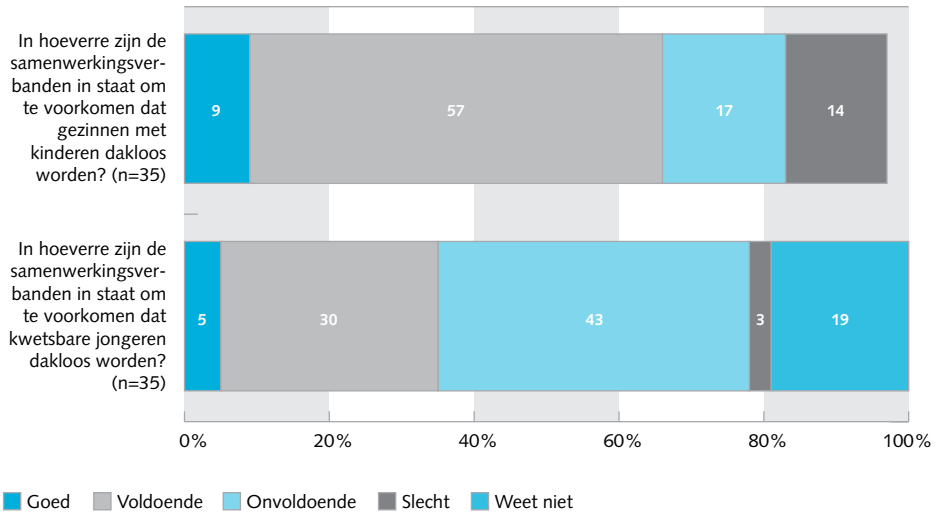
Over hun eigen rol -als het gaat om conflictoplossing tussen samenwerkingspartners- zijn gemeenten nog minder uitgesproken; 42 procent geeft een neutraal antwoord en 6 procent zegt niet te weten hoe het ervoor staat. Bijna de helft (47%) is wel positief op dit punt en vindt dat de gemeente in staat is om conflictsituaties op te lossen. De overdracht naar de volwassenenzorg levert een verdeeld beeld op. De helft van de centrumgemeenten heeft een uitgesproken mening; 20 procent vindt dat de overdracht goed is geregeld, 29 procent vindt van niet. De andere helft geeft een neutrale reactie (31%) of weet het niet (20%).

Alhoewel de meeste centrumgemeenten specifiek zwerfjongerenbeleid hebben opgesteld, lijkt het erop dat de praktische uitwerking van dit beleid nog volop in ontwikkeling is. De relatief grote percentages niet-uitgesproken antwoorden in de hierboven besproken items, wekken de indruk dat het nog ontbreekt aan goede monitoring op het gebied van zwerfjongerenzorg.

Ketensamenwerking

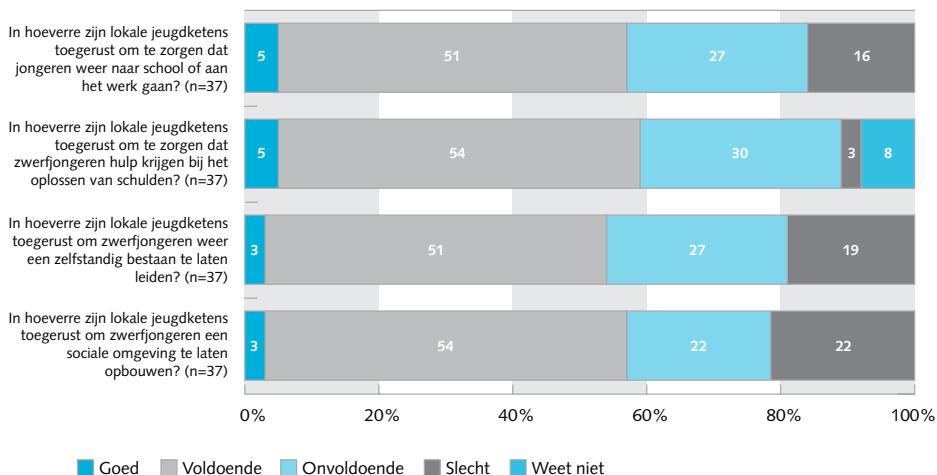
Voor zowel preventie als herstel is gevraagd hoe de jeugdketens binnen de centrumgemeenten functioneren. Wat preventie betreft blijken de jeugdketens in het merendeel van de centrumgemeenten (66%) voldoende toegerust om te voorkomen dat gezinnen met kinderen dakloos worden (zie figuur 2.15). Toch wordt in bijna een vijfde (17%) van de gemeenten op dit vlak een onvoldoende gegeven aan de samenwerkingsverbanden. Het voorkómen van dakloosheid bij kwetsbare jongeren lijkt de jeugdketens minder goed af te gaan; 35 procent van de centrumgemeenten vindt de jeugdketens voldoende tot goed toegerust voor dit doel, maar 46 procent van de gemeenten geeft "onvoldoende" of "slecht" als oordeel.

Figuur 2.15 Samenwerkingsverbanden, ter voorkoming van dakloosheid bij jongeren

Ook is aan centrumgemeenten gevraagd in hoeverre de lokale jeugdketens zijn toegerust om bij te dragen aan herstel uit dakloosheid bij zwerfjongeren. Voor de vier items over herstel geeft steeds tussen de 50 en 60 procent van de centrumgemeenten aan dat de jeugdketens tenminste voldoende zijn toegerust op de betreffende taken (zie figuur 2.16). De scores aan de positieve kant van de streep ("goed" en "voldoende") liggen voor de items dicht bij elkaar; er springt niet iets in het oog. Daarnaast gebeurt het relatief vaak dat voor de vier items een onvoldoende als oordeel wordt gegeven; tussen een vijfde en een derde van de gemeenten doet dit.

Figuur 2.16 Samenwerkingsverbanden, zwerfjongeren en herstel

Voor zowel preventie als herstel valt wederom op dat relatief veel centrumgemeenten het lastig vinden om een oordeel te geven; voor de meeste items geeft ongeveer een vijfde van de gemeenten aan geen zicht te hebben op het onderwerp. Dit onderstreept andermaal de behoefte aan monitoring in het werkveld van de jeugdketens.

Met twee open vragen is getracht te achterhalen wat goed gaat in de ketensamenwerking voor zwerfjongeren en wat beter kan in deze samenwerking. Op de vraag wat er goed gaat geven diverse gemeenten een antwoord dat in de bestuurlijke sfeer ligt. Er is bijvoorbeeld specifiek beleid voor zwerfjongerenproblematiek opgesteld of de problematiek staat hoog op de bestuurlijke agenda. Daarnaast hebben de nodige antwoorden betrekking op de ketensamenwerking of de organisatie rondom de zorg voor zwerfjongeren: er is centrale regie, er zijn goede afspraken gemaakt tussen samenwerkingspartners, partners weten elkaar goed te vinden en in een enkel geval zelfs verbeterde regionale samenwerking. Weinig opmerkingen gaan over de zorginhoud. Eén gemeente geeft aan dat er aanbod is dat van preventie tot nazorg loopt, een andere gemeente geeft aan dat in 2012 specifieke voorzieningen voor zwerfjongeren beschikbaar komen. Daarnaast geeft een gemeente aan dat de aanpak betrekking heeft op alle leefgebieden en merkt een andere gemeente op dat er een crisisopvang voor jongeren wordt gerealiseerd.

De vraag naar knelpunten levert verschillende opmerkingen op over de organisatie van de zwerfjongerenhulp. Enkele gemeenten vinden dat er meer centrale regie zou moeten zijn, vooral omdat er veel partijen zijn die zich bezig houden met jeugdproblematiek. Daarnaast hebben enkele gemeenten de behoefte aan specifiek aanbod voor zwerfjongeren (bijvoorbeeld crisisopvang, time-out bedden, persoonsgerichte aanpak). Een paar gemeenten merken op dat de doorstroom naar volwassenenzorg of naar zelfstandig wonen nog voor verbetering vatbaar is. Daarnaast geven gemeenten aan dat de financiering van de jeugdzorg ontoereikend is.

2.7 Knelpunten

In de vragenlijst is de centrumgemeenten verzocht om van een aantal factoren aan te geven of die belemmerend zijn voor het welslagen van het beleid ten aanzien van het Stedelijk Kompas.

Twee derde van de gemeenten benoemt problemen die te maken hebben met het gebrek aan financiële middelen. Veel gemeenten geven aan dat het te maken heeft met de bezuinigingen (en wijzigingen in wet- en regelgeving) die hun weerslag hebben op geldstromen vanuit de AWBZ, de doeluitkeringen MO (sommige gemeenten zijn er fors op achteruit gegaan na de landelijke herverdeling), en de WMO. Dit punt wordt breed gedeeld en blijkt niet samen te hangen met herverdeeeffecten in de decentralisatie-uitkering: zowel gemeenten die er veel op achteruitgingen als gemeenten die er op weinig op achteruitgingen en zowel gemeenten die een relatief hoge uitkering per hoofd van de bevolking kregen als met een beperktere uitkering noemden een of meer financiële knelpunten.

Naast de financiële problemen wordt ook regelmatig de samenwerking tussen betrokken partijen als knelpunt aangehaald; woningcorporaties worden niet betrokken, instellingen laten het organisatiebelang prevaleren boven het gezamenlijke belang (volgens enkele gemeenten het gevolg van de marktwerking in de zorg), het ontbreekt aan samenwerking op regionaal niveau en ook de samenwerking met justitie is soms voor verbetering vatbaar.

Een enkele gemeente merkt op dat de opvangcapaciteit tekort schiet, maar meer gemeenten geven aan dat de doorstroom van cliënten binnen de MO een probleem vormt. Veel gemeenten noemen hierbij met name het tekort aan (sociale) woningen als storende factor. Op zorginhoudelijk vlak halen gemeenten vooral de moeizame toeleiding naar werk en dagbesteding aan; er zijn te weinig mogelijkheden op dit gebied en als de mogelijkheden er zijn schiet de capaciteit tekort met wachtlijsten als resultaat.

Sommige gemeenten benoemen het gebrek aan goede monitoring als een knelpunt, alhoewel er wel over verschillende vormen van monitoring wordt gesproken: beleidsmatig (worden gemeentelijke doelstellingen gehaald?), effectmatig (worden de beoogde resultaten op cliëntniveau gehaald?) en procesmatig (een cliëntvolgsysteem: pakt iedere betrokken partij zijn verantwoordelijkheid goed op?).

Tot slot geeft een tweetal gemeenten aan dat stigmatisering een negatieve rol speelt. In de ene gemeente doordat het NIMBY⁴-effect de realisering van specifieke MO-voorzieningen tegenwerkt, in de andere gemeente doordat de visie op de doelgroep een medische insteek heeft en daardoor vooral uitgaat van beperkingen. Deze visie resulteert doorgaans in een behoudende opstelling als het om herstel gaat, daar waar de laatste jaren steeds vaker over herstel wordt gesproken in termen van krachten en mogelijkheden die mensen in zich hebben.

---

⁴ Not In My BackYard: het verschijnsel dat burgers wel willen gebruik willen maken van voorzieningen, maar er geen hinder van willen ondervinden en daarom in actie komen om geplande voorzieningen in hun buurt tegen te houden.

2.8 Succesfactoren

De gemeenten noemen verschillende factoren die bijdragen aan een succesvolle uitvoering van het beleid ten aanzien van het Stedelijk Kompas.

Het grootste deel van de genoemde succesfactoren blijkt gerelateerd aan samenwerking. Het gaat dan niet alleen om samenwerking op zorginhoudelijk niveau, maar ook om samenwerking tussen bestuurlijke organen als gemeenten en provincies. Binnen de samenwerking worden aspecten als gedrevenheid en goede afspraken regelmatig aangehaald. Waar de samenwerking vaak bestaat uit afspraken, geven sommige gemeenten aan dat juist de praktische samenwerking in 'het werkveld' een succesfactor is geweest.

Op zorginhoudelijk niveau worden ook de nodige succesfactoren geïdentificeerd. Zo worden genoemd: de inzet van casemanagement, de inzet van een coördinator voor de nazorg bij ex-gedetineerden, outreachende bemoezorg en de trajectplanaanpak. Eén gemeente geeft aan dat het voorzien in wonen en werk voorop staat, met daarbij de benodigde begeleiding en zorg, in plaats van het omgekeerde traject dat nog vaak wordt ingezet (eerst met zorg en begeleiding iemand stabiliseren om daarna pas te kijken naar zelfstandig wonen en werken).

Ook het opzetten van een goede regievoering wordt door gemeenten als een succesfactor gezien. De regievorm bestaat doorgaans uit één van twee varianten: een centrale 'voordeur' of een specifieke coördinator (danwel verschillende regieteams) die voor een specifieke groep cliënten de trajecten volgt. Wat het volgen van cliënten betreft wordt nog een andere succesfactor aangehaald: monitoring. Enkele gemeenten geven aan dat het in beeld brengen van de doelgroep (en de problematiek) een succesvolle 'ingreep' is geweest. Preventieve acties hebben ook naar tevredenheid gewerkt. Het voorkomen van huisuitzettingen en vroegsignalering door sociale teams worden hier genoemd. Als laatste is ook het realiseren van nieuwe voorzieningen (zoals een inloopvoorziening, woonvoorzieningen en de uitbreiding van AWBZ-voorzieningen) een goede zet geweest volgens enkele gemeenten.

3 Intermezzo: uitstroom bevorderen

Het bevorderen van uitstroom uit de maatschappelijke opvang heeft in 2011 veel meer beleidsprioriteit gekregen bij centrumgemeenten. Reden om een aantal goede voorbeelden op dit terrein tegen het licht te houden.

Op basis van de ingevulde vragenlijsten ten behoeve van de Monitor Stedelijk Kompas 2011 en de beschikbare beleidsdocumenten zijn een aantal gemeenten geselecteerd die prioriteit geven aan het aansturen op uitstroom. Deze gemeenten zijn uitgenodigd om deel te nemen aan een (telefonisch) interview. Interviews zijn uiteindelijk afgenomen bij de gemeenten: Almere, Arnhem, Eindhoven, Enschede en Leeuwarden. In de interviews is gesproken over strategieën en instrumenten die gemeenten hanteren om uitstroom te bevorderen.

Op basis van de vijf interviews onderscheiden we zes strategieën waar deze gemeenten op inzetten om uitstroom te bevorderen.

Zicht houden op individuele cliënten

Een veelgenoemde strategie om de uitstroom van dak- en thuislozen te bevorderen, is het op cliëntniveau volgen van personen die gebruik maken van de maatschappelijke opvang. Gemeenten doen dat door voor iedere cliënt een individueel trajectplan op te stellen. Vaak begint het opstellen van een trajectplan bij een centrale toegang, waarbij de situatie van een cliënt bij binnenkomst in de maatschappelijke opvang wordt gescreend. Er wordt op verschillende leefgebieden bekeken of er aantoonbare problematiek aanwezig is. Belangrijke en veelvoorkomende leefgebieden die hierin worden meegenomen zijn: huisvesting (woonsituatie), financiën (schulden en bestedingspatroon), sociaal functioneren en maatschappelijk gedrag (relatie met omgeving), psychisch functioneren, lichamelijk functioneren (zelfredzaamheid en fysieke gesteldheid), zingeving (motivatie leven), praktisch functioneren (huishouden, taal etc.) en dagbesteding (werk, studie, hobby's etc.).

Vaak is er aan het individuele trajectplan een trajectmanager of cliëntmanager verbonden, die in dienst is bij de meest betrokken hulpverlenende instelling. Hij/zij stelt in samenspraak met de cliënt een individueel trajectplan op die aansluit op de problematiek, behoeften en wensen van het individu. De voortgang van de trajectplannen op organisatieniveau wordt gevolgd door trajectregisseurs.

Een voordeel voor gemeenten die werken met individuele trajectplannen, is dat zij de doelgroep goed kunnen monitoren. Veel gemeenten zorgen dat de instellingen een aantal keren per jaar gegevens invoeren in een monitor. Door middel van het monitoren van individuele trajectplannen, kunnen de instellingen en de gemeenten goed zicht

houden op ontwikkelingen en problematiek van de individuele cliënten, maar ook van de doelgroep in zijn geheel. Dit impliceert dat gemeenten zicht hebben op de knelpunten die uitstroom belemmeren, waardoor ze partners doelgericht kunnen aansturen en daarmee de uitstroom kunnen bevorderen.

“Alle instellingen die binnen onze centrumgemeente vallen moeten vier keer per jaar gegevens vanuit de trajecten aanleveren in de monitor, waardoor wij goed zicht hebben op onze doelgroep en de problematiek die speelt”.

Investeren op voorwaarden om uitstroom mogelijk te maken

Om de uitstroom vanuit de maatschappelijke opvang daadwerkelijk mogelijk te maken, zijn er verschillende voorwaarden en faciliteiten nodig. In de praktijk komt dit erop neer dat er onder andere voldoende geschikte woningen en voorzieningen beschikbaar moeten zijn om cliënten zelfstandig of onder begeleiding te laten wonen. De gemeente Leeuwarden onderzoekt of het mogelijk is om urgentiewoningen op basis van criteria beschikbaar te stellen aan een gemeenschappelijke poule, in plaats van dat de maatschappelijke opvang afzonderlijk afspraken moet maken met woningcorporaties.

Een aantal gemeenten geeft aan meer woningen voor de doelgroep te krijgen door verder te kijken dan alleen de woningcorporaties, die vaak over relatief weinig geschikte woningen beschikken en zoeken andere manieren om geschikte woningen te realiseren. Dit doen ze bijvoorbeeld door het opvullen van leegstand in verzorgingshuizen, studentenwoningen of andere panden of door het gesprek aan te gaan met makelaars. Ook zijn er gemeenten die investeren in het verbouwen van bestaande, eigen gebouwen of geheel nieuwe panden laten bouwen.

“Voor onze woningvoorraad kijken wij niet alleen naar de woningcorporaties, maar ook naar makelaars of ander vastgoed wat leeg staat, zoals verzorgingshuizen en studentenkamers die niet benut worden”.

Daarnaast is het beschikken over goede ambulante begeleiding een belangrijke voorwaarde om goede uitstroom mogelijk te maken. Hierbij krijgen de cliënten ondersteuning en begeleiding in bijvoorbeeld het huishouden, de financiën en werk. Een aantal gemeenten investeert al in een vroeg stadium in sociale activering bij cliënten in de maatschappelijke opvang, zodat zij sneller kunnen reïntegreren in de samenleving. Zo krijgen ze bijvoorbeeld ondersteuning door middel van dagbesteding, waarin ze leren te werken, een dagritme krijgen en met andere mensen leren omgaan.

De gemeente Leeuwarden bijvoorbeeld onderzoekt of het nuttig is om te werken met zogenoemde driehoekscontracten, waarbij de bewoner zelf het huurcontract aangaat met de woningcorporatie, maar daarbij verplicht begeleiding moet accepteren voor een

bepaalde termijn. Belangrijk hierbij is dat de corporaties en de zorginstellingen elkaar kunnen aanspreken als het niet loopt, waardoor ze kunnen voorkomen dat cliënten terugvallen naar de maatschappelijke opvang of (weer) dakloos worden.

Partners betrekken

Het vroegtijdig en actief betrekken van partners die een rol kunnen spelen bij de uitstroom van dak- en thuislozen, wordt ook gezien als een strategie om uitstroom te bevorderen. Belangrijke partners die genoemd worden door de gemeenten zijn: woningcorporaties, RIBW's, schuldhulpverlening, de maatschappelijke opvang/instellingen zelf, GGD, sociale zaken (uitkering), politie (overlast), verslavingszorg en buurtbewoners. Zoals hierboven genoemd, kunnen ook makelaars als belangrijke partner gezien worden.

Wanneer de partners actief betrokken worden en meedenken in de ontwikkeling en implementatie van een proces, zorgt dit sneller voor draagvlak. De partners gaan het belang van bepaalde processen voor zichzelf en de doelgroep inzien, waardoor het beleid effectiever van de grond kan komen en ook gehandhaafd blijft. De gemeente Leeuwarden gaat hierin nog een stapje verder. Zij geven de ketenpartners zelf de verantwoording om het beleid te ontwikkelen. Partners maken de uitwerkingen zelf en komen daarna pas weer terug bij de gemeente.

"Wij zijn niet meer een gemeente die zich heel actief opstelt. Wel dat we de regierol pakken en de lijnen uitzetten, maar de verantwoordelijkheid om dingen echt te ontwikkelen, ligt ook bij de ketenpartners zelf."

Naast het laten meewerken en ontwikkelen van nieuw beleid, is het ook van belang om regelmatig overleg te voeren met de desbetreffende partners. Op deze manier komen de knelpunten en succesfactoren vanuit de praktijk duidelijk in beeld en weet ook de gemeente wat er speelt onder haar partners.

Korte lijnen met het veld

Een aansluitende strategie op bovengenoemde, is het hebben van korte lijnen met het veld door middel van een persoon met kennis van zaken van het veld. Hierin is de gemeente Eindhoven een voorbeeld. Zij hebben een ketenregisseur in dienst die verantwoordelijk is voor de praktische inrichting van de beleidsontwikkelingen. Deze regisseur heeft jarenlange ervaring in de maatschappelijke opvang en staat nog steeds in nauw contact met het veld. Hierdoor beschikt hij over de kennis en ervaring om het beleid, al dan niet gezamenlijk met de beleidmakers, om te zetten naar de praktijk. Hij beschikt over een attitude waardoor hij draagvlak weet te creëren onder de partners en het beleid doorgezet kan worden.

"We hebben een specialist van de straat binnengehaald om het proces te kunnen begrijpen en te kunnen sturen. Dat gaat niet altijd zonder slag of stoot naar buiten, maar je weet waar je het over hebt, dus je hoeft je niet om de tuin te laten leiden door leuke beloften, loze woorden of gejatte papieren. We kennen de stad, we kennen de inhoud en de producten, en we weten wat we willen. Dat is mijn breekijzerfunctie!"

Werken centraal stellen

Een andere strategie die in Eindhoven wordt toegepast, is het vooropstellen van perspectief biedend werk. Wanneer een cliënt binnenkomt in de maatschappelijke opvang, toetst een arbeidsdeskundige waar deze persoon toe in staat is op werkgebied en op welke trede van de participatieladder hij/zij zich bevindt (zie bijlage 3). Men streeft ernaar iedere cliënt zo veel mogelijk op participatietrede 4, 5 of 6 te laten participeren (onbetaald werk, betaald werk met ondersteuning en betaald werk). Cliënten die zelfstandig of onder begeleiding gaan wonen hebben daarmee direct een duidelijk kader wat betreft werk. Werk is in deze visie dus van groot belang, niet in de laatste plaats vanwege de eigen kracht, het gevoel van eigenwaarde, het sociale netwerk dat ermee samenhangt en het vergoten van een toekomstperspectief.

De gemeente Eindhoven heeft samen met verschillende instanties specifiek geïnvesteerd in een werkprogramma waar werk wordt gerealiseerd voor dak- en thuislozen. Deze benadering houdt in dat de gemeente arrangementen en projecten uitwerkt in samenwerking met bedrijven om de uitstroom van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt te bevorderen. De resultaten van Sector Werk zijn volgens de gemeente Eindhoven mede zo goed omdat er wekelijks controle is op deelname en inzet van de werknemers. Zo nodig met toepassing van handhaving (sancties).

"Het gaat dus om écht werken. Dat andere doen we er ook nog bij, maar dan ben je dus al AWBZ afhankelijk. Dat is gewoon het 'leuke' sociale activeringsprogramma. Binnen het werkprogramma leggen wij bij iedereen een toets af om te kijken wat haalbaar is op het gebied van arbeid verrichten. Je komt daar niet langs".

Trajectfinanciering

Trajectfinanciering wordt ook door de gemeenten benoemd als strategie. Opvallend is dat een aantal gemeenten trajectfinanciering in wil gaan voeren of al ingevoerd heeft, om de uitstroom van dak- en thuislozen uit de maatschappelijke opvang te bevorderen, terwijl andere gemeenten bewust niet kiezen voor trajectfinanciering. Bij trajectfinanciering krijgt de maatschappelijke opvang een vast budget per individu, waarbij het bedrag afhankelijk is van het traject dat de cliënt ingaat.

De gemeente Enschede vraagt zich af of dat trajectfinanciering ten gunste komt van de cliënten die uitstromen, en wil deze vorm van financiering dan ook niet gaan invoeren. Een reden die de gemeente Enschede noemt, is dat naar hun mening trajectfinanciering verkeerde prikkels kan veroorzaken bij de maatschappelijke opvang. Cliënten zullen daardoor sneller moeten uitstromen zodat de kosten laag blijven, ook wanneer cliënten hier eigenlijk nog niet aan toe zijn, zo stelt de gemeente. Het gevolg hiervan zal terug- of uitval zijn en dat komt de cliënten en de gemeente zelf niet ten goede.

“Bij ons zijn geen rare effecten, geen rare perverse prikkels zoals bij trajectfinanciering of DBC's. Cliënten kunnen langer in de maatschappelijke opvang blijven, als dat voor hem/haar het beste is, en daar praten wij dan gewoon over met de instellingen”.

Een gemeente die trajectfinanciering sinds kort wel ingevoerd heeft, is bijvoorbeeld de gemeente Arnhem. Zij vinden deze vorm van financiering bijdragen aan de uitstroom doordat ze resultaatafspraken maken met de instellingen en resultaatgericht kunnen werken. Daarbij zullen cliënten niet eerder uitstromen dan wanneer ze er klaar voor zijn. Volgens de gemeente Arnhem zal dit namelijk in de praktijk zorgen voor terugval, waardoor de instellingen ze (te) vaak terug zal zien. Omdat de gemeente nog geen historie opgebouwd heeft met de trajectfinanciering, is het afwachten hoe dit er daadwerkelijk in de praktijk aan toe zal gaan.

“Het verschil zit erin dat we eerst de 'voorzieningen' subsidieerden. Dat doen we nu niet meer. We subsidiëren de trajecten, dus de begeleiding aan de cliënten, om ze van A naar Beter te brengen. We maken dus resultaatafspraken. Als de resultaten achterblijven bij de verwachtingen hebben we daar een gesprek over met de zorgaanbieders”.

De gemeente Eindhoven is zich momenteel aan het oriënteren op trajectfinanciering en wil in de toekomst waarschijnlijk ook overstappen op deze vorm van financieren. De gemeente Eindhoven houdt er echter rekening mee dat de instellingen cliënten wellicht vervroegd laten uitstromen, om er een financieel voordeel mee te behalen. Daarom overweegt de gemeente om de instellingen bij aanvang van een traject een deel van het bedrag geven; bij een volwaardig einde van het traject, krijgen ze de rest nabetaald. Hierdoor hebben de instellingen zelf ook belang bij het volwaardig afsluiten van een traject, waardoor personen minder snel zullen terug- of uitvallen. Echter zullen de instellingen naast de trajectafhankelijke financiering, waarschijnlijk wel een relatief kleine instellingssubsidie blijven houden voor de vaste kosten.

“De instellingen hebben letterlijk wat te verdienen aan het volwaardig afsluiten van een traject. Los van de inhoud, is het ook gewoon hun levensbelang om kwaliteit te leveren. De motivatie, maar ook het transparant zijn van de instellingen, dat wordt dan gewoon cruciaal anders”.

DEEL II: Omvang doelgroepen en doelbereik

Toelichting

Deel II van deze monitor heeft betrekking op de omvang van de doelgroepen, het doelbereik en de geleverde inspanningen van gemeenten ten aanzien van het Stedelijk Kompas.

Zoals in §1.3 is aangegeven, is aan de 39 centrumgemeenten gevraagd of er nieuwe gegevens beschikbaar waren over de omvang van de doelgroep. Ook is iedere gemeente gevraagd om per doelstelling de stand van zaken weer te geven aan de hand van de volgende onderdelen:

- de meest recente kwantitatieve gegevens over bereikte aantallen of eenheden, of - indien deze niet bekend zijn-;
- welke inspanningen in 2011 zijn geleverd om het doel te behalen;
- de verwachting over het al dan niet behalen van de doelstelling.

In totaal zijn van 34 van de 39 centrumgemeenten nieuwe omvangcijfers bekend, met cijfers over het jaar 2010 of 2011. Maar liefst 16 daarvan hadden nieuwe cijfers over drie of alle vier de bevroegde doelgroepen (feitelijk, residentieel en potentieel daklozen en zwerfjongeren). In 11 gemeenten kwamen voor het eerst cijfers beschikbaar over een of twee nieuwe doelgroepen. Dit is vooral te danken aan de in 2011 verschenen telling van zwerfjongeren (Brummelhuis en Drouven, 2011), waardoor in zeven gemeenten voor het eerst het aantal zwerfjongeren bekend werd.

Aanvullend op de informatie uit de vragenlijsten, is gekeken naar (voortgangsrapportages van) de Stedelijk Kompassen en overige relevante beleidsdocumentatie.

4 Omvang doelgroepen

Omvangschattingen van het aantal dakloze mensen op basis van opgaven van gemeenten moeten met de nodige omzichtigheid benaderd worden. Er is weliswaar vrij grote overeenstemming over de definities van feitelijk en residentieel daklozen en zwerfjongeren, maar de manieren waarop gemeenten de aantallen tellen, verschillen:

- sommige gemeenten tellen de aantallen op een bepaalde peildatum, andere alle dakloze mensen die gedurende het hele jaar gebruik maakten van opvang en hulpverlening;
- sommige gemeenten geven aantallen voor de gehele regio waarvoor zij verantwoordelijk zijn, terwijl andere alleen rapporteren over de in de centrumgemeente verblijvende dakloze mensen;
- enkele gemeenten baseren zich op schattingen, de meeste op tellingen;
- de cijfers hebben betrekking op verschillende jaartallen, waardoor sommige actueel zijn en andere inmiddels verouderd zijn;
- gegevens binnen dezelfde gemeente zijn op verschillende jaartallen niet altijd vergelijkbaar door verschillen in definities en methoden;⁵
- bewoners van verschillende typen voorzieningen worden in verschillende gemeenten wel of niet bij de doelgroep meegerekend.

Hoewel de gegevens dus beperkingen kennen, zullen we in dit hoofdstuk de relatieve omvang van de verschillende doelgroepen in de centrumgemeenten in één tabel presenteren. De gegevens in de tabellen moeten eerder gelezen worden als een orde van grootte dan als harde aantallen, ook al nodigt deze vorm van rapporteren uit tot het vergelijken van vaak onvergelykbare omvangschattingen. Deze keuze is volgens ons gerechtvaardigd, omdat er momenteel geen betere bron is voor een omvangschatting van de aantallen dakloze mensen per gemeente. Schattingen van de totale omvang van de groep in 39 centrumgemeenten op basis van deze gegevens zijn onnauwkeurig, maar kunnen in de praktijk goed uitpakken: in de vorige rapportage (Planije en Tuynman, 2011) ontliepen een telling van het aantal feitelijk daklozen van het CBS en de opgaven van de centrumgemeenten elkaar niet veel.

4.1 Feitelijk daklozen

Nagenoeg alle centrumgemeenten hebben zich aangesloten bij de definitie van feitelijk daklozen zoals gehanteerd door de VNG (Heineke, Bosker en van Deth, 2007: 11) en door de vier grootste steden in het Plan van Aanpak (2006: 7). Volgens deze definitie zijn feitelijk daklozen “personen die niet beschikken over een eigen woonruimte en

---

⁵ Soms met grote verschillen tot gevolg. Zo is er een gemeente waar het aantal gerapporteerde feitelijk daklozen steeg van 65 naar 450 als gevolg van een andere manier van tellen en definitie.

die voor een slaapplek gedurende de nacht ten minste één nacht (in de maand) waren aangewezen op buiten slapen ofwel overnachten in de openlucht en in overdekte openbare ruimten (portieken, fietsenstallingen, stations, winkelcentra of een auto) en binnen slapen in passantenverblijven van de maatschappelijke opvang, inclusief eendaagse noodopvang, of binnen slapen bij vrienden, kennissen of familie, zonder vooruitzichten op een slaapplek voor de daarop volgende nacht.”

Veel gemeenten vinden het belangrijk om hun beleid ten aanzien van dakloosheid te baseren op recente gegevens. Van de 39 bevroegde centrumgemeenten leverden er 27 nieuwe cijfers aan over aantallen feitelijk daklozen in hun regio. In 2010 waren er 18 centrumgemeenten die hun aantallen feitelijk daklozen actualiseerden. Begin 2012 zijn er 8 centrumgemeenten die zich nog steeds baseren op tellingen of schattingen uit 2007 of 2008 ten behoeve van hun Stedelijk of Regionaal Kompas; de overige 31 hebben cijfers uit 2009 (5), 2010 (12), 2011 (12) of 2012 (2).

Afgaande op de opgaven van de centrumgemeenten, lijkt het totaal aantal feitelijk daklozen in de 39 centrumgemeenten licht gedaald. In de rapportage over 2010 kon het aantal feitelijk daklozen in de 39 centrumgemeenten in de periode 2009-'10 nog geschat worden op 9.700. Op basis van de nieuwe gegevens zou dat aantal in de periode 2010-'11 geschat kunnen worden op 9.000, een daling van 7%. Gemiddeld zijn er –volgens de op verschillende wijzen tot stand gekomen tellingen van centrumgemeenten– 7 feitelijk daklozen per 10.000 regio-inwoners.⁶ Er waren in 2011 meer gemeenten waar de aantallen toenamen (10) dan gemeenten waar het aantal afnam (8). In zeven gemeenten bleef het aantal ongeveer gelijk. Zie tabel 4.1.

Aan deze lichte afname moeten niet al te grote conclusies verbonden worden. Uit de vorige jaarrapportage van de Monitor Stedelijk Kompas bleek dat gemeenten toe- of afname van aantallen dakloze mensen meestal niet toeschrijven aan hun beleid of het aantal beschikbare plaatsen. Ze weten veranderingen in aantallen gewoonlijk aan veranderingen in definities of manieren van tellen of registreren (Planije en Tuynman, 2011: 44). Wel is dit de tweede meting op rij waarin het totaal aantal feitelijk daklozen in 39 centrumgemeenten afneemt.

---

⁶ Overigens zijn de verschillen tussen gemeenten die aantallen op jaarbasis rapporteren (n=21) en die met aantallen op peildatum (n=5) klein, respectievelijk gemiddeld 8 feitelijk daklozen per 10.000 inwoners tegen 5 per 10.000 (Mann Whitney U test, gemiddelde rangordes resp. 14 en 11, p=0,42).

Tabel 4.1 Aantallen feitelijk daklozen per 10.000 inwoners in de regio in de Monitor Stedelijk Kompas 2010 en 2011 volgens opgaven van de centrumgemeenten; stijging en daling ten opzichte van vorige meting en kenmerken van de laatste meting

Centrum gemeente	aantal MSK'10	aantal MSK'11	toe-/afname ^a	telling / schatting	centrum / regio	jaarbasis / peildatum (jb/p) ^b	toelichting
Alkmaar	2					'09	
Almelo	2	4	↗	telling	regio	jb '11	1.
Almere	19	13	↘	telling	regio	jb '10	
Amersfoort	2	6	↗	telling	centrum	jb '11	2.
Apeldoorn	6	5	→	telling	regio	jb '10	
Arnhem	5	4	↘	telling	regio	p dec'11	3.
Assen	2	2	→	telling	regio	jb '10	
Bergen op Zoom	3	19	↗	telling	regio	jb '11	4.
Breda	23	18	↘	telling	regio	jb '10	
Delft	3					< '09	
Den Bosch	9	7	→	telling	regio	jb '11	5.
Den Helder	3					< '09	
Deventer	5			telling	regio	jb '09	
Doetinchem	8	3	↘	schatting	regio	jb '11	6.
Dordrecht	11	6	↘	schatting	regio	p okt'10	
Ede	4	7	↗	telling	regio	jb '11	
Eindhoven	11			telling	regio	p dec'10	
Emmen	4	17	↗	telling	regio	jb '10	7.
Enschede	5	5	→	telling	regio	jb '11	8.
Gouda	5	5	→	telling	centrum	jb '09	9.
Groningen	12	12	→	telling	centrum	jb '10	
Haarlem	6	12	↗	telling	regio	jb '11	
Heerlen	5					'09	
Helmond	9	11	↗	telling	regio	jb '10	
Hilversum	8					< '09	
Hoorn	2			schatting	regio	jb '07	
Leeuwarden	10	10	→	telling	regio	jb '10	10.
Leiden	6	6	→	telling	centrum	p nov'11	
Maastricht	2	1	↘	telling	centrum	p jan'12	
Nijmegen	3					< '09	
Oss	4					< '09	
Purmerend	6	8	↗	telling	regio	jb '11	11.
Spijkenisse		6	n	telling	regio	jb '10	12.
Tilburg	4	3	↘	telling	regio	jb '10	
Venlo	3					'09	

Centrum gemeente	aantal MSK'10	aantal MSK'11	toe-/afname ^a	telling / schatting	centrum / regio	jaarbasis / peildatum (jb/p) ^b	toelichting
Vlaardingen	15					<'09	
Vlissingen	2					<'09	
Zaanstad	6	8	↗	schatting	regio	p jan'12	
Zwolle	5	6	↗	telling	regio	jb '10	

a veranderingen (pijltes):

↗: absolute aantal meer dan 10% gestegen t.o.v. MSK 2010

↘: absolute aantal minder dan 10% gestegen of gedaald

↖: absolute aantal meer dan 10% gedaald t.o.v. MSK 2010

geen pijltje: geen nieuwe gegevens

n: nieuwe telling

b weergegeven is het jaartal waarop de gegevens van de laatste meting betrekking hebben. <'09 betekent dat dit aantallen zijn die opgegeven zijn in het in 2008 ingediende Stedelijk of Regionaal Kompas van de centrumgemeente.

Toelichtingen per gemeente op de cijfers

1. Almelo: aantal in MSK'10 betrof gegevens over 2009. Ten opzichte van 2010 is het aantal feitelijk daklozen in Almelo en regio min of meer gelijk gebleven.
2. Amersfoort: aantal unieke personen dat in 2011 meer dan 1 nacht werd opgevangen; exclusief afwijzingen.
3. Arnhem MSK'11: aantal mensen in de opvang en/of thuislozen
4. Bergen op Zoom MSK'11: aanzienlijke stijging is een gevolg van definitieverschillen. Weergegeven is het aantal personen dat gedurende het jaar 2011 gebruik maakte van de maatschappelijke opvang. Hierin inbegrepen zijn ook residentieel daklozen.
5. Den Bosch MSK'11: weergegeven is het aantal gebruikers van de nachtopvang.
6. Doetinchem: afname is waarschijnlijk het gevolg van betere doorstroom en preventie.
7. Emmen: stijging is het gevolg van andere telmethode. Voorheen werden alleen de bewoners van een voorziening geteld. Dit jaar komen de cijfers uit de daklozenmonitor, waarvoor verschillende registraties worden gekoppeld.
8. Enschede: aantal in MSK'10 betrof gegevens over 2009. Ten opzichte van 2010 is het aantal feitelijk daklozen in Enschede en regio toegenomen.
9. Gouda: aantal feitelijk daklozen in MSK'10 met terugwerkende kracht gecorrigeerd. Feitelijk daklozen die van alternatieve opvang gebruik maken worden niet geregistreerd.
10. Leeuwarden: neemt meer typen voorzieningen mee in de registratie dan andere gemeenten.
11. Purmerend: het aandeel genoemd in de eerste kolom betreft gegevens over 2010. Het betreft een correctie t.o.v. de gegevens in MSK'10.
12. Spijkenisse: inclusief kinderen in de maatschappelijke opvang.

4.2 Residentieel daklozen

Bijna alle centrumgemeenten hanteren de definitie van residentieel daklozen zoals gehanteerd door de VNG (Heineke, Bosker en van Deth, 2007: 11) en door de vier grootste steden in het Plan van Aanpak (2006: 7). Volgens deze definitie zijn residentieel daklozen "personen die als bewoner staan ingeschreven bij instellingen voor maatschappelijke opvang (internaten en sociale pensions, woonvoorzieningen op basis van particulier initiatief dat zich richt op semipermanente bewoning door dakloze mensen en particuliere commerciële pensions waar voornamelijk dakloze mensen wonen)."

In de praktijk betrekken centrumgemeenten gegevens van door hen op grond van de Wmo gesubsidieerde voorzieningen. Bewoners van de in de definitie genoemde particuliere voorzieningen zonder subsidie blijven dus gewoonlijk buiten beeld. Er zijn ook gemeenten die bewoners van AWBZ-gefinancierde voorzieningen meetellen. Dit kan overeenkomstig de definitie zijn wanneer dit soort voorzieningen zijn bedoeld als tijdelijk verblijf tot een permanente oplossing (intramuraal danwel zelfstandig wonen) gevonden is. Ook volgens de in Europees verband afgesproken ETHOS typologie (FEANTSA, 2007) kent de maatschappelijke opvang een tijdelijk karakter.⁷

In 2011 weten bijna alle (38) centrumgemeenten hoeveel residentieel daklozen er in hun gemeente en regio verblijven. Daarvan leverden er 24 nieuwe gegevens aan over aantallen residentieel daklozen binnen hun regio. Er zijn even veel centrumgemeenten die een hoger aantal residentieel daklozen dan in de vorige meting rapporteerden (9) als centrumgemeenten met een lager aantal (9). Vier centrumgemeenten telden ongeveer dezelfde aantallen als in de vorige meting. Zie tabel 4.2.

Volgens de opgaven van 39 centrumgemeenten kan het aantal residentieel daklozen in deze gemeenten en hun regio's geschat worden op 8.100 in de periode 2010-'11, ofwel gemiddeld 6 per 10.000 inwoners. In de vorige monitor, over de periode 2009-2010, werd hun aantal nog geschat op 7.900. Het aantal residentieel daklozen in de 39 centrumgemeenten is dus min of meer stabiel gebleven.

---

⁷ Een uitzondering volgens deze typologie zijn bewoners van woonzorgvoorzieningen voor oudere daklozen, die ook tot de thuislozen worden gerekend.

Tabel 4.2 Aantallen residentieel daklozen per 10.000 inwoners in de regio in de Monitor Stedelijk Kompas 2010 en 2011 volgens opgaven van de centrumgemeenten; stijging en daling ten opzichte van vorige meting en kenmerken van de laatste meting.

Centrum gemeente	aantal MSK'10	aantal MSK'11	toe-/afname ^a	telling / schatting	centrum / regio	jaarbasis / peildatum (jb/p) ^b	toelichting
Alkmaar	6	7	↗	schatting	regio	jb'11	
Almelo	0			telling	regio	jb '09	
Almere	16	17	↗	telling	regio	jb '10	
Amersfoort	4	4	→	telling	centrum	jb '11	1.
Apeldoorn	16	18	↗	telling	regio	jb '10	2.
Arnhem	4	1	↘	telling	regio	p mrt'12	3.
Assen	0	1	↗	telling	centrum	jb '10	
Bergen op Zoom		1	n			p jan'12	4.
Breda	6	7	↗	telling	regio	jb '10	
Delft	1					< '09	
Den Bosch	8	1	↘	telling	regio	jb '11	5.
Den Helder	2	5	↗	telling	regio	jb'11	
Deventer	4			telling	regio	jb '09	
Doetinchem		3	n	schatting	regio	jb '11	
Dordrecht	6	5	↘	schatting	regio	p okt'10	
Ede	2	2	↘	telling	regio	jb '11	
Eindhoven	8	7	→	telling	regio	p dec'10	
Emmen	9	3	↘	telling	regio	jb '10	6.
Enschede	3	5	↗	telling	regio	jb '11	7.
Gouda	1	2	↗	telling	centrum	jb '09	
Groningen	3	3	→	telling	centrum	jb '10	
Haarlem	1	1	↗	telling	regio	jb '11	
Heerlen	21			telling	regio	jb '07	
Helmond	16	4	↘	schatting	regio	jb '10	8.
Hilversum	7					< '09	
Hoorn	5			schatting	regio	jb '07	
Leeuwarden	5	5	→	telling	regio	jb '10	9.
Leiden	1			telling	centrum	p '09	
Maastricht	15	4	↘	telling	centrum	p jan'12	10.
Nijmegen	12					< '09	
Oss	5					< '09	
Purmerend	11	5	↘	telling	regio	jb '10	11.
Spijkenisse	26					< '09	12.
Tilburg	26	22	↘	telling	regio	jb '11	13.

Centrum gemeente	aantal MSK'10	aantal MSK'11	toe-/afname ^a	telling / schatting	centrum / regio	jaarbasis / peildatum (jb/p) ^b	toelichting
Venlo	3					'09	
Vlaardingen	12					<'09	
Vlissingen	4					<'09	
Zaanstad	4	3	↘	telling		p jan'12	
Zwolle	5			telling	regio	jb '10	

a veranderingen (pijltes):

↗: absolute aantal meer dan 10% gestegen t.o.v. MSK 2010

→: absolute aantal minder dan 10% gestegen of gedaald

↘: absolute aantal meer dan 10% gedaald t.o.v. MSK 2010

geen pijltje: geen nieuwe gegevens

n: nieuwe telling

b weergegeven is het jaartal waarop de gegevens van de laatste meting betrekking hebben. <'09 betekent dat dit aantallen zijn die opgegeven zijn in het in 2008 ingediende Stedelijk of Regionaal Kompas van de centrumgemeente.

Toelichtingen per gemeente op de cijfers

1. Amersfoort: onderschatting, omdat er niet per persoon, maar per systeem (huishouden) wordt geregistreerd.
2. Apeldoorn MSK'11: toename gevolg van betere registratie. Inclusief bewoners hostels en trajecten beschermd wonen.
3. Arnhem: afname gevolg van wijziging in meetmethode (op peildatum i.p.v. op jaarbasis; telling i.p.v. schatting).
4. Bergen op Zoom MSK'11: weergegeven is het aantal permanente plekken in de maatschappelijke opvang.
5. Den Bosch MSK'11: weergegeven is het aantal gebruikers van de voorziening voor langdurig verblijf van de aanbieder van maatschappelijke opvang. Daling is gevolg van andere meetmethoden (vorige meting betrof gegevens uit 2006).
6. Emmen: afname is het gevolg van andere telmethode (dit jaar op basis van daklozenmonitor).
7. Enschede: gegevens MSK'10 betroffen 2009. In 2010 namen de aantallen residentieel daklozen ook al toe.
8. Helmond: de twee metingen moeten niet vergeleken worden. Er zijn opvangplaatsen overgeheveld van de Wmo naar de AWBZ.
9. Leeuwarden neemt meer typen voorzieningen mee in de telling dan andere gemeenten.
10. Maastricht: afname gevolg van wijziging in meetmethode. Vorige meting betrof gegevens over de regio op jaarbasis van registratiecijfers van opvanginstellingen en de GGD over 2007, de nieuwe cijfers betreffen gebruikers van voorzieningen in de centrumgemeente op peildatum.
11. Purmerend: afname is gevolg van andere manier van telling. In MSK'10 werd het aantal feitelijk en residentieel daklozen samen weergegeven.
12. Spijkenisse: gegevens betreffen residentieel en feitelijk daklozen samen.
13. Tilburg: gegevens in MSK'10 betroffen 2009. In 2010 nam hun aantal toe.

4.3 Potentieel of dreigend daklozen

Gemeenten hanteren verschillende definities van potentieel of dreigend daklozen. Er zijn twee hoofdgroepen van definities te onderscheiden:

- Brede definitie: sommige gemeenten rekenen tot de potentieel daklozen de gehele brede doelgroep van het gemeentelijke beleid op het terrein van de openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGz) in het kader van prestatieveld 8 van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Daarbij gaat het om mensen met eenvoudige problematiek, die sociaal kwetsbaar zijn en onvoldoende zelfredzaam. Ze confronteren de omgeving met hun problemen doordat zij overlast veroorzaken of doordat hun omgeving zich zorgen over hen maakt.
- Smalle definitie: de meeste gemeenten spitsen de omschrijving van de doelgroep toe op specifiekere groepen, bijvoorbeeld ex-dakloze mensen die weer zelfstandig zijn gaan wonen, mensen die vanwege huurschulden uit huis gezet dreigen te worden, personen die ontslagen worden uit detentie of klinische zorg zonder huisvesting, maar met een zorgvraag, of het aantal cliënten van vangnetteams.

Schattingen van de totale omvang van het aantal potentieel daklozen lopen uiteen van 60.000 (Cebeon, 2011: 15) tot 150.000 (Gezondheidsraad, 2011: 3). Inmiddels zijn er 34 gemeenten die een telling of een schatting van het aantal potentieel daklozen rapporteren en vijf die nooit een omvangschatting rapporteerden. Een grote groep van 15 gemeenten baseert zich voor hun beleid op aantallen in hun Stedelijk Kompas uit 2008 of eerder. Drie gemeenten hanteren nieuwere cijfers uit 2009. Een grote groep, 16 gemeenten, hanteert recente cijfers, uit 2010 of 2011.

Twaalf gemeenten hanteren de brede definitie. Acht van hen baseren zich op een lokale extrapolatie van een in 2006 verschenen landelijke omvangschatting van sociaal kwetsbare mensen die doelgroep zouden kunnen zijn voor de Wmo-prestatievelden 7, 8 en 9 (Wolf, 2006). Volgens deze schatting zou 0,7% van de bevolking tot deze doelgroep behoren, met hogere proporties in stedelijke gemeenten en lagere in landelijke. Dit is ook het gemiddelde aandeel mensen dat in deze 12 gemeenten tot de doelgroep van hun preventieve en OGGz-beleid wordt gerekend. De gemeenten Breda, Den Bosch, Gouda en Heerlen baseren zich voor de omvang van de OGGz-doelgroep in hun verzorgingsgebied op tellingen van cliënten van diverse instellingen en netwerken.⁸

Meer gemeenten, 22, hanteren een smallere definitie. Deze gemeenten tellen gemiddeld 10 potentieel daklozen per 10.000 inwoners. Alleen Almere, Apeldoorn en Den Bosch hebben tellingen die over de twee metingen min of meer vergelijkbaar zijn, de andere steden hebben één meting gehouden of hun definities tussen de twee metingen aangepast. Tabel 4.3 toont de omvang van de doelgroep in 26 gemeenten die zich baseren op tellingen of op een smalle definitie.

---

⁸ Van de groep gemeenten die de brede definitie hanteren worden alleen deze vier gemeenten getoond in tabel 4.3.

Tabel 4.3 Potentiële daklozen per 10.000 inwoners in de regio in de Monitor Stedelijk Kompas 2010 en 2011 van 26 centrumgemeenten die zich baseren op tellingen of die een smalle definitie hanteren; stijging en daling; kenmerken van meting en omschrijving van de doelgroep^a.

Centrum gemeente	aantal MSK '10	aantal MSK '11	toe-/afname ^b	telling / schatting en jaar ^c	omschrijving doelgroep
Alkmaar	18			s '06	obv aantallen geweigerden bij crisisopvang, postadressen bij MO, meldingen bij Meldpunt vangnet en advies, doelgroep wijkteams
Almelo	4			t '10	ex-gedetineerden; ontslag uit GGz; dreigende huisuitzetting; cliënten woonbegeleiding
Almere	14	16	↗	t '10	cliënten bemoeizorg, ambulante hulpverlening, preventieprojecten MO, en vangnet en advies
Amersfoort	6	10	tb	t '11	cliënten bemoeizorg; cliënten integrale hulpverleningstrajecten voorkomen huisuitzetting
Apeldoorn	13	13	→	t '11	OGGz-clianten in zorg; deelnemers preventieve woonbegeleiding; toegewezen opstapwoningen; aanmeldingen laatstekansbeleid
Arnhem		8	n	t '11	zorgwekkende zorgmijders en opgeschaalde casussen uit lokaal zorg- en signaleringsnetwerk
Assen	17	6	tb	t '10	ex-gedetineerden; ontslag uit GGz; dreigend uithuiszettingen. Geen info beschikbaar over ex-GGz-clianten.
Breda	38			t '10	OGGz-doelgroep met huisvesting
Den Bosch	101	119	↗	t '11	telling van diverse cliëntgroepen van instellingen; - mensen met ernstige psychische, psychosociale problemen en/of verslavingsproblemen; - er is tevens sprake van problemen op minimaal twee levensgebieden (bv wonen, werken/ scholing, dagbesteding, inkomen, sociaal netwerk en gezondheid); - tevens niet voldoende zelfredzaam om deze problemen zelfstandig op te lossen.
Den Helder	10			t '06	marginaal gehuisvesten
Deventer	8			t '10	ex-gedetineerden; ontslag uit GGz; dreigende huisuitzetting; cliënten woonbegeleiding
Doetinchem	9			t '08	cliënten regionaal coördinatiepunt multiprobleem-situaties (v.a. 2010 lokale zorgnetwerken); dreigend huisuitzettingen
Ede	3	9	tb	t '11	aanmeldingen bij centrale toegang MO
Eindhoven	9	5	tb	t '10	ex-gedetineerden en cliënten begeleid wonen. Wel onder definitie, maar geen gegevens beschikbaar over: ontslag uit GGz en dreigend uithuiszettingen.
Emmen	10			t '07	marginaal gehuisvesten
Enschede	8			t '10	ex-gedetineerden; ontslag uit GGz; dreigende huisuitzetting; cliënten woonbegeleiding
Gouda	1	92	tb	t '09	OGGz-clianten ingeschreven in instellingen in de regio (aantal in MSK '10 betrof marginaal gehuisvesten).
Groningen	35	18	tb	t '10	aanzeggingen huisuitzetting; ex-gedetineerden; cliënten woonbegeleiding

Centrum gemeente	aantal MSK'10	aantal MSK'11	toe-/afname ^b	telling / schatting en jaar ^c	omschrijving doelgroep
Haarlem	8			t '10	meldingen via Brede Centrale Toegang Zuid-Kennemerland
Heerlen	120			t '07	mensen met postadres; zeer moeilijk plaatsbaren (samen 11%); problematische schulden (89%)
Helmond	52	22	tb	s '09	niet bekend
Hoorn	16			t '08	ex-gedetineerden; ontslag uit GGz; dreigende huisuitzetting;
Leeuwarden	17	8	tb	t '11	mensen die uit huis zijn gezet; ex-gedetineerden
Maastricht	7			t '07	langdurig zorgafhankelijke cliënten vangnet
Spijkenisse	71	14	tb	t '11	niet bekend
Zwolle	2			t '10	ex-gedetineerden; ontslag uit GGz; dreigende huisuitzetting; cliënten woonbegeleiding

a Niet weergegeven zijn vijf gemeenten die de omvang van de doelgroep niet schatten en acht gemeenten die in hun Stedelijk Kompas een omvang schatten op basis van een landelijke omvangsschatting en sindsdien geen nieuwe cijfers rapporteerden.

b Betekenis van symbolen:

↗: meer dan 10% gestegen t.o.v. MSK 2010

→: minder dan 10% gestegen of gedaald

↘: meer dan 10% gedaald t.o.v. MSK 2010

geen pijltje: geen nieuwe gegevens

n: nieuwe telling

tb: trendbreuk als gevolg van nieuwe definitie of meetmethode

c t: telling; s: schatting; jaar van laatste meting. De omschrijving van de doelgroep heeft betrekking op de aantallen in de laatste meting.

4.4 Zwerfjongeren en gezinnen in de opvang

Alle gemeenten hebben inmiddels een beeld van het aantal zwerfjongeren in hun verzorgingsgebied, zij het soms verouderd. Er zijn onvoldoende betrouwbare gegevens over het aantal gezinnen met kinderen in de opvang.

4.4.1 Zwerfjongeren

In 2010 kwamen het Rijk, lokale overheden en zorgaanbieders de definitie van zwerfjongeren overeen (Ministerie voor Jeugd en Gezin, 2010). Volgens deze definitie zijn zwerfjongeren "feitelijk of residentieel daklozen onder de 23 jaar met meervoudige problemen." In de toelichting worden jongeren die verblijven in een stabiele woonomgeving als begeleidwonenprojecten, Jeugdzorgvoorzieningen en foyers de jeunesse uitgesloten van de definitie.

In een in 2011 verschenen telling (Brummelhuis en Drouven, 2011) werd het aantal

zwerfjongeren in 2010 in Nederland geschat op bijna 8.000 op jaarbasis en 3.600 op enig moment. Indien ook zwerfjongeren worden meegeteld die verblijven in voorzieningen met RIBW-erkenning, schatten de onderzoekers hun aantal op 9.000 op jaarbasis en 4.050 op enig moment.

Een dergelijke telling kon binnen het kader van deze Monitor niet herhaald worden. In plaats daarvan baseren we ons op rapportages van de 39 centrumgemeenten –met de daarbij behorende kanttekeningen die we aan het begin van dit hoofdstuk maakten: gemeenten hanteren verschillende definities en telmethoden, tellen op jaarbasis of op peildatum, voor hun regio of alleen voor de centrumgemeente, en niet altijd is duidelijk hoe de cijfers precies tot stand zijn gekomen. Gebaseerd op de opgaven van de centrumgemeenten zou het aantal zwerfjongeren in 2010/'11 in 39 centrumgemeenten geschat kunnen worden op 2.700, gemiddeld 2 per 10.000 inwoners. In de periode 2009/'10 kon hun aantal nog geschat worden op 3.200 (Planije en Tuynman, 2011: 51).

Op basis van deze schattingen kunnen we echter niet concluderen of er ook daadwerkelijk minder zwerfjongeren zijn dan ten tijde van de vorige meting. Bij de vorige meting werd het aantal immers geschat op basis van minder gemeenten dan bij deze meting. Bovendien zijn er even veel centrumgemeenten waar het gerapporteerde aantal zwerfjongeren hoger is dan vorig jaar (9) als gemeenten die lagere aantallen rapporteerden (9). Tot slot heeft de landelijke vaststelling van de definitie in een aantal gemeenten mogelijk gezorgd voor trendbreuken, want in de 19 gemeenten met meer dan één meting waren er zes waar meer dan een verdubbeling of halvering van het aantal te zien was. Dergelijke grote verschillen duiden gewoonlijk eerder op een wijziging in definitie of telmethode dan op werkelijke veranderingen in aantallen.

Wat wel geconcludeerd kan worden, is dat zwerfjongeren meer op het netvlies van centrumgemeenten staan. Mede dankzij de genoemde telling hebben inmiddels alle 39 centrumgemeenten in beeld hoeveel zwerfjongeren er zijn; in de vorige jaarrapportage waren dat er nog 32. In 26 centrumgemeenten werden –mede door de genoemde telling van Brummelhuis en Drouven (2011)– de cijfers uit de vorige jaarrapportage geactualiseerd.

Tabel 4.4 Aantallen zwerfjongeren per 10.000 inwoners in de regio in de Monitor Stedelijk Kompas 2010 en 2011 volgens opgaven van de centrumgemeenten; stijging en daling ten opzichte van vorige meting en kenmerken van de laatste meting.

Centrum gemeente	aantal MSK'10	aantal MSK'11	toe-/afname ^a	telling / schatting	centrum / regio	jaarbasis / peildatum (jb/p) ^b	toelichting
Alkmaar	2	5	↗		regio	jb '11	
Almelo	0	0	→	telling	regio	jb '11	1.
Almere	13	4	↘	telling	regio	jb '10	2.
Amersfoort	1			schatting		p dec'07	
Apeldoorn	3	4	↗	telling	regio	jb '11	
Arnhem	2	1	↘	telling	regio	p dec'11	
Assen	1	0	↘	telling	centrum	jb '10	
Bergen Op Zoom	2	5	↗	telling	regio	jb '10	
Breda	3	2	↘	telling	regio	jb '10	
Delft		1	n	telling	centrum	jb '11	
Den Bosch		1	n	telling	regio	jb '11	
Den Helder	1			schatting	regio	jb '07	3.
Deventer	2	2	→	telling	regio	jb '09	4.
Doetinchem		2	n	schatting	regio	jb '10	
Dordrecht	4	2	↘	schatting	centrum	p okt'10	
Ede	1	2	↗	telling	regio	jb '11	
Eindhoven	3			telling	regio	jb '10	
Emmen	4	2	↘	telling	regio	jb '10	
Enschede	3	2	↘	telling	regio	jb '11	5.
Gouda		1	n	telling	regio	jb '11	6.
Groningen	1	1	↗	telling	centrum	p dec'10	
Haarlem	3			schatting	regio	jb '07	
Heerlen		6	n	telling	regio	jb '10	
Helmond	1			schatting	regio	jb '10	
Hilversum	3			telling	regio	jb '07	
Hoorn	2			schatting	regio	jb '07	
Leeuwarden	1	1	↗	telling	regio	jb '10	7.
Leiden	2			telling	centrum	p sep'08	
Maastricht		2	n	schatting	centrum	jb '11	
Nijmegen	2			schatting	regio	'08	
Oss	4			schatting	regio	'03	
Purmerend	1	2	↗	telling	regio	'11	
Spijkensisse		2	n	telling	regio	p '10	
Tilburg	2	1	↘	telling	regio	jb '11	

Centrum gemeente	aantal MSK'10	aantal MSK'11	toe-/afname ^a	telling / schatting	centrum / regio	jaarbasis / peildatum (jb/p) ^b	toelichting
Venlo	2	4	↗	telling	regio	p '10	
Vlaardingen	3	1	↘	telling	centrum	jb '10	
Vlissingen	2			telling	regio	p '06	
Zaanstad	3	4	↗	telling	regio	jb '11	8.
Zwolle	2			telling	centrum	jb '10	

a veranderingen (pijltes):

↗: meer dan 10% gestegen t.o.v. MSK 2010

→: minder dan 10% gestegen of gedaald

↘: meer dan 10% gedaald t.o.v. MSK 2010

geen pijltje: geen nieuwe gegevens

n: nieuwe telling

b weergegeven is het jaartal waarop de gegevens van de laatste meting betrekking hebben. <'09 betekent dat dit aantallen zijn die opgegeven zijn in het in 2008 ingediende Stedelijk of Regionaal Kompas van de centrumgemeente en het jaartal van de meting niet genoemd staat.

Toelichtingen per gemeente op de cijfers

1. Almelo: gegevens in MSK'10 betroffen 2009. In 2010 nam hun aantal toe, om daarna weer af te nemen tot hetzelfde niveau als in 2009.
2. Almere: De afname van het aantal zwerfjongeren is het gevolg van een wijziging in de definitie van zwerfjongeren (de leeftijdsgrens ging van 25 naar 23 jaar en begeleid en beschermd worden werden uitgesloten).
3. Den Helder: Onderschatting: het aantal zou verviervoudigen indien het aantal jongeren wordt meegeteld dat bij vrienden of familie slaapt omdat ze thuis niet meer welkom zijn in Den Helder.
4. Deventer: mogelijk hetzelfde getal als vorige meting.
5. Enschede: gegevens in MSK'10 betroffen 2009. In 2010 nam het aantal toe, om daarna weer af te nemen.
6. Gouda: dit is een onderschatting, omdat registratie pas in 2011 gestart is en nog niet alle instellingen melden, en daarnaast omdat niet alle jongeren die geen beroep doen op de maatschappelijke opvang (de 'bankslapers') bekend zijn bij de instellingen.
7. Leeuwarden: conform de definitie worden ook jongeren meegeteld die zelfstandig zonder ouders in de crisisopvang komen.
8. Zaanstad: telling begin 2012. De gegevens in MSK'10 betroffen gegevens van vóór 2010. Uit de telling van HHM bleek een afname in 2010. Het aantal is nu weer hoger.

4.4.2 Gezinnen met kinderen

Regelmatig verschijnen er berichten in media en beleidsdocumenten, gevolgd door kamervragen, dat er steeds meer gezinnen met kinderen in de maatschappelijke opvang dakloos zouden worden als gevolg van huisuitzetting, en dat er te weinig opvangcapaciteit voor hen zou zijn. Er zijn echter te weinig betrouwbare gegevens om deze stelling te kunnen bevestigen of ontkrachten. Al in 2010 concludeerde de minister op basis van een onderzoek door de Hogeschool Utrecht en de Universiteit van Utrecht (Klop-

penburg, Akkermans, De Graaf & Van Doorn, 2008; Kloppenburg, De Graaf, Wewerinke, Akkermans & Van Doorn, 2009) dat er te weinig gegevens waren om hier een uitspraak over te kunnen doen. Wel nam de minister de stelling van de Federatie Opvang serieus dat er sprake zou zijn van een trend (Ministerie van VWS, 2010).

Recent voerde de Federatie Opvang in opdracht van het Ministerie van VWS een *quick scan* uit onder haar lidorganisaties om te bepalen of het aantal gezinnen met kinderen dat blijvend onderdak zoekt in de maatschappelijke opvang toenam (Federatie Opvang, 2012). Uit de quick scan moet opnieuw geconcludeerd worden dat er wel signalen zijn, maar te weinig betrouwbare gegevens om hierover uitspraken te kunnen doen. De meeste instellingen die de quickscan beantwoordden (16 respondenten, 70% van de response) gaven aan dat het aantal gezinnen met kinderen in de maatschappelijke opvang toenam (ibidem: 5). Slechts drie instellingen rapporteerden in de quickscan echter gegevens op basis van registraties. Eén van deze drie instellingen kon op basis van cijfers aantonen dat er zich bij hun voorzieningen meer gezinnen aanmeldden en minder gezinnen werden opgevangen (ibidem: 6). Dat is een te magere basis om conclusies te kunnen trekken voor de hele populatie.

Een duidelijker aanwijzing is het aantal meegenomen kinderen in de maatschappelijke opvang. Uit registraties van (nagenoeg) alle lidinstellingen blijkt dat het aantal meegenomen kinderen in de maatschappelijke opvang een paar jaar eerder, tussen 2009 en 2010, toenam (ibidem: 10). Recentere metingen en langere tijdreeksen ontbreken echter.

Navraag bij gemeenten levert evenmin duidelijkheid. Het aantal huisuitzettingen wordt over het algemeen goed geregistreerd, maar bij huisuitzettingen wordt niet standaard geregistreerd of er kinderen bij betrokken zijn. Er waren zes gemeenten die aantallen leverden over 2010 en 2011, en ook van deze vijf gemeenten is niet altijd duidelijk of ze aantallen huisuitzettingen rapporteerden, of het aantal gezinnen met kinderen dat uit huis is gezet.⁹ In deze zes gemeenten bleef het aantal gezinnen met kinderen dat uit huis werd gezet tussen 2010 en 2011 min of meer stabiel (afname met 4%). Er waren twee gemeenten die cijfers aanleverden over 2010 en 2011 met betrekking tot het aantal gezinnen met kinderen dat zich bij de maatschappelijke opvang aanmeldde.¹⁰ Een andere gemeente verstreekte gegevens over dakloze personen met kinderen in de crisisopvang en in woonvoorzieningen in september 2011 en maart 2012.¹¹ In deze drie gemeenten bleven de –kleine– aantallen stabiel of namen af.

---

⁹ Nog eens zes gemeenten leverden cijfers aan over een van beide jaren.

¹⁰ In een gemeente ging dat in beide jaren om twee gezinnen, in een andere gemeente om 9 gezinnen in 2010 en 3 in 2011. Nog eens zes gemeenten leverden aantallen aanmeldingen van gezinnen met kinderen bij de maatschappelijke opvang aan in 2010 of 2011. Drie van hen leverden waarschijnlijk het totaal aantal aanmeldingen aan.

¹¹ Ook hier waren de aantallen min of meer stabiel: respectievelijk 17 en 19.

5 Doelbereik en prestaties

Zoals in de vorige rapportages van de Monitor Stedelijk Kompas (Planije et al, 2011; Planije & Tuynman, 2011) werd vastgesteld, hebben de 39 centrumgemeenten globaal dezelfde ambities. Samengevat komt dat neer op het terugdringen en voorkomen van dak- en thuisloosheid en het verbeteren van de kwaliteit van leven van de betreffende doelgroep. Om deze ambities te kunnen verwezenlijken heeft het merendeel van de gemeenten dezelfde doelstellingen opgenomen als in het Plan van Aanpak G4. Een aantal doelstellingen is door de 39 centrumgemeenten anders geformuleerd of aangevuld met andere doelstellingen.

Om de kwantitatieve resultaten van het Stedelijk Kompas inzichtelijk te maken, is het gewenst dat gemeenten meetbare doelstellingen vaststellen¹². Niet alle gemeenten formuleerden hun doelstellingen meetbaar, en nog minder gemeenten blijken in staat om de voortgang en de effecten van hun beleid op basis van beleidsinformatie inzichtelijk te maken. In dit hoofdstuk komen de resultaten van de vier meest genoemde doelstellingen aan bod, voor zover meetbaar en beschikbaar. Daarbij moet bedacht worden dat de meeste gegevens niet goed met elkaar vergelijkbaar zijn, bijvoorbeeld door andere definities, meetmethoden, of processen die ten grondslag liggen aan de resultaten. In hoofdstuk 6 wordt voor iedere centrumgemeente een kort overzicht gegeven van de stand van zaken. Daarin wordt ook informatie gegeven over de doelstellingen die (nog) niet meetbaar zijn geformuleerd.

5.1 Het verminderen van het aantal huisuitzettingen en/of voorkomen van dakloosheid als gevolg van huisuitzetting

De meeste gemeenten hebben in hun beleid doelen opgenomen om dakloosheid als gevolg van huisuitzetting te voorkomen. De gemeente Groningen monitort de indicator ook, maar meldt dat het verband tussen huisuitzetting en dakloosheid in hun gemeente zeer gering is. Er zijn in deze jaarrapportage 26 gemeenten die kwantitatieve informatie konden verstrekken over de bereikte effecten, 6 meer dan vorig jaar.

Gemiddeld genomen is in 23 gemeenten het aantal huisuitzettingen¹³ sinds hun respectievelijke nulmetingen bij de laatste meting afgenomen met 19%.¹⁴ Volgens de

¹² Een voorbeeld van een meetbare doelstelling is dat het aantal huisuitzettingen in de periode 2008-2011 met 30% afneemt.

¹³ cq personen die uit huis gezet zijn, cq personen die dakloos geworden zijn als gevolg van huisuitzetting cq het percentage ontruimde woningen op het totale woningbestand van corporaties.

¹⁴ De gemeente Amersfoort monitort het aantal huisuitzettingen dat voorkómen werd. Deze indicator kon niet getoond worden in tabel 5.1, omdat het niet vergelijkbaar is met indicatoren in andere gemeenten: een stijging van de indicator kan in Amersfoort wijzen op succesvol beleid, terwijl een stijging in andere gemeenten juist een aanwijzing kan zijn voor ineffectief beleid. Wel is het aantal (niet voorkomen) huisuitzettingen in 2011 getoond.

vereniging van woningbouwcorporaties Aedes nam het aantal huisuitzettingen wegens huurschuld in de periode 2006-2010 in Nederland af met 22%. In vijf gemeenten nam het aantal huisuitzettingen sinds de nulmeting toe, waarbij twee van hen zich voor de éénmeting baseerden op schattingen op basis van voorlopige cijfers over 2011. In 18 gemeenten nam het aantal huisuitzettingen sinds de nulmeting af.

Een en ander kan afgeleid worden uit tabel 5.1. Om trends op een enigszins vergelijkbare manier weer te geven zijn in deze tabel de nulmetingen van de gemeenten gelijkgesteld aan "100". De laatste kolom toont het aantal huisuitzettingen¹⁵ bij de laatste meting. Een leesvoorbeeld voor de eerste rij: de gemeente Almelo deed vier metingen, elk jaar vanaf 2008. Bij de laatste meting in 2011 werden er in de regio 52 woningen ontruimd. Dat was 59% van het aantal in 2008.

Bij het lezen van deze tabel moet rekening gehouden worden met de volgende kanttekeningen:

- sommige gemeenten tellen alleen huisuitzettingen als gevolg van huurschuld, andere alle huisuitzettingen, dus ook bijvoorbeeld vanwege oneigenlijk gebruik of hennepeteelt;
- sommige centrumgemeenten tellen huisuitzettingen in hun gemeente, andere in alle gemeenten in hun regio;
- de centrumgemeenten Ede, Groningen, Leeuwarden en Tilburg verstrekten informatie over personen die uit huis gezet zijn danwel personen die zich als gevolg van huisuitzetting meldden bij de maatschappelijke opvang;
- de centrumgemeente Assen meldt het aantal huisuitzettingen als percentage van het totaal aantal woningen van woningbouwcorporaties (vergelijkbaar met hoe de G4 rapporteren).

Zie verder ook hoofdstuk 6 voor toelichtingen per gemeente.

Tabel 5.1 Indexcijfers (nulmeting = 100) van het aantal huisuitzettingen cq uit huis gezette personen en absoluut aantal bij laatste meting, in 25 centrumgemeenten en bij Aedes aangesloten woningbouwcorporaties 2005-2011.

	2005 (index)	2006 (index)	2007 (index)	2008 (index)	2009 (index)	2010 (index)	2011 (index)	aantal huis- uitz. laatste meting
Almelo (gemeente) ^a				100	81	57	59	52
Almere (gemeente) ^b		100			83	76		148
Amersfoort							100	40
Apeldoorn		100				59	57	26
Arnhem (regio)					100	98		200
Assen (regio) ^c		100	141	136	123	105		0,23% ⁽¹⁾
Den Helder (gemeente)			100			88	19	3
Deventer (regio) ^d				100	90			70

¹⁵ Zie noot 13.

	2005 (index)	2006 (index)	2007 (index)	2008 (index)	2009 (index)	2010 (index)	2011 (index)	aantal huis- uitz. laatste meting
Doetinchem (regio)		100				86		86
Dordrecht (regio)	100					58		140
Ede (gemeente)						100	140 ⁽²⁾	40 pers 1e halfjr
Enschede (gemeente) ^a				100	82	80	75	129
Eindhoven (gemeente)				100		86		126
Groningen (regio) ^e				100	92	75		209 pers ⁽³⁾
Haarlem (gemeente)	100				47		61	75
Heerlen (gemeente)					100	50		65
Helmond (gemeente)			100			78		67
Leeuwarden (regio) ^f				100	82	77		212 pers ⁽³⁾
Leiden (gemeente)			100		91			42
Nijmegen			100			65		87
Maastricht						100	104	57 ⁽⁴⁾
Purmerend (gemeente)	100				90	63	57	17
Tilburg							100	100 pers ⁽⁵⁾
Venlo (regio) ^g					100			72
Vlaardingen (gemeente)				100		115	128	109
Zwolle (regio) ^d				100	118			73 ⁽⁶⁾
Aedes (NL) ^h		100	113	98	84	78		4616

Bronnen: a Monitor dakloosheid en chronische verslavingsproblematiek Twente 2012 (Kruize, Biesma en Bieleman, 2012); b Flevomonitor 2010 (Benschop en Korf, 2011); c Daklozenmonitor Assen 2006-2010 (Oldersma, 2012a); d Overijsselse dak- en thuislozenmonitor 2010 (Biesma et al, 2010); e Daklozenmonitor Groningen 2003-2010 (Oldersma, 2011); f Daklozenmonitor Fryslân (Oldersma, 2012b); g Rapportage monitor regionaal kompas Noord- en Midden Limburg (Van Ooijen en Lesger, 2011); h Enquête bedrijfs-takinformatie Aedes 2010.

Toelichtingen per gemeente op de cijfers

- (1) aantal huisuitzettingen als percentage van totaal aantal woningen van woningbouwcorporaties in de regio.
- (2) schatting voor het hele jaar op basis van halfjaartelling. Personen die zich bij centrale toegang melden na huisuitzetting.
- (3) personen die uit huis gezet zijn.
- (4) voorlopige cijfers.
- (5) personen die zich aanmelden bij maatschappelijke opvang na huisuitzetting
- (6) In 2009 is in de regio Zwolle het aantal huisuitzettingen over een groter aantal woningcorporaties berekend dan in 2008.

5.2 Daklozen voorzien van een individueel trajectplan

De meeste gemeenten, 30, hebben zich in hun Stedelijke en Regionale Kompassen voorgenomen om dakloze personen te voorzien van een integraal, persoonsgericht traject.¹⁶ Dat houdt in dat dakloze mensen een persoonlijk trajectmanager toegewezen krijgen die samen met hen werkt aan verbetering van de situatie op belangrijke terreinen als wonen, inkomen, zorg en dagbesteding. Er zijn inmiddels 11 centrumgemeenten die registraties bijhouden over het aantal dakloze mensen dat voorzien is van een traject, 5 meer dan bij de vorige jaarrapportage (tabel 5.2).¹⁷

Het opzetten van een goed werkende registratie blijkt echter tijdrovend: een aantal gemeenten geeft aan nog bezig te zijn een monitoringsysteem op te zetten. Andere gemeenten verlaten zich op procesafspraken met aanbieders van maatschappelijke opvang, vastgelegd in bijvoorbeeld subsidiebeschikkingen, waarbij de aanbieder toezegt iedere dakloze te zullen voorzien van een integraal traject. Weer een aantal gemeenten lijkt het idee om dakloze mensen een integrale persoonsgerichte benadering aan te bieden alweer verlaten te hebben.

De cijfers zijn onderling niet vergelijkbaar tussen de gemeenten, al was het alleen al vanwege verschillen in de omvang van de gemeente. Ook beogen niet alle gemeenten hetzelfde te bereiken met een traject: de meeste mikken op stabilisering van de financiële en woonsituatie en het op gang brengen van hulpverlening, maar een aantal hebben ook doelen gesteld op het gebied van dagbesteding of betaald werk. De gemeenten die minder integrale trajecten rapporteren, bijvoorbeeld in uitsluitend de verslavingszorg of schuldhulpverlening, zijn niet getoond. Tot slot worden in tabel 5.2 soms actieve of lopende trajecten op een bepaald moment gerapporteerd, een enkele keer geslaagde trajecten (Tilburg) en soms het totaal aantal gerealiseerde trajecten sinds aanvang van de meting.

Om de cijfers toch enigszins te kunnen beoordelen, worden in tabel 5.2 voor elke gemeente minstens twee cijfers getoond: naast het aantal gerealiseerde trajecten ook het aantal feitelijk en residentieel daklozen, of anders de streefwaarde of de omvang van de doelgroep. Wanneer het aantal gerealiseerde trajecten groter is dan de omvang van de doelgroep, komt dat meestal doordat deze gemeente cumulatieve aantallen rapporteert sinds aanvang van registratie. Het aantal trajecten loopt dan steeds verder op, terwijl de doelgroep per jaar in omvang stabiel blijft of schommelt.

---

¹⁶ Er zijn ook gemeenten die spreken over persoonlijke begeleidingsplannen.

¹⁷ De tabel toont 12 gemeenten. Van Zwolle is niet duidelijk of het aantal gerealiseerde trajecten nog wordt bijgehouden.

Tabel 5.2 Doelbereik feitelijk- en/of residentieel daklozen in traject: aantal trajecten of mensen in traject en referentiegetal (omvang doelgroep cq streefwaarde), 12 centrumgemeenten, 2009-2011*

Gemeente		2009	2010	2011	Toelichting
Apeldoorn	lopende trajecten	237	298	450	1.
	aantal tot de doelgroep behorende personen dat is geregistreerd bij de MO	475	502	607	
Arnhem	actieve trajecten in zorgmonitor	7		188	
	feitelijk en residentieel daklozen			188	
Den Helder	gerealiseerde trajecten		85	94	
	residentieel daklozen			85	
Deventer	kwetsbare burgers met traject			330	2.
	doelstelling 2014	1650			
Doetinchem	gerealiseerde trajecten	45	103	186	
	feitelijk en residentieel daklozen			157	
Dordrecht	trajecten voor ex-gedetineerden en overlastplegers		49		
	totale doelgroep		niet bekend		
Ede	daklozen met traject			151	
	feitelijk daklozen			151	
Eindhoven	gerealiseerde trajecten		299	362	
	aanmeldingen bij centrale toegang MO			704	
Enschede	geregistreerde intakes centrale toegang MO			930	4.
	feitelijk en residentieel daklozen			312	
Tilburg	feitelijk/ residentieel daklozen met passende huisvesting en dagbesteding		71%	79%	
	doel 2013	80%			
Venlo	aangeleverde trajecten			138	
	geplaatste cliënten in MO			519	
Zwolle	gerealiseerde trajecten		94		6.
	feitelijk en residentieel daklozen		563		

Toelichtingen per gemeente

1. Snelle toename in 2011 veroorzaakt doordat in dat jaar ook de personen bij Omnizorg meegerekend die volgens de registraties buiten Oost-Veluwe wonen, omdat Tactus/Omnizorg heeft aangegeven dat de woongemeente zoals in de registraties is opgenomen vaak niet actueel is. Bron: IntraVal, 2012.
2. Weergegeven is het aantal trajecten gericht op wonen, zorg, werk en inkomen voor ex-gedetineerden en andere kwetsbare burgers met meervoudige problematiek. Er zijn geen cijfers bekend specifiek voor dakloze personen.
3. Registraties zijn nog niet helemaal dekkend: niet iedere dakloze wordt aangemeld bij de centrale toegang.
4. In principe volgt een traject op een intake. De centrale intake is bedoeld om uit- en doorstroom te bevorderen (Kruize, Biesma en Bieleman, 2011: 1).

5. Het aantal aanmeldingen wordt ook geregistreerd. Het aantal plaatsingen is bij de nachtopvang en 24-uursopvang bijna gelijk aan het aantal aanmeldingen. In de crisisopvang in een regiogemeente is niet-plaatsing vanwege 'geen plek voorhanden' reden tot aandacht.
6. Vanaf 2011 worden alle aanmeldingen bij de centrale toegang gescreend en van een traject voorzien. Er werden geen cijfers over 2011 verstrekt.

In hoofdstuk 6 is bij de afzonderlijke gemeenten te lezen wat er bekend is over het werken met individuele trajectplannen.

5.3 Het verminderen van overlast

Hoewel veel gemeenten het verminderen van overlast als doelstelling hebben opgenomen, zijn er nauwelijks gemeenten die beschikken over (recente) kwantitatieve gegevens (tabel 5.3). Enkele gemeenten geven aan dat de overlast op straat is verminderd, gebaseerd op waarnemingen van veldwerkers, politie, winkeliers en/of wijkmanagers. Eén gemeente geeft aan dat er geen sprake is van overlast veroorzaakt door dak- of thuisloze mensen.

Tabel 5.3 Doelbereik verminderen van overlast

Gemeente	Opgave MSK 2010	Opgave MSK 2011
Almelo	2009: overlastgevend gedrag door 29% van de feitelijk daklozen	-
Breda	-	2010: 177 dak- en thuislozen hebben overlast veroorzaakt in de regio Breda. Deze 177 personen zijn verantwoordelijk voor 394 incidenten. Een derde (34%, 135 incidenten) van de 394 incidenten is een overlastincident. Van de 135 overlastincidenten, vallen er 103 onder de categorie 'overlast zwervers'.
Dordrecht	2010: 27 overlastgevers in traject	-
Enschede	2008: overlastgevend gedrag door 22% van de feitelijk daklozen en door 8% van de residentieel daklozen 2009: overlastgevend gedrag door 17% van de feitelijk daklozen en door 5% van de residentieel daklozen	-
Helmond	In 2007 30 meldingen wegens (vermoedens van) drugsoverlast	-
Leiden	2007: 7% (Leefbaarheidsmonitor) 2009: 5% (Veiligheidsmonitor 2009)	-

In hoofdstuk 6 is bij de afzonderlijke gemeenten te lezen welke inspanningen er al dan niet zijn geleverd om de overlast te verminderen.

5.4 Het voorkomen van dakloosheid als gevolg van ontslag uit detentie

Het voorkomen van dakloosheid als gevolg van ontslag uit detentie en/of uitsluiting uit een zorginstelling wordt door veel centrumgemeenten als doelstelling genoemd. Hoewel tien gemeenten hiervoor meetbare doelstellingen formuleerden, zijn er slechts zes gemeenten die enige cijfermatige onderbouwing verstrekten over de voortgang (zie tabel 5.4).

Veel gemeenten geven aan dat nazorgtrajecten regelen voor ex-gedetineerden, om zo te voorkomen dat zij na detentie zonder huisvesting komen te zitten. De verwachting van deze gemeenten is dat daarmee dakloosheid als gevolg van ontslag uit detentie voorkomen zal worden.

Tabel 5.4 Doelbereik feitelijk- en/of residentieel daklozen in traject: aantal trajecten of mensen in traject en referentiegetal (omvang doelgroep cq streefwaarde), 12 centrumgemeenten, 2009-2011^a

Gemeente		2009	2010	2011	2010	2011
Apeldoorn	aantal ex-gedetineerde mensen dat zich meldt bij de MO binnen 30 dagen na ontslag uit detentie	-	-	43	26	28
Assen	aantal ex-gedetineerde mensen dat zich meldt bij de MO binnen 30 dagen na ontslag uit detentie	-	-	5	0	-
Breda	nulmeting 2010: dakloosheid als gevolg van detentie komt in Breda amper voor (maximaal 2% van de ex-gedetineerden).					
Eindhoven	Eindhoven geeft aan dat zij er sinds 2010 in slagen om het aantal dak- en thuislozen ten gevolge van afwenteling door penitentiaire instellingen en zorginstellingen ten hoogste 5% van het totale aantal dak- en thuislozen te laten zijn					
Groningen	In de periode 2008 t/m 2010 maakt jaarlijks 14% van de ex-gedetineerden binnen 30 dagen na detentie gebruik van de MO					
Leeuwarden	Percentage ex-gedetineerden met nazorg dat binnen 30 dagen na ontslag uit detentie overnacht in de MO	18	-	-	17	-
Purmerend	Aantal personen uitgestroomd uit detentie zonder huisvesting		19	1	-	8 ^a

a Van 28 van de in totaal 96 uitgestroomden was onbekend of ze een adres hadden.

De gemeente Breda geeft aan dat intramurale zorginstellingen hun cliënten niet of nauwelijks de straat op of de opvang in sturen. In Groningen schommelt het aantal mensen dat na uitstroom uit een intramurale voorzieningen terugvalt in thuis- en dakloosheid al jaren rond de 20%.

6 Doelbereik en verrichte prestaties per gemeente

Ten behoeve van de Monitor Stedelijk Kompas hebben alle 39 centrumgemeenten een vragenlijst ontvangen (zie §1.3), waarin in het gemeentespecifieke deel werd gevraagd om per doelstelling de stand van zaken weer te geven. Alkmaar en Hilversum leverden hierover geen informatie aan.

6.1 Alkmaar

In het Stedelijk Kompas maatschappelijke opvang Alkmaar 2008-2014 formuleerde de gemeente Alkmaar de volgende ambities:

1. In 2014 zitten alle daklozen in een traject
2. Voor minimaal 60% van de daklozen is in 2014 huisvesting en dagbesteding geregeld
3. Dakloosheid als gevolg van detentie of uitsluiting door instellingen komt vrijwel niet meer voor
4. In 2014 is overlastgevend gedrag van de doelgroep teruggebracht tot maximaal 70% van het niveau van 2007
5. In 2011 is dakloosheid op grond van huisuitzetting gedaald tot minder dan 30% van het niveau in 2006.

De gemeente Alkmaar leverde geen nieuwe informatie aan over de stand van zaken met betrekking tot het doelbereik in 2011. Ook met betrekking tot het vijfde doel, dat in 2011 behaald had moeten zijn, was in 2012, noch in 2011 geen beleidsinformatie beschikbaar. De laatste stand van zaken staat gerapporteerd in de Monitor Stedelijk Kompas 2010 (Planije en Tuynman, 2011).

Volgens de gemeente Alkmaar was de rijksbijdrage voor de bekostiging van de Wmo-prestatievelden 6, 7 en 9 ontoereikend, waardoor zij een beroep heeft gedaan op de Wmo reserves. Het hierdoor ontstane financieringsprobleem maakt een heroriëntatie op de maatschappelijke opvang noodzakelijk (Gemeente Alkmaar, 2012). De planning was om in het voorjaar van 2012 een startnotitie gereed te hebben waarin duidelijkheid wordt gegeven over de mogelijkheden tot besparingen. Naast besparingen, zoekt de gemeente Alkmaar ook naar mogelijkheden van de inbreng van de regiogemeenten, cash of in natura (preventie).

Zwerfjongeren

In het kader van de Tour Zwerfjongeren¹⁸ wordt in Alkmaar gewerkt aan het verkleinen van de druk op de opvang voor jongeren. Er wordt gezocht naar alternatieven voor een bed in de opvang, direct bij aanmelding/instroom van jongeren. Ook wordt naar andere opties gekeken, zoals mogelijkheden voor kamerbewoning met begeleiding, maar ook die via de Eigen Krachtcentrale waarbij onderdak in de eigen sociale omgeving mogelijk wordt gemaakt. Daarnaast is de gemeente Alkmaar zelf bezig met het verbeteren van de ketensamenwerking waarbij het convenant uit 2009 nieuw leven wordt ingeblazen (www.1stapvooruit.nl).

6.2 Almelo

Doel 1: Dakloosheid ten gevolge van huisuitzetting komt (vrijwel) niet meer voor

De gemeente Almelo geeft aan dat er werkafspraken bestaan tussen de woningcorporaties en de maatschappelijke opvang over de voorwaarden waaronder een warme overdracht plaatsvindt van huisuitzetting naar een plaats in de maatschappelijke opvang. De gemeentelijke zorgstructuur voor de aanpak van meervoudige problematiek (waaronder huisuitzettingen), waarbij zorgaanbieders en woningcorporaties samenwerken, gaat steeds effectiever functioneren. Daarbij wordt opgemerkt dat ondanks alle inspanningen en afspraken, er altijd huisuitzettingen zullen plaatsvinden. Afhankelijk van de beschikbare capaciteit in de maatschappelijke opvang, kan dakloosheid in een enkel geval het gevolg zijn. Naar verwachting wordt de doelstelling in 2014 waarschijnlijk gehaald.

Doel 2: Dakloosheid ten gevolge van detentie komt (vrijwel) niet meer voor

Het vinden van een geschikte vorm van huisvesting voor ex-gedeteneerden wordt georganiseerd vanuit de centrale intake maatschappelijke opvang Twente. Zij slagen er volgens de gemeente Almelo, vrijwel altijd in een oplossing te vinden voor de cliënten.

Bij de gemeente is een meld- en schakelpunt nazorg detentie ingesteld, die moet zorg dragen voor een warme overdracht van de ex-gedeteneerde naar de maatschappelijke opvang indien er geen andere huisvestingsoplossing wordt gevonden.

Doel 3: Dakloosheid ten gevolge van uitval uit zorginstellingen komt (vrijwel) niet meer voor

De zorgstructuur van signalering, doorverwijzing en opschaling is in 2011 versterkt met een extra procesmanager en diverse casuscoördinatoren die zorg dragen voor een adequate afwikkeling van het opgestelde zorgplan, waarvan onderdak/huisvesting een onderdeel is. Op basis van de doorontwikkeling van de lokale zorgstructuur voor de aanpak van multiproblematiek bij gezinnen en individuen (waaronder het vraagstuk van (huisvesting/onderdak), verwacht de gemeente Almelo deze doelstelling te behalen.

Doel 4: De huidige daklozen en de daklozen die er vanaf nu nog bij komen, zijn voorzien van een traject bestaande uit inkomen, structurele vormen van woonvoorzieningen passend bij de betrokken individuen, niet-vrijblijvende zorgtrajecten en, voor zover mogelijk, vormen van dagbesteding of werk

In 2011 zijn in de gemeente Almelo verdere stappen gezet om extra begeleide woonvormen te realiseren, waaronder een hostel voor chronisch verslaafden en risicjongeren met problemen in de thuissituatie. Almelo geeft aan dat de transitie van de AWBZ, de daarmee gepaard gaande beperkingen bij de zorgkantoren en de ontwikkelingen rond scheiden van wonen en zorg barrières opwerpen bij de realisatie van dergelijke voorzieningen.

¹⁸ Het ministerie van VWS wil de 43 centrumgemeenten ondersteunen in hun aanpak om zwerfjongeren weer op weg te helpen en perspectief te bieden voor de toekomst. Onder de noemer 'een stap vooruit' wordt hiervoor in 2012 en 2013 een tour georganiseerd langs alle centrumgemeenten voor maatschappelijke opvang.

Doel 5: Bij een groot deel van de doelgroep is het overlastgevende gedrag verminderd

De gemeente Almelo zet in op specifieke behoeften van de doelgroep, zoals een gedoogplek waar ook alcohol gebruikt mag worden. De overlast hangt sterk samen met de seizoenen en het gegeven dat bepaalde overlastgevers voor korte of langere tijd gedetineerd zijn, of anderszins uit het straatbeeld verdwenen zijn. Er wordt regelmatig overleg gevoerd over aanscherping van de signalering en handhaving door politie, stadstoezicht en de instelling voor verslavingszorg.

De gemeente Almelo heeft geen nieuwe kwantitatieve gegevens geleverd over de voortgang op haar doelstellingen. Uit de Monitor dakloosheid en chronische verslavingsproblematiek Twente 2012 (Kruize, Biesma en Bieleman, 2012) blijkt dat het aantal huissuitzettingen in de gemeente Almelo in de periode 2008-2011 is gedaald van 88 naar 52. Als mogelijke verklaring voor de daling in huissuitzettingen wordt de inzet van het project (z)Onderdak genoemd, waarin preventie en vroegsignalering door woningcorporaties een belangrijke rol spelen.

6.3 Almere

De gemeente Almere heeft na twee jaar uitvoering van het Plan van Aanpak Stedelijk Kompas Flevoland bekeken wat regiogemeenten en betrokken partijen hebben bereikt in de maatschappelijke opvang. Geconcludeerd wordt dat het Stedelijk Kompas Flevoland een goede start heeft gemaakt door het afsluiten van een huissuitzettingconvenant, de invoering van diverse opvangvoorzieningen, uitbreiding van bemoeizorg en de coördinatie van de nazorg na detentie, het stimuleren van de vestiging van AWBZ-voorzieningen en de start met de Centrale Toegang Flevoland. Verder is het zwerfjongerenbeleid sinds enige tijd ook onderdeel van het Stedelijk Kompas (Gemeente Almere, 2011). Hieronder volgt de stand van zaken op de doelstellingen, zoals geformuleerd in het Stedelijk Kompas van Almere.

Doel 1: Het realiseren van een transitie van de aanpak van dakloosheid van sectoraal naar integraal Wmo, waarbij aansluiting plaatsvindt op de eerste zes prestatievelden en op terreinen belendend aan de Wmo. In 2014 is in alle relevante beleidsdocumenten van de gemeenten in Flevoland opgenomen hoe de doelgroepen (dreigend) daklozen en zwerfjongeren binnen dit beleidsonderdeel zijn opgenomen en hoe de realisatie van dit beleid wordt gemonitord.

De gemeente Almere verwacht dat deze doelstelling in 2014 is behaald. Er vindt steeds meer samenwerking plaats tussen de verschillende beleidsterreinen. Het uitgangspunt van de gemeente Almere is de eigen kracht van mensen, ook bij kwetsbare burgers. Het motto is dat mensen weer geheel of gedeeltelijk regie over hun eigen leven krijgen. De gemeente Almere wilt dit bereiken door (re)activering van het sociaal netwerk, wijkgerichte interventies en contacten met familie/mantelzorgers. Het voornemen is om in te zetten op innovatieve samenwerking en oplossingen voor de aanpak van kwetsbare burgers. Ook dient er een verschuiving plaats te vinden van residentieel naar ambulante en preventieve. Dat betekent het realiseren van de aansluiting van OGGz-, jeugd- en veiligheidsketen (digitaal en organisatorisch), evenals het realiseren van de aansluiting op de mogelijkheden van AWBZ en Zvw.

Doel 2: Meer preventie en stabilisatie groei.

In 2014 is de totale omvang van de groep daklozen inclusief zwerfjongeren als percentage van de totale bevolking gelijk gebleven aan de omvang in 2010. De verhouding dreigend daklozen/feitelijk daklozen/residentieel daklozen is verschoven naar 40% minder feitelijk daklozen

Naar verwachting wordt dit doel in 2014 behaald. De totale omvang van de groep daklozen (inclusief zwerfjongeren) is ten opzichte van het totaal voor Flevoland gelijk gebleven. In 2010 maakte de groep feitelijk daklozen in verhouding 20% deel uit van het totaal aantal dak-, en thuislozen, in 2009 was dit 28%.

Doel 3: Meer integrale persoonsgerichte trajecten. 95% van degenen die een integraal traject doorlopen, hebben een inkomen, passende woonvoorziening, begeleiding/zorg, vorm van participatie, dagbesteding en zo mogelijk werk.

De gemeente Almere verwacht ook deze doelstelling te behalen. De Centrale Toegang Flevoland is vanaf medio 2010 operationeel en wordt verder uitgebouwd. Er is nog discussie over welke doelgroepen allemaal binnen het bereik van de Centrale Toegang vallen. Wat wel vast staat is dat de gemeente Almere voor alle doelgroepen ernaar streeft dat zij zijn voorzien van inkomen, passende woonvoorziening, begeleiding/zorg, vorm van participatie, dagbesteding en zo mogelijk werk.

Doel 4: Meer nazorg ex-gedetineerden en overlastvermindering.

70% van de ex-gedetineerden ontvangt, indien gewenst een nazorg traject gericht op 1 of meer van de 5 gebieden; ID, werk/inkomen, huisvesting, zorg en schuldhulpverlening.

De coördinatie nazorg wordt volgens de gemeente Almere voortvarend opgepakt. Almere en Lelystad hebben de afgelopen jaren stevig ingezet op de organisatie en de coördinatie van de nazorg aan gedetineerden in Flevoland. In beide gemeenten coördineert de GGD Flevoland de nazorg. In Almere gebeurt dit vanuit het Veiligheidshuis (Gemeente Almere, 2011). In 2010 is, volgens opgave van de gemeente Almere, voor 319 van de 456 (70%) ex-gedetineerden die zijn vrijgekomen een nazorgtraject geregeld. In Lelystad is voor 69 van de 104 (66%) ex-gedetineerden nazorg geregeld.

Doel 5: Minder uitval uit zorg.

Dakloosheid ten gevolge van uitval uit zorginstellingen komt in 2014 (vrijwel) niet meer voor.

De uitval uit een zorginstelling wordt nog niet systematisch vastgelegd, ook zijn er nog geen bindende afspraken gemaakt tussen zorgaanbieders over verwijzingen in het geval van dreigende uitval. De Centrale Toegang Flevoland krijgt een belangrijke rol bij de monitoring van deze doelstelling. Het gaat daarbij om doelmatigheid en afstemming vraag en aanbod. Volgens de gemeente Almere kan niet eerder dan vanaf 2012 een gunstig resultaat verwacht worden op deze doelstelling omdat de resultaten van de andere doelstellingen hierop van invloed zijn. Alle personen die ongepland een zorginstelling verlaten en dak- of thuisloos raken, komen vanaf 2012 na ontslag in een persoonsgericht traject via de Centrale Toegang Flevoland. (Gemeente Almere, 2011). De verwachting van de gemeente Almere is dat deze doelstelling in 2014 wordt behaald. Omdat de partijen elkaar al goed kennen en samenwerken, verwacht men weinig moeilijkheden bij het maken van goede procedureafspraken. Knelpunten kunnen zijn beschikbaarheid van woningen/plaatsen beschermd wonen en wachtlijsten voor extramurale nazorg.

Doel 6: Minder zwerfjongeren.

Het percentage zwerfjongeren in de bevolkingsgroep 18-25 jaar is in 2014 gelijk gebleven ten opzichte van het percentage in 2010.

Of en in hoeverre Almere erin slaagt om deze doelstelling te verwezenlijken is niet duidelijk. De gemeente Almere geeft aan dat het door de wijziging in de definitie van zwerfjongeren lastig is om vergelijkingen te maken. In het kader van de Tour Zwerfjongeren wordt gewerkt aan het de invoering van 'wrap around care' als model voor procesregie in de aanpak zwerfjongeren met als doel de hulp aan zwerfjongeren beter te organiseren en duurzame veranderingen in het cliëntstelsel te bewerkstelligen (www.1stapvooruit.nl). Centrale uitgangspunten bij de toepassing van de 'wrap around care' principes zijn: 1) de behoefte van zwerfjongeren aan een zelfgekozen vaste begeleider die samen met hen de regie voert over het plan van aanpak, en; 2) de realisatie van effectieve en efficiënte samenwerking tussen organisaties die verantwoordelijk zijn voor het inzetten van de benodigde zorg en ondersteuning.

6.4 Amersfoort

In 2011 is door de gemeente Amersfoort veel tijd besteed aan het zoeken van nieuwe opvanglocaties. Het ging daarbij met name om het vinden van goedkopere en flexibele opvang, om zo bezuinigingen te kunnen doorvoeren en te kunnen reageren op de veranderende vraag van de verschillende doelgroepen dakloze mensen. Ook ging in 2011 veel aandacht uit naar het maken van keuzes voor bezuinigingen op het terrein van de maatschappelijke opvang en verslavingsbeleid. Deze bezuinigingen zullen gefaseerd ingaan per 2013 en 2015. Het beleid ten aanzien van het voorkomen van huisuitzettingen is herzien. Er wordt nu ingezet op een meer preventieve aanpak, heldere samenwerkingsafspraken en meer dwang en drang.

Amersfoort is bezig met het formuleren van een nieuw WMO beleidskader. Bij dit kader komt een apart uitvoeringsplan voor de prestatievelden 7, 8 en 9. Het gaat dan om de maatschappelijke opvang, de vrouwenopvang, het verslavingsbeleid, de openbare geestelijke gezondheidszorg en het tegengaan van geweld in afhankelijkheidsrelaties. ,

De contouren van dit nieuwe beleid tekenen zich als volgt af:

- Er wordt naar gestreefd om met minder financiële middelen het bestaande niveau van voorzieningen en activiteiten te behouden.
- Omdat de gemeente Amersfoort van mening is dat er onvoldoende kwantitatieve gegevens beschikbaar zijn, zullen daarbij ook betere afspraken gemaakt worden over monitoring.
- Daarnaast wil de gemeente de samenwerking tussen instellingen verbeteren, zodat de kwaliteit en effectiviteit een stimulans krijgt. Amersfoort streeft ernaar dat door de verbeterde samenwerking met aanpalende beleidsterreinen (kanteling/transitie jeugdzorg/AWBZ decentralisaties) een totaalaanbod gecreëerd kan worden dat kwetsbare inwoners voldoende ondersteuning blijft bieden.

In 2011 heeft de gemeente Amersfoort ingezet op de onderstaande doelen:

- *Preventie en vroegsignalering*
De gemeente subsidieerde verschillende aanbieders van bemoeizorg die dreigend daklozen en zorgmijders signaleren en motiveren om de benodigde hulp of opvang te accepteren. Daarnaast organiseerde de GGD MN voor Amersfoort een regionaal casuoverleg. Het casuoverleg leidde meldingen toe naar de passende hulp en coördineerde complexe en/of onduidelijke casussen en bewaakte daarbij de uitvoering van de afspraken tussen hulpverleners voor hulp op maat.
- *Intensieve inzet op voorkomen huisuitzettingen, woonoverlast en financiële problematiek*
De bestaande samenwerking tussen corporaties, GGD MN en (schuld)hulpverleners voor integrale trajecten voor het voorkomen van huisuitzettingen is voortgezet in 2011. Daarnaast heeft de gemeente regie gevoerd over een brede projectgroep van diverse maatschappelijke organisaties om de bestaande aanpak te intensiveren. In

een werkconferentie hebben alle ketenpartners ingestemd met de beleidsdoelen voor een nieuwe aanpak met meer preventie en meer dwang en drang voor situaties waar hulpverlening niet afdoende is om de (financiële) problematiek of woonoverlast te stoppen. Deze beleidsdoelen worden in 2012 uitgewerkt voor toepassing in de praktijk met afspraken over de rolverdeling met intensievere instrumenten voor dwang en drang.

- *Verbeteren van de kwaliteit van de opvangvoorzieningen en het bevorderen van de uitstroom in deze voorzieningen*

In 2009 heeft de gemeente de eerste, laagdrempelige opvang voor de drie hoofdgroepen gescheiden in drie tijdelijke voorzieningen voor: dakloze mensen zonder overheersende verslavingsproblematiek, alcoholverslaafden en drugsverslaafden. Door de scheiding krijgen de daklozen en verslaafde daklozen gespecialiseerde hulpverlening en uit de jaarverslagen van de instellingen blijkt, dat de cliënten sneller herstellen en beter re-integreren. Ook de overlast in en rondom de opvanginstellingen neemt af, zo blijkt uit de monitor die DSP-groep uitvoerde in de periode 2009-2011. Binnen de opvangvoorzieningen komen de GGZ aanbieders ter plekke een indicatiestelling afnemen, zodat er sneller een indicatie komt voor de zorgmijders en cliënten met meervoudige problematiek. Deze GGZ aanbieders bezoeken zowel de laagdrempelige opvangvoorzieningen, als de opvangvoorzieningen voor cliënten die iets langer in de opvang verblijven.

- *Passend en flexibel aanbod van opvangvoorzieningen en daarbij bezuinigen 'op de stenen'*

In 2011 heeft de gemeente eerdere besluitvorming heroverwogen en afgezien van een nieuwbouwproject voor het zorgcentrum voor dakloze alcoholisten. De in 2008 beoogde definitieve locaties voor twee laagdrempelige opvangvoorzieningen konden onvoldoende bijdragen aan de doelstelling om te 'bezuinigen op de stenen.' Samen met de stad is de gemeente een zoektocht gestart naar goedkope, sobere en flexibele locaties voor het zorgcentrum voor alcoholisten en de dag- en nachtopvang voor daklozen zonder overheersende verslaving. Deze zoektocht wordt voortgezet in 2012. Echter, de definitieve opvangvoorziening voor drugsverslaafden wordt grotendeels uit AWBZ middelen gefinancierd. Daarom is het voor deze voorziening niet nodig om te 'bezuinigen op de stenen'. In 2012 is opening van de nieuwbouw gepland.

- *Intensievere samenwerking zorgkantoor/zorgverzekeraar*

In 2011 hebben de gemeente en zorgverzekeraar Agis/Achmea het convenant afgesloten 'Een gezond en vitaal Amersfoort'. Met dit convenant willen de gemeente en Agis/Achmea hun inzet op gezondheid, zorg en bewegen meer op elkaar afstemmen. Een van de drie onderdelen van het convenant betrof de maatschappelijke opvang, verslavingszorg en openbare geestelijke gezondheidszorg. De convenantpartners hebben hiervoor vier gezamenlijke ambities geformuleerd met samenwerkingsacties.

In 2011 waren er in Amersfoort in totaal 40 huisuitzettingen. 25 huishoudens hebben geen integraal traject gekregen van de GGD MN. De overige 15 huisuitzettingen vonden plaats, nadat een integraal traject vastliep en op een huisuitzetting is uitgelopen.

6.5 Apeldoorn

In opdracht van de gemeente Apeldoorn, voert Intraval jaarlijks de Monitor Regionaal Kompas Oost-Veluwe uit. Ten behoeve van de Monitor Stedelijk Kompas, rapporteert Intraval ook over de indicatoren Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang, Oost-Veluwe. Onderstaande tabel geeft de cijfers voor de periode 2009 -2011.

Indicatoren Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang, Oost-Veluwe

	2009	2010	2011
Aantal inwoners Oost-Veluwe	251.500	251.831	252.296
Huisuitzettingen			
- Aantal huisuitzettingen bij woningcorporaties Apeldoorn	38	27	26
- % ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen Apeldoorn	0,22%	0,16%	0,14%
Detentie			
- Aantal tot de doelgroep behorende ex-gedetineerde personen dat zich meldt bij de maatschappelijke opvang (binnen 30 dagen na ontslag uit detentie en in die periode dakloos was ¹⁹)	43	26	28
Zorg*			
- Aantal tot de doelgroep behorende personen dat is geregistreerd bij de maatschappelijke opvang ²⁰	475	502	607
- Aantal nieuwe meldingen bij de maatschappelijke opvang ongeacht na hoeveel dagen en ongeacht de reden (aanne: binnen 30 dagen) ²¹	142	142	132
Begeleidingsplan en stabiele mix**			
Aantal tot de doelgroep behorende personen met een intake/screening en een begeleidingsplan aangeboden/gestart: ²²			
- aantal aangeboden/gestarte nieuwe begeleidingsplannen	237 ²³	136	339
- aantal lopende begeleidingsplannen	237	298	450

Bron: Intraval - Monitor Regionaal Kompas Oost-Veluwe, concept 13 april 2012

* Niet alleen het totaal aantal cliënten dat is geregistreerd is bij Iriszorg (Crisisopvang en Beekbergen) en Omnizorg (zoals in voorgaande jaren), maar ook het aantal nieuwe meldingen bij deze instellingen. Bij het berekenen van het totaal aantal personen dat is geregistreerd bij de maatschappelijke opvang, zijn in 2011 ook de personen bij Omnizorg meegerekend die volgens de registraties buiten Oost-Veluwe wonen, omdat Tactus/Omnizorg heeft aangegeven dat de woongemeente zoals in de registraties is opgenomen vaak niet actueel is. Wanneer de personen bij Omnizorg die volgens de registraties buiten Oost-Veluwe wonen

¹⁹ Aangezien de datum van invrijheidstelling niet bekend is, is niet aan te geven binnen hoeveel dagen deze ex-gedetineerden zich bij de maatschappelijke opvang hebben gemeld.

²⁰ Aantal unieke personen dat in beeld was bij IrisZorg (Crisisopvang en Beekbergen) en Omnizorg.

²¹ Aantal unieke personen dat zich nieuw heeft gemeld bij IrisZorg (Crisisopvang en Beekbergen) en Omnizorg.

²² Meegerekend zijn cliënten van Tactus, Omnizorg, IrisZorg, Leger des Heils, Menorah, de Ontmoeting, de Overbrugging en (sinds 2011) Horeb aan wie een begeleidingsplan is aangeboden/gestart.

²³ Het gaat hier om het aantal begeleidingsplannen dat in 2009 of eerder is aangeboden/gestart.

buiten beschouwing worden gelaten (zoals in eerdere jaren), komt het aantal personen dat is ingeschreven bij de maatschappelijke opvang uit op 498 i.p.v. 607. Bij het berekenen van het aantal nieuwe meldingen is wèl uitgegaan van de geregistreerde woonplaats, aangezien het hier om actuele meldingen en dus om actuele informatie gaat. Het aantal nieuwe meldingen in 2011 is exclusief de crisisopvang van Iriszorg, aangezien van deze personen niet bekend was op welk moment ze zich hebben gemeld. Naar schatting gaat het om circa 10 personen.

** De relatief hoge aantallen in 2011 zijn te verklaren doordat Horeb in 2011 voor het eerst gegevens heeft aangeleverd over het aantal gestarte begeleidingsplannen. Wanneer de cliënten van Horeb buiten beschouwing worden gelaten komt het aantal nieuwe begeleidingsplannen uit op 114, het aantal lopende plannen op 225.

6.6 Arnhem

De gemeente Arnhem heeft begin 2010 de resultaten geëvalueerd van het Regionaal Kompas uit 2008. Er is toen geconcludeerd dat de resultaten goed zijn als het gaat om het bestrijden van overlast. Ook is vastgesteld dat men er nog onvoldoende in slaagt om kwetsbare burgers weer zelfstandig mee te laten doen in onze samenleving. Daar komt bij dat de gemeente Arnhem vanuit het Rijk te maken krijgt met een structurele bezuiniging op de maatschappelijke opvang en het verslavingsbeleid in de periode 2011-2014. Het budget daalt met 4 miljoen naar 6,3 miljoen euro. De gemeente Arnhem zag zich genoodzaakt om de maatschappelijke opvang, openbare geestelijke gezondheidszorg en de verslavingszorg anders te gaan organiseren. De ambitie van het Regionaal Kompas blijft overeind, maar er is een flinke omslag nodig.

Hiervoor is in mei 2011 het 'masterplan Minder Opvang, Beter Leven (MOBL)' opgesteld. Het masterplan richt zich op alle personen die dak- of thuisloos zijn en op de brede doelgroep voor maatschappelijke zorg en OGGz. Op basis van landelijke cijfers wordt geschat dat de totale doelgroep in de regio Arnhem bestaat uit circa 2.000 mensen, inclusief de dak- en thuislozen. Het uitgangspunt van het masterplan is dat zorg in principe tijdelijk is en dat mensen zo snel mogelijk de regie op het eigen leven herwinnen (Gemeente Arnhem, 2011). De ambitie 'minder opvang, beter leven' kan volgens het masterplan alleen gerealiseerd worden met de volgende principes:

- Meer inzet op preventie
- Beter sturing op instroom, doorstroom en uitstroom
- Preventie en nazorg in de eigen leefomgeving
- Financiering op basis van trajecten
- Sluitende financieringsystemen
- Helderheid over wie wat doet
- Werken vanuit een nieuwe professionaliteit
- Voorkomen van overlast

Het beleid heeft vier pijlers: Toegang & Trajecten, Preventie & Signalering, Opvang & Herstel en Nazorg & Activering.

Toegang & Trajecten

De Centrale Toegang (CT) is de plek waar het complete hulpaanbod voor een cliënt samenkomt van instroom tot en met de uitstroom. Vanuit de CT vindt de coördinatie plaats van de samenwerking op de verschillende leefgebieden. Bij aanvang van een traject, vindt registratie in de Zorgmonitor plaats. Dit systeem volgt de cliënt. Van hieruit start het trajectplan, een op maat gesneden totaalpakket aan zorg en dienstverlening waarvoor een trajectmanager verantwoordelijk is. Het traject pakt de 8 leefdomeinen in samenhang aan. Dit zijn huisvesting, financiën, dagbesteding, sociaal netwerk, verslaving, psychiatrie, gezondheid en veiligheid. Om het werken met trajecten mogelijk te maken, vindt een omslag plaats van het financieren van instellingen naar het financieren van trajecten vanaf 2012. In 2011 vindt met de betrokken partijen een verkenning plaats.

Preventie & Signalering

Het terugdringen van het aantal dak- en thuislozen begint bij goede preventie en betere signalering. Maatregelen om dit te realiseren zijn:

- Versterken van de zorgnetwerken in alle regiogemeenten
- Voorkomen van dreigende huisuitzettingen
- Zo vroeg mogelijk signaleren en aanpakken van problematisch middelengebruik
- Aanpakken financiële problematiek gericht op zelfredzaamheid
- Dakloosheid jongeren voorkomen en een snelle uitstroom realiseren

Opvang & Herstel

Door meer nadruk te leggen op preventie, zal de instroom in de opvang aanzienlijk afnemen. Daarnaast is er meer aandacht voor voorzieningen die doorstroom en uitstroom bevorderen. Doel is om het verblijf in de opvang te beperken en mensen zo snel mogelijk door te leiden naar zelfstandig (begeleid) wonen, vervolgoopvang of de juiste zorginstelling. Het aantal beschikbare plaatsen in de dag-, nacht- en crisisopvang kan daardoor in de periode 2011-2014 met 50% worden afgebouwd.

Maatregelen die nodig zijn om dit te bereiken zijn:

- Instroom beperken door meer inzet op preventie en sturing door de Centrale Toegang
- Opvangtijd beperken door vanaf binnenkomst te werken aan doorstroming
- Werken aan herstel tijdens de opvangperiode
- Uitstroom bevorderen door permanente voorzieningen te realiseren
- Voorzieningenaanbod verkleinen en een aantal opvangvoorzieningen bundelen
- Voorkomen van overlast

Nazorg & Activering

Om meer mensen te laten uitstromen en ze ook op de lange termijn zelfstandig te laten wonen is meer aandacht voor nazorg noodzakelijk. In de praktijk is gebleken dat niet alleen projecten gericht op sociale activering en re-integratie, maar ook huisvesting met begeleiding belangrijk is bij de nazorg.

Maatregelen om dit te bereiken zijn:

- Voldoende woonvoorzieningen creëren die doorstroming uit de opvang mogelijk maken

- Goede afspraken maken met de cliënt en zijn omgeving om terugval te voorkomen
- Aandacht voor activering bij de cliënt en maatschappelijke organisaties
- Cliënten financieel vaardig en zo zelfstandig mogelijk maken
- Duidelijkheid creëren in de financiering van de nazorg

De voortgang van het Masterplan MOBL wordt gevolgd in de Zorgmonitor van VGGM (Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden). Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de belangrijkste gegevens uit de Zorgmonitor (Tussenrapportage, maart 2012).

Ontwikkeling van het aantal cliënten in de zorgmonitor

Doelgroep	Jul-11	Sep-11	Nov-11	Jan-12	Mrt-12
Daklozen¹					
- Daklozen in maatschappelijke opvang (dag en nachtopvang, crisisopvang en 24-uursopvang)	74	79	95	98	112
- Residentieel daklozen	31	44	39	38	38
- Dak- en thuislozen zonder maatschappelijke opvang ²		31	50	52	54
Totaal	105	154	184	188	204
Zwerfjongeren	36	54	46	56	60
Preventie					
- Zorgwekkende zorgmijders)		80	103	137	125
- Lokale Zorgnetwerken (opschaling vanuit regiogemeenten, excl. Renkum en Rijnwaarden)		114	168	187	199
- Opschaling vanuit Overleg Zorg en Overlast (potentiële daklozen vanuit Arnhem)					5
- Personen in beeld bij het meldpunt ontruimingen					41

Bron: Gemeente Arnhem (2012). *Minder Opvang, Beter Leven. Tussenrapportage Maart 2012.*

¹ Feitelijk en residentieel daklozen

² De groep dak- en thuislozen zonder maatschappelijke opvang is een gemêleerde groep. Er zijn zogenaamde buitenslapers, waarvan er enkele geen status hebben. Dat wil zeggen mogelijk wel recht hebben op verblijf, maar zodanig psychiatrisch dat toestemming / medewerking is vereist. Verder zijn er de thuislozen, dat wil zeggen personen die verblijven op adres(sen) waar men geen postadres mag hebben. actueel is. Wanneer de personen bij Omnizorg die volgens de registraties buiten Oost-Veluwe wonen

In de tussenrapportage wordt opgemerkt dat de doelgroep steeds beter in beeld komt. Het aantal geregistreerde dakloze mensen is toegenomen van 105 naar 204. Hiervan zijn er 150 bekend bij de dag-, en nachtopvang, de crisisopvang, de 24-uursopvang of de residentiële opvang. Daarnaast staan 54 dakloze mensen zonder maatschappelijke opvang en thuislozen in de Zorgmonitor geregistreerd. De toename in het aantal dak- en thuislozen wordt voor een deel verklaard door de betere registratie. Daarnaast zorgt de winter voor een (gebruikelijke) extra toeloop op de opvangvoorzieningen. Niet alle geregistreerde dak- en thuislozen maken continu gebruik van de opvangvoorzieningen. Zo is er een groep die bijvoorbeeld eens in de week van de opvang gebruik maakt en

de overige nachten bij vrienden en kennissen verblijft. Er wordt vanuit gegaan dat de Zorgmonitor vanaf 1 januari 2012 een compleet beeld geeft van de dak-, en thuislozen in Arnhem en regio. Van de zwerfjongeren en de groepen die onder preventie vallen zijn vooral de 'zwaarste' gevallen in beeld. De hulpverlening is of wordt georganiseerd door inzet van bemoeizorg of reguliere hulpverlening.

Ook wordt in de tussenrapportage vermeld dat de herkomst van dakloze mensen voor het eerst goed in beeld is. Van de 163 (residentiële) daklozen zijn er 111 afkomstig uit de regio Arnhem en 52 van buiten de regio. In Arnhem wordt voor de zomer van 2012 de 'regiobinding' ingevoerd. Dan zullen cliënten die zich melden van buiten de regio doorgeleid worden naar de regio van herkomst. De criteria hiervoor zullen in mei 2012 door het college van B&W worden vastgesteld.

Huisuitzettingen

Het aantal huisuitzettingen is in Arnhem teruggebracht van 153 in 2009 naar 139 in 2010, waarvan 107 door huurschuld. Het voorkomen van een huisuitzetting begint met het tijdig signaleren van huurachterstanden of toenemende overlastsituaties. Deze signalen worden gemeld en besproken in de lokale zorgnetwerken/overleggen zorg en overlast. Arnhem heeft verschillende projecten om huisuitzettingen te voorkomen. Het project Tweede Kans Eigen Woning biedt huurders een tweede kans op voorwaarde dat ze deelnemen aan een verplicht hulptraject. In mei 2010 is de dienst Inwonerszaken van de gemeente Arnhem gestart met het project Bedreigende situaties. Het project richt zich op het wegnemen van een dreigende huisuitzetting en de aanpak van de achterliggende oorzaak. In 2011 is in overleg met de partners in de stad een uniforme werkwijze om huisuitzettingen te voorkomen ontwikkeld. De intensivering van de aanpak heeft tot doel om het aantal huisuitzettingen fors te verminderen. De gemeente Arnhem, welzijnsorganisatie Rijnstad, GGD en de corporaties hebben afspraken gemaakt om huisuitzettingen te voorkomen, waarbij duidelijk is wie wat doet en in welk stadium. Er is geconstateerd dat er behoefte is aan afstemming tussen de partners na het huisuitzettingsvonnis. De financiële problematiek van gezinnen heeft vaak een achterliggende oorzaak. Alle vonnissen worden vanaf 1 januari 2012 gemeld bij een centraal meldpunt ontruiming. Dit punt wordt gekoppeld aan de Centrale Toegang. Vervolgens wordt vanuit dat punt een regievoerder aangewezen en worden de gegevens vastgelegd in de Zorgmonitor.

6.7 Assen

In de periode 2008-2011 heeft de gemeente Assen gewerkt in de geest van het Stedelijk Kompas 2008-2011. Er is geen nieuw Stedelijk Kompas opgesteld omdat er een nieuwe visie Zorg en Welzijn wordt uitgewerkt. Assen benoemde in haar Stedelijk Kompas tien 'deelaspecten', elk met verschillende subdoelen, ambities en te ondernemen acties. Hieronder volgt de stand van zaken per deelaspect.

Doel 1: Beleid en aansturing op hoofdlijnen

In 2011 is gewerkt aan de realisering van opvangvoorzieningen en de professionalisering van OGGz-netwerken. Er zijn een aantal opvangvoorzieningen geopend (dakloze mensen, zwerfjongeren en extra inloopvoorziening). De regiogemeenten hebben hun coördinerende taak op het OGGz-netwerk geïntensiveerd. Er is zorg voor gedragen dat uitkeringsgerechtigde dakloze mensen zijn voorzien van een zorgverzekering. Ook is de nazorg voor ex-gedetineerden volgens de gemeente Assen goed geregeld. Met woningcorporaties zijn afspraken gemaakt over het voorkomen van huisuitzettingen. Een punt van aandacht is dat het overleg met het zorgkantoor nog niet van de grond is gekomen.

Doel 2: Informatievoorzameling, informatiebeheer en kennismanagement

In de afgelopen periode zijn voorzitters van de verschillende OGGz-netwerken geschoold. Er is een aanbesteding geweest voor een cliëntvolgsysteem; het OGGz registratie- en cliëntensysteem is nu in ontwikkeling. Jaarlijks verschijnt daklozenmonitor (in het voorjaar van 2012 verscheen de Daklozenmonitor Assen 2006-2010). Het zicht op de zorgmijdende doelgroep is verbeterd.

Doel 3: Een breed gedifferentieerd aanbod van woningen voor zelfstandige huisvesting van mensen die niet in eigen huisvesting kunnen voorzien.

Er zijn afspraken gemaakt met woningcorporaties over uitstroomwoningen; ex-gedetineerden maken nauwelijks gebruik van de voorzieningen van de maatschappelijke opvang. Waar nodig wordt gezocht naar een maatwerkoplossing. Over de afspraken tussen de regiogemeenten en woningcorporaties over doorstroomwoningen is weinig bekend.

Doel 4: Ontwikkelen, beheren, volgen en evalueren van persoonlijke begeleidingsplannen

De gemeente Assen beschouwt het de professionele verantwoordelijkheid van de maatschappelijke opvang om de intake en begeleiding planmatig en gestructureerd vorm te geven. Middels subsidiebeschikkingen heeft de gemeente Assen dit vastgelegd.

Doel 5: Effectieve preventiestrategieën

Er zijn verschillende preventieve maatregelen genomen. Zo worden in het grootste deel van de regio, voorgenomen huisuitzettingen door woningcorporaties vooraf gemeld bij het OGGz-netwerk. Ook de nazorg voor ex-gedetineerden is volgens de gemeente Assen goed geregeld. Er zijn afspraken gemaakt met woningcorporaties en penitentiaire inrichtingen. Ook is een alcoholmatigingsprogramma onder jongeren uitgevoerd. Zelfhulpcontacten worden gestimuleerd. De gemeente Assen constateert een explosieve stijging van de schuldenproblematiek vanwege de economische crisis.

Doel 6: Ambulante zorg voor kwetsbare mensen met psychiatrische en/of verslavingsproblemen en zorg voor mensen die te maken hebben met geweld in afhankelijkheidsrelaties

In 2011 is het aantal meldingen in Assen bijna verdubbeld. Een schatting is dat ruim 30% van de OGGz-doelgroep wordt toegeleid naar zorg. Het contact met de betreffende cliënt wordt niet afgesloten tot het moment bereikt is dat de situatie niet meer zorgelijk is. Er is een cliëntregistratiesysteem OGGz in ontwikkeling, zodra deze operationeel is, kan er beter gemonitord worden. Verder merkt de gemeente Assen op dat de OGGz-netwerken zijn geprofessionaliseerd. Een punt van zorg voor de gemeente Assen is dat het ontoereikende budget om outreachende ambulante begeleiding te verzorgen.

Doel 7: Voorzieningen voor tijdelijke en langdurige opvang

In Assen is een zwerfjongerenopvang geopend met een capaciteit van 8 + 4 passantenbedden (nachtopvang). Ook is er een kortdurende opvangvoorziening geopend voor 12-14 dakloze mensen. In Hoogeveen is er een dagopvang voor dak- en thuislozen gerealiseerd. De dagbesteding voor dakloze mensen en voor verslaafden is voor 2011 gecontinueerd. Onderzocht wordt hoe dit verder kan worden gecontinueerd (financieel en locatie).

Doel 8: Voorzieningen voor gespecialiseerde zorg, in het bijzonder voor mensen met psychiatrische beperkingen, verslavingsgedrag en de combinatie van beide

Volgens de gemeente Assen was er in 2011 geen noodzaak om hierop extra inspanningen te leveren.

Doel 9: Aantallen gebruikers van dagbesteding, activering

Het aantal deelnemers (unieke personen) is gestegen. Gemiddeld maken 15 personen gebruik van de voorziening voor dagbesteding. Het gaat daarbij veelal om mensen met ernstige verslavingsproblemen.

Doel 10: Effectieve aanpak van overlast en veel voorkomende criminaliteit.

Volgens de gemeente Assen functioneert het Veiligheidshuis goed. In 2010 (2011 nog niet beschikbaar) is er voor 109 ex-gedetineerden uit de gemeente Assen een nazorgtraject vanuit het Veiligheidshuis opgestart. In zeer beperkte mate maakt een enkele ex-gedetineerde gebruik van een overnachting van een nachtopvangvoorziening. Vanaf 2008 zijn er in Assen rond 110 ex-gedetineerden. De gemeente signaleert de trend dat binnen deze groep het aandeel jongeren tot 23 toeneemt.

Op ambtelijk niveau is er gedetailleerde cijfermatige beleidsinformatie beschikbaar over onder meer de aantallen dakloze mensen en zwerfjongeren (zie hoofdstuk 4), huisuitzettingen en ex-gedetineerden:

Huisuitzettingen

Uit de Daklozenmonitor Assen 2006-2010 (Oldersma, 2012a) blijkt dat in 2009 en 2010 in de regio Assen, in totaal respectievelijk 87 en 76 huisuitzettingen hebben plaatsgevonden. In 2010 waren er per duizend verhuurde corporatiewoningen ruim twee huisuitzettingen (0,23%). Ook blijkt uit de monitor dat van alle personen die in de periode 2006-2009 in de regio Assen uit huis zijn gezet er twaalf (3%) binnen een jaar na uitzetting gebruik hebben gemaakt van een maatschappelijke opvangvoorziening in de regio Assen.

Ex-gedetineerden

De nazorg voor ex-gedetineerden dient een belangrijke bijdrage te leveren aan het vergroten van re-integratiekansen voor ex-gedetineerden, aldus de gemeente Assen. Deze nazorg wordt onder meer verleend door het Veiligheidshuis Assen. In de daklozenmonitor Assen 2006-2010 (Oldersma, 2012a) zijn gegevens opgenomen over ex-gedetineerden die in de jaren 2009 en 2010 de gevangenis hebben verlaten. Er is nagegaan hoeveel ex-gedetineerden na het verlaten van de gevangenis een beroep hebben gedaan op de maatschappelijke nachtopvang in de regio Assen. In 2009 zijn 114 gedetineerden in totaal 127 keer uit detentie gekomen met nazorg van het Veiligheidshuis Assen. Er is vastgesteld dat in vijf gevallen (4%) de ex-gedetineerde binnen dertig dagen na detentie voor overnachting gebruik maakte van een nachtopvangvoorziening in de regio Assen. In 2010 is het geen enkele keer voorgekomen dat een ex-gedetineerde voor een overnachting gebruik maakte van een nachtopvangvoorziening (106 personen kwamen in 2010 113 keer uit detentie).

6.8 Bergen op Zoom

De inzet van het Stedelijk Kompas van Bergen op Zoom is om een aantal maatschappelijke effecten in de regio te bewerkstelligen. Deze maatschappelijke effecten hebben betrekking op zowel de persoonlijke situatie van sociaal kwetsbaren als op de samenle-

ving als geheel. Er wordt ingezet op:

- Meer (overlastgevende) zorgmijders in de zorg krijgen
- De leefsituatie van sociaal kwetsbare mensen verbeteren
- Gevoelens van onveiligheid, veroorzaakt door het gedrag van een deel van de doelgroep, te verminderen
- Verloedering en overlast te bestrijden

Door middel van het investeren in preventie, opvang en herstel wordt ernaar gestreefd om de sociaal kwetsbare mensen te bereiken, te ondersteunen en naar zorg toe te leiden. Om dit te kunnen realiseren, onderscheidt Bergen op Zoom drie aandachtsvelden waarop geïnvesteerd wordt: 1) voldoende infrastructuur; 2) een sluitend signalerings- en zorgnetwerk van bemoeizorg/toeleiding naar zorg, en 3) effectieve persoonsgerichte zorg. Hieronder is per aandachtsveld de stand van zaken weergegeven.

Aandachtsveld 1: Voldoende infrastructuur met betrekking tot huisvesting van de kwetsbare mensen

In 2008 is een convenant afgesloten tussen woonvoorzieningen, gemeenten en zorgaanbieders. Volgens de gemeente Bergen op Zoom zijn er prestatieafspraken gemaakt met de woningcorporatie over een breed scala van onderwerpen. Voor de doelgroep 'mensen die onaangepast woongedrag vertonen' ligt er een plan voor de bouw van een aantal wooneenheden volgens het concept van Skaeve Huse. Punt van zorg is nu de financiering, het is vooralsnog onduidelijk of de Skaeve Huse daadwerkelijk gerealiseerd kunnen worden. In de gemeente Roosendaal wordt een woonvoorziening voor chronisch drugsverslaafden gerealiseerd. Ten behoeve van de doelgroep chronisch alcoholverslaafden is in 2010 de bestaande opvang in Bergen op Zoom uitgebreid met vijf plaatsen.

Aandachtsveld 2: Een sluitend signalerings- en zorgnetwerk van bemoeizorg / toeleiding naar zorg

In het Regionaal Kompas uit 2008 werd gewezen op het belang van investeren in een sluitend signalerings- en zorgnetwerk van bemoeizorg. Inmiddels is door de bestuurders van de betrokken regiogemeenten een plan vastgesteld voor de regionale uitwerking van bemoeizorg. Het convenant moet nog worden opgesteld. Sinds 2010 zijn in de zes regiogemeenten Maatschappelijke Steunsystemen actief.

Aandachtsveld 3: Effectieve persoonsgerichte zorg

Door afspraken te maken zou de bestaande MO/OGGz-keten en de ondersteunende voorzieningen beter op elkaar aan moeten sluiten. Voor de doelgroep ex-gedetineerden is een districtscoördinator Nazorg aangesteld, voor de afstemming tussen de partijen. In 2010 werd al geconstateerd dat het voor de overige doelgroepen nog niet tot afspraken was gekomen, en in 2011 zijn deze afspraken nog steeds niet gemaakt.

6.9 Breda

De hoofddoelstelling van het Stedelijk Kompas Breda is: Het realiseren van goede opvang en begeleiding (op maat) aan kwetsbare mensen, gericht op een aanvaardbaar maatschappelijk bestaan (Gemeente Breda, 2011):

1. Door vroegtijdige signalering en preventieve aanpak voorkómen van uitval uit de samenleving.
2. Indien toch sprake is van uitval, beschikbaarheid binnen 24 uur van goede opvang en begeleiding. De verblijfsduur is minimaal 6 en maximaal 12 weken.
3. Alle cliënten worden voorzien van een individueel begeleidingstraject.

De hoofddoelstelling is onderverdeeld in vijf onderstaande subdoelstellingen.

Om de prestatieafspraken te kunnen meten, heeft de gemeente Breda de opdracht gegeven om een monitor Stedelijk Kompas te ontwikkelen om te kunnen nagaan in welke mate de prestatieafspraken worden gerealiseerd. Voorafgaand aan de daadwerkelijke start van de uitvoering van het Stedelijk Kompas (omstreeks september 2011), heeft de gemeente Breda een nulmeting uitgevoerd om de stand van zaken in beeld te brengen op de vijf doelstellingen. De nulmeting en de monitor hebben alleen betrekking op de vijf subdoelstellingen, oftewel de output (het beoogde resultaat) van het beleid. Om deze resultaten te kunnen realiseren vinden veel activiteiten plaats; het monitoren van de voortgang van al die activiteiten valt echter niet onder de monitor Stedelijk Kompas (Gemeente Breda, 2011).

Doel 1. Vanaf 2013 volgen alle geregistreerde dak- en thuislozen in Breda een passend traject
Doel 2. Met ingang van 2013 is ten minste 60% van de geregistreerde dak- en thuislozen regulier en duurzaam gehuisvest.

Naar verwachting van de gemeente Breda, worden deze doelstellingen in 2013 gehaald. Centraal Onthaal en de implementatie van het werken met trajectplannen is inmiddels gerealiseerd, de resultaten in cijfers volgen in 2012.

Doel 3. Vanaf 2010 is dakloosheid als gevolg van huisuitzetting teruggebracht tot minder dan 30% van het niveau van 2007

In 2007 waren er 124 woningontruimingen uit huurwoningen in Breda, in 2010 waren dit er 97. Het percentage dakloosheid na huisuitzetting lag in 2007 op 10% van het aantal ontruimingen en in 2010 op 7%. Anders geformuleerd: dakloosheid als gevolg van huisuitzetting is teruggebracht tot 58% van het niveau van 2007 (m.a.w. een daling van 42%). Dakloosheid als gevolg van huisuitzetting komt weinig voor, zo blijkt uit de nulmeting. Omdat in Breda en omstreken veel wordt ingezet op preventie, kan dit mogelijk nog verder worden teruggebracht. Vooral regiogemeenten geven aan dat preventieve woonbegeleiding verbetering behoeft.

Doel 4. Dakloosheid als gevolg van detentie of afwenteling door andere instellingen is uitgebannen

Detentie

Uit de nulmeting blijkt dat dakloosheid als gevolg van detentie in Breda amper voorkomt (maximaal 2% van de ex-gedeteneerden). Onder ex-gedeteneerden bevinden zich wel relatief veel dak- en thuislozen (zo'n 20%) en mensen die al (pseudo)dakloos waren (zo'n 5%) voordat ze de gevangenis in gingen en dat na ontslag uit detentie nog steeds zijn. Volgens de doelstellingen van het Stedelijk Kompas zou naar schatting voor ongeveer een kwart van de ex-gedeteneerden gezorgd moeten worden dat zij na ontslag uit detentie niet opnieuw dakloos raken.

Zorginstellingen

Voorlopige conclusie uit de nulmeting is dat afwenteling uit intramurale zorginstellingen niet tot nauwelijks voorkomt in Breda. Op 1 januari 2010 stonden in het GBA van Breda 268 personen geregistreerd bij intramurale zorginstellingen. Van deze 268 zijn er in het jaar 2010 in totaal 108 (40%) vertrokken. Van de 108 vertrokken personen, zijn twee personen tijdelijk dakloos geraakt. Van 11 personen is onbekend waar ze zijn gebleven.

Doel 5. In 2015 is overlast door dak- en thuislozen teruggedrongen tot ten hoogste 75% van het huidige niveau

In 2010 hebben in totaal 177 dak- en thuislozen overlast veroorzaakt in de regio Breda. Deze 177 personen zijn verantwoordelijk voor 394 incidenten. Een derde (34%, 135 incidenten) van de 394 incidenten is een overlastincident. Van de 135 overlastincidenten, vallen er 103 onder de categorie 'overlast zwervers'. In 2015 zou het aantal overlastincidenten door dak- en thuislozen moeten zijn teruggebracht van 135 in 2010 tot 101 in 2015.

De nulmeting heeft plaatsgevonden in de periode april – augustus 2011. De 1-meting (de eerste monitorgegevens om de voortgang van prestatieafspraken te meten) zal plaatsvinden in nader overleg met de directie Maatschappelijke Ontwikkeling. Naar verwachting zal jaarlijks een monitor gaan verschijnen over de voortgang.

Zwerfjongeren

In het kader van de Tour Zwerfjongeren, is besloten om in Breda betaalbare woonruimte voor jongeren te realiseren en om de uitstroom uit de opvang te versnellen. De woningcorporatie en andere partijen gaan samen een constructie bedenken die het mogelijk maakt dat jongeren samen in een (omgebouwde) woning kunnen gaan wonen (www.1stapvooruit.nl).

6.10 Delft

In juni 2011 verscheen het beleidsplan 2012-2015 Maatschappelijke Opvang, Vrouwenopvang, OGGz, Verslavingsbeleid voor de regio Delft, Westland en Oostland (Gemeente Delft, 2011). Daarin heeft de het Delftse college van B&W doelstellingen uit het eerste Stedelijk Kompas van 2008 verlaten en nieuwe (regionale) uitgangspunten, doelen en prioriteiten opgesteld. In het beleidsplan wordt kort beschreven wat er in de afgelopen periode onder de noemer van het Stedelijk Kompas is bereikt. Kwantitatieve gegevens over de voortgang op de doelstellingen, zoals geformuleerd in het Stedelijk Kompas, ontbreken.

Volgens de gemeente Delft is er binnen de maatschappelijke opvang in de afgelopen periode een kwaliteitsslag gemaakt. Dit heeft geresulteerd in een moderne dag- en nachtopvang en sociaal pension voor dakloze mensen zonder kinderen. Daarnaast is de door- en uitstroom binnen deze opvangvoorzieningen gestimuleerd via intensieve ketensamenwerking. Via een intensief persoonsgericht traject worden dakloze mensen afkomstig uit de regio begeleid naar een zelfstandig bestaan. Hiertoe zijn via een convenant afspraken gemaakt met Delftse woningcorporaties. De gemeente Westland heeft hiervoor tevens werkafspraken gemaakt met woningbouwcorporaties. Voor de overgang van het sociaal pension naar zelfstandig wonen is voor de cliëntgroep van het Kompas intensief casemanagement en woonbegeleiding ingekocht. Een belangrijk aandachtspunt vormt nog de gezinsopvang.

Voor jongeren (18-23 jaar) binnen de maatschappelijke opvang beschikt de gemeente Delft momenteel niet over een specifiek aanbod. Vanuit het beleidsterrein Jeugd is binnen de gemeente Delft wel aandacht voor jongeren die de thuissituatie hebben verlaten. Het gaat om lokaal beleid in de vorm van zogeheten Kamers met Kansen, waarmee meervoudige problematiek wordt voorkomen (preventie). De gemeente Delft onderzoekt nog in hoeverre er behoefte is aan een specifiek aanbod voor zwerfjongeren met relatief complexe, meervoudige problematiek, en hoe dit aanbod er uit zou moeten zien.

Volgens de gemeente Delft is de verhoogde kwaliteit binnen het basisaanbod van de maatschappelijke opvang een belangrijk resultaat van het beleid van de afgelopen

jaren. Delft geeft aan dat sinds 2010 de financiële kaders vanuit het Rijk en gemeente fors zijn gekrompen, waarmee dit aanbod feitelijk niet langer exploitabel is. Er moeten daarom scherpe keuzes gemaakt worden ten aanzien van de aard en omvang van het aanbod, het kwaliteitsniveau en de relatie met lokaal beleid op gebied van preventie en nazorg. Een andere opdracht vormt de wettelijke verankering van een eigen bijdrage in de MO en VO vanaf 2012. De (centrum)gemeente wordt verantwoordelijk voor de vaststelling en inning van de eigen bijdrage voor de (residentiële) opvang. De eigen bijdrage komt nu volledig voor rekening en risico van de exploitant. De verschuiving van deze verantwoordelijkheid brengt een financieel risico met zich mee voor de regionale begroting, omdat deze eigen bijdrage een deel van de exploitatie dekt van de (residentiële) opvangvoorzieningen.

De gemeente Delft geeft aan dat er enerzijds sprake is van doorontwikkeling binnen budgettaire kaders, met name gericht op een sluitende ketenaanpak rondom kwetsbare mensen in complexe probleemsituaties. Anderzijds zijn er ook exploitatiekortingen binnen de maatschappelijke opvang die moeten worden opgelost, waarbij herbezinning op en/of een besparing binnen het aanbod nodig is. Met het oog hierop zijn een aantal uitgangspunten en doelen geformuleerd:

- Beschikbaarheid van een effectief vangnet voor zeer kwetsbare burgers uit de regio met actieve bemoeizorg, opzoeken van zorgmijders.
- Zoveel mogelijk opvang en hulp binnen eigen netwerk, waar nodig met ondersteuning op locatie ('ambulantisering').
- Vraaggericht samenwerken (ketenzorg), zo vroeg mogelijk en zo lokaal mogelijk
- Actief stimuleren van de zelfredzaamheid (zo kort mogelijk in de opvang).
- Eén gezin= één plan of één persoon = één plan.
- Niet schuwen van dwang en drang.
- Goede aansluiting met - en benutting - van andere financiële kaders binnen de diverse gemeenten (Wet publieke gezondheid (Wpg), Wmo, Wet werk en bijstand (WWB) en daarbuiten (AWBZ, Zorgverzekeringswet)).
- Doorontwikkeling van ketensamenwerking, inclusief het organiseren van doorzettingsmacht.
- Goede inbedding van opvang en zorg binnen lokaal beleid op gebied preventie en nazorg.
- Realisatie begrotingsevenwicht per 2012.
- Verbeteren huisvestingssituatie vrouwen- en gezinsopvang.

Om bovenstaande doelen te kunnen bereiken is er een combinatie van maatregelen nodig. Hierbij denkt de gemeente Delft aan:

- Overheveling van functies binnen de MO- begroting naar de VO- begroting. Concreet gaat het om een andere financiële dekking voor de opvang van tienermoeders en voor de aanpak van huiselijk geweld binnen de regionale gezinsopvang.
- Meer aandacht voor lokaal beleid (met lokale middelen) ter preventie en nazorg van complexe, meervoudige problematiek door investeringen in lokaal laatste kansbeleid, schuldhulpverlening, (intensief) maatschappelijk werk, thuisbegeleiding en gezondheidsbeleid.

- Herpositionering van het 'Meldpunt Bezorgd?', waaronder andere verhouding lokaal/regionaal en betere benutting van kerntaken van de GGD. Daarbij wordt gedacht aan een nieuwe positionering van lokale signaleringsoverleggen als voorpost.
- Geen sluiting van basale opvangvoorzieningen, maar vermindering van het aantal plekken binnen de 24-uursopvang voor alleenstaanden (sociaal pension) en realiseren van schaalvoordelen (efficiëntie) binnen de opvang door integratie van de nachtopvang binnen deze 24-uursopvang.
- Waar mogelijk meer samenhang en/of efficiency realiseren tussen de gezinsopvang (niet zijnde huiselijk geweld en tienermoeders) en 24-uursopvang alleenstaanden.
- Meer aandacht binnen MO voor opvang binnen eigen, informele netwerk met gerichte (ambulante) hulpverlening als alternatief voor residentiële (24-uurs)opvang. Hierbij wordt ook gedacht aan de inzet van Eigenkrachtconferenties.
- Aanboren van AWBZ-middelen voor (meer) begeleiding binnen de MO en VO (vergroting effectiviteit). Vroegtijdige en goede diagnose en indicering is hierbij een voorwaarde.
- Uitstroom bevorderen uit de MO door beschikbaarheid van voldoende woningen en nazorg om persoonlijke situatie stabiel te houden en terugval te voorkomen. Hiermee wordt het traject in relatief dure 24-uursopvang zo kort mogelijk gehouden. Het gaat hier om zowel reguliere huisvesting met thuisbegeleiding vanuit de lokale Wmo, alsook om aandringen op voldoende aanbod begeleid zelfstandig wonen en beschermde woonvormen vanuit de AWBZ.

De gemeente Delft geeft aan dat alleen door een combinatie van bovenstaande richtingen, het huidige basisaanbod zoveel mogelijk kan worden geborgd met een acceptabel kwaliteitsniveau.

6.11 Den Bosch

Doel 1. Eind 2014 zitten alle daklozen in 's-Hertogenbosch in een traject.

Ondanks dat cliënten actief worden opgespoord en voortdurend worden aangespoord tot het volgen van een behandelplan, zijn er mensen die niet willen/kunnen meewerken. De gemeente Den Bosch verwacht daarom dat het niet mogelijk zal zijn om eind 2014 alle dakloze mensen te hebben voorzien van een traject.

Doel 2. Voor minimaal 60% (N=300) van de daklozen is huisvesting en dagbesteding geregeld.

Door vertraging van het traject om een aantal hostels te realiseren, zal het aantal van 300 niet behaald worden. Wel zijn inmiddels twee hostels operationeel. De ambulante begeleiding voor dak- en thuislozen die zelfstandig kunnen wonen wordt uitgebreid. Door vertraging in de bouw van de hostels is vooralsnog niet iedereen onder dak.

Doel 3. In 2010 is dakloosheid als gevolg van huisuitzetting minder dan 30% van het niveau in 2007

Hoewel dit doel in 2010 behaald had moeten worden, is hierover geen beleidsinformatie beschikbaar.

Doel 4. Dakloosheid als gevolg van detentie is (vrijwel) uitgebannen

Sinds enige jaren is er aandacht voor de nazorg van ex-gedetineerden. Daarbij wordt aandacht besteed aan de eventuele huisvestingsproblematiek. Ook is hiervoor een aantal zelfstandige woningen met ambulante begeleiding beschikbaar. De gemeente Den Bosch verwacht dat door de strakke gemeentelijke regie, men erin slaagt om dakloosheid als gevolg van detentie uit te bannen.

Doel 5. Dakloosheid ten gevolge van uitval uit zorginstellingen komt vrijwel niet meer voor

De gemeente Den Bosch leverde geen beleidsinformatie aan over het doelbereik voor doel 5.

Doel 6. In 2014 is overlastgevend gedrag tot maximaal 75% van het huidige niveau teruggedrongen

De gemeente Den Bosch verwacht dat deze doelstelling behaald zal worden, maar leverde geen informatie aan die de aannemelijkheid van deze verwachting onderbouwt.

Zwerfjongeren

Doel van de gemeente Den Bosch is om zwerfjongeren die nu niet in beeld zijn voor hulp en opvang, wel in beeld te krijgen en houden (www.1stapvooruit.nl). Er bestaat momenteel een groep van ongeveer 25 jongeren tussen 18 en circa 20 jaar, veelal vertrokken uit jeugdzorg, die niet in beeld is bij opvang en hulp. Deze jongeren zwerven van hot naar her en zijn feitelijk dakloos. Pas na een periode van ongeveer 1 – 1,5 jaar melden deze jongeren zich bij de opvang. Dit is niet wenselijk. De inzet van de gemeente Den Bosch is om dit in de toekomst te voorkomen.

6.12 Den Helder

Doel 1: De huidige feitelijk en residentieel daklozen en degenen die er vanaf nu nog bijkomen zitten in 2014 in een traject

Jaar:	2007	2010	2011
Aantal:	46 feitelijk daklozen 41 residentieel daklozen	85 personen voorzien van een zorgtraject	94 personen voorzien van een zorgtraject

Naar verwachting van de gemeente Den Helder wordt de doelstelling behaald.

Doel 2: Van de groep marginaal gehuisvesten (of potentieel daklozen) is de woon- en begeleidingsbehoefte in beeld gebracht en daar waar mogelijk en wenselijk is een aansluitend traject op maat geboden (streefcijfer 80%)

Jaar:	2007	2010	2011
Aantal:	151 potentieel daklozen	257 potentieel daklozen	340 potentieel daklozen in traject

Naar verwachting van de gemeente Den Helder wordt de doelstelling behaald.

Doel 3: Dak- en thuisloosheid tengevolge van huisuitzetting komt (vrijwel) niet meer voor

Jaar:	2007	2010	2011
Aantal:	16 huisuitzettingen	14	4 huisuitzettingen door woningcorporaties

Naar verwachting van de gemeente Den Helder wordt de doelstelling behaald.

Doel 4: Dakloosheid ten gevolge van detentie of afwenteling door andere instellingen komt (vrijwel) niet meer voor

In Den Helder wordt conform het nazorgbeleid opvang geregeld voor een ex-gedeteneerde indien nodig. In 2011 zijn 11 dreigend dak- en thuisloze ex-gedeteneerden in traject. Naar verwachting van de gemeente Den Helder wordt de doelstelling behaald.

Doel 5: Het voorzieningenniveau in de regio (op het gebied van zorg en hulpverlening, begeleiding, dagbesteding/werk, sociaal-culturele activiteiten en woon- en verblijfsvormen) is toereikend om alle trajectplannen te kunnen realiseren

Het voorzieningenniveau is op orde, maar staat onder druk, ondermeer door bezuinigingen.

Doel 6. Bij een groot deel van de doelgroep is overlastgevend gedrag verminderd

Door de uitbreiding van de mogelijkheden voor dagopvang/activering is overlastgevend gedrag verminderd. De gemeente Den Helder verwacht dat deze doelstelling behaald zal worden.

6.13 Deventer

Eind 2010 is de gemeente Deventer gestopt met het zorgexperiment Regizorg. Tot die tijd was Regizorg het meldpunt voor mensen met meervoudige problematiek. De gemeente Deventer is de samenwerking tussen zorgpartijen in Deventer opnieuw vorm aan het geven. Vanaf het moment dat Regizorg stopte, werden mensen met meervoudige problemen opgevangen door Iriszorg, Tactus en Dimence. Hierdoor hadden mensen met meerdere problemen verschillende aanspreekpunten. Om deze mensen één meldpunt te geven van waaruit integraal naar hun problemen wordt gekeken, is in februari 2012 het nieuwe Bijzondere Zorg Team (BZT) van start gegaan. Het beleidskader voor het Bijzondere Zorg Team is het Regionaal Kompas 2009- 2014.

In januari 2012 verscheen de 'Voortgangsrapportage Projecten Regionaal Kompas 2011' (Gemeente Deventer, 2012), waarin de stand van zaken wordt weergegeven op de doelstellingen uit het Regionaal Kompas Midden IJssel. In de voortgangsrapportage wordt aan de hand van 15 projecten een tussenstand opgemaakt.

In 2014 is er jaarlijks met 180 zorgwekkende zorgmijders (100 %) contact om hen te motiveren tot het accepteren van hulp, zorg, begeleiding of behandeling. Van deze 180 accepteren minimaal 100 (55,5 %) zorgwekkende zorgmijders, hulp, begeleiding of behandeling.

Project 1. Centraal meldpunt en bemoeizorg

Deventer, Raalte, Olst-Wijhe

Er is in de regio Deventer, Raalte, Olst-Wijhe een centraal meldpunt operationeel. Iedereen kan melding doen /maken. Het bemoeizorgteam is operationeel en heeft een Frontoffice in Deventer. Hier komen de meldingen binnen en wordt contact gezocht met de persoon waar de melding betrekking op heeft.

Er is in 2010 contact geweest met 353 cliënten, in 2011 is er contact geweest met 425 cliënten. In 2010 zijn er 135 cliënten uitgeschreven en in 2011 is een aantal van 431 cliënten uitgeschreven (hierbij zit nog een gedeelte dat vanuit 2010 nog ingeschreven stond). De totalen in 2010 en 2011: 778 cliënten stroomden in 566 cliënten stroomden uit. Vanaf januari 2012 kunnen de cijfers op jaarbasis worden aangeleverd.

Van de 425 cliënten in 2011, heeft het merendeel enige vorm van hulp, begeleiding of behandeling geaccepteerd. Het BZT gebruikt nu nog het registratiesysteem van Dimence om de gegevens te registreren.

Dit volstaat echter niet om de doelgroep van het BZT tot in detail in beeld te brengen. Naar verwachting zal in maart 2012 een rapportage /evaluatie beschikbaar zijn van het BZT.

Zutphen, Lochem

Er is in de regio Zutphen/Lochem een meldpunt BackOffice Multi-Probleemsituaties/OGGz operationeel; melding door professionals. Lochem sluit in 2012 hierbij aan, zo is de verwachting. Eind 2012 volgt besluit over formalisering definitieve deelname in convenant. Vanuit de BackOffice Zutphen wordt bemoeizorg ingezet voor Zutphen en Lochem (Vangnet). In 2010 zijn 93 personen doorgeleid naar hulpverlening. Cijfers over 2011 zijn naar verwachting in juli 2012 bekend. Cijfers 2010 (excl. Lochem): 208 casussen besproken, waarvan voor 46 bemoeizorg ingezet. Jaarlijkse rapportage per 1 juli van volgend jaar (cijfers 2011 – 1 juli 2012 beschikbaar)

Project 2. Ontwikkeling van een Sociale Kaart

Deventer, Raalte Olst-Wijhe

1. Er is voor gekozen om signalen van/over de doelgroep te laten lopen via de website van het centraal meldpunt BZT. Voor Deventer is er een website (www.wijkwinkeldeventer.nl) waar burgers en professionals actuele informatie kunnen vinden over het aanbod in de maatschappelijke opvang en verslavingszorg. Voor Olst-Wijhe wordt nderzocht hoe en wanneer de koppeling met de website van Deventer tot stand gebracht kan worden. Raalte heeft er voor gekozen om geen aparte sociale kaart op te stellen; de informatie wordt geplaatst op de nieuwe website van de gemeente en daarbij worden koppelingen gemaakt naar organisaties. De betrokken organisaties controleren zelf jaarlijks de actualiteit en gebruiksvriendelijkheid van de meldingsite.

Zutphen, Lochem

Er is geen website waar burgers en professionals signalen kunnen melden; informatie is te vinden via de bestaande zoekmachines en sites van betreffende organisaties. Professionals kunnen aanmelden bij het meldpunt backoffice. De voorgenomen snelkoppeling op de gemeentesites van Zutphen/ Lochem naar de sociale kaart van Deventer zal niet worden opgenomen op de sites.

Project 3. Versterken lokale netwerken

Er is een werkgroep samengesteld die bijeen is gekomen in oktober 2011. De werkgroep heeft het advies gegeven om de opdracht "Versterken van lokale netwerken" bij het Bijzondere Zorg Team neer te leggen. De vraag is aan het BZT voorgelegd. Het BZT heeft aangegeven aan te willen sluiten, maar het project niet te willen trekken. In de loop van 2012 moet het project meer vaart worden gegeven

Project 4. Doelgroep in beeld (jaarlijkse monitor)

In 2010 verscheen de Overijsselse Monitor over 2009. De Overijsselse monitor is echter stopgezet. Te weinig gemeenten wilde extra betalen voor het in stand houden van deze monitor bij het wegvallen van de provinciale gelden.

Er zijn afspraken gemaakt met betrokken instellingen over het (uniform en eenduidig) aanleveren van informatie en het voorkomen van dubbelingen. In Deventer/Olst-Wijhe is er één meldpunt en één bijzondere zorg team. Er zijn afspraken gemaakte over het aanleveren van informatie en voorkomen van dubbelingen. In Zutphen/ Lochem is men bezig met de implementatie van de OGGz-monitor voor de BackOffice, multiprobleemsituaties.

In 2014 zijn 1650 kwetsbare burgers met meervoudige problematiek (3 uit 8) in een traject gericht op wonen, zorg, werk en inkomen.

In 2014 komt dakloosheid als gevolg van afwenteling door andere instellingen vrijwel niet meer voor.

Wanneer dak- en thuisloosheid in 2014 nog voorkomt, zijn alle dak- en thuislozen afkomstig uit de regio Midden IJssel (waaronder zwerfjongeren) in een traject dat gericht is op wonen, zorg, werk en inkomen.

Project 5. Eenduidige intake- en ketenarrangementen

In Deventer en de regiogemeenten vindt structureel overleg plaats tussen betrokken instellingen en gemeenten over positionering en inrichting van het centrale meldpunt en het inrichten en organiseren van ketenarrangementen. In 2011 is afgesproken dat alle gemeenten het binnen het Regionaal Kompas ontwikkelde protocol nazorg ex-gedetineerden zullen gebruiken. Er is in 2011 een klankbordgroep signaleerders geformeerd die zich bezig houdt met de ontwikkeling van een eenduidig intake- en diagnose-instrument. Deze is naar verwachting in augustus 2012 beschikbaar.

Voor het jaar 2011 was de doelstelling om 330 kwetsbare burgers te hebben voorzien van een traject. Deze

doelstelling is gehaald. De kwartiermaker van het Bijzondere Zorgteam is bezig met het ontwikkelen van evaluatiecriteria rondom intake en diagnosestelling. Dit vindt plaats in overleg met Dimence, Tactus en Iriszorg en wordt gecheckt in de klankbordgroep signaleerders.

Project 6. Ontwikkelen van een registratiesysteem

Voor de gemeenten Deventer, Olst-Wijhe en Raalte is de kwartiermaker van het Bijzondere Zorgteam in de tweede helft van 2011 aan de slag gegaan met de ontwikkeling/inzet van één registratiesysteem. Naar verwachting is dit registratiesysteem er in de eerste helft van 2012. Ook is de kwartiermaker van het BZT bezig met de ontwikkeling van een privacyprotocol. Dit is naar verwachting gereed in maart 2012. Voor de gemeenten Zutphen en Lochem is in 2011 gestart met de voorbereiding van de implementatie van het registratiesysteem. Het betreft de (Gelderse) OGGz-zorgmonitor van Spectrum/Conclusion. Gefaseerde invoering werd verwacht in het voorjaar van 2012. Het privacyprotocol is in ontwikkeling.

In 2014 zijn met alle woningbouwcorporaties in de regio afspraken gemaakt rond het voorkomen van huisuitzetting.

Project 7. Invoeren van een protocol om huisuitzettingen te voorkomen

De beoogde resultaten voor 2011 waren:

1. (Jaarlijkse) Inventarisatie aantallen huisuitzettingen per gemeente/corporatie
2. Overleg met wooncorporaties over stappen ter voorkoming huisuitzetting
3. (Een aanvang maken met de) Implementatie van het protocol preventieve huisuitzetting
4. Registratie van het aantal trajecten woonbegeleiding

Ad 1. In Deventer ging het in 2011 om totaal 46 huisuitzettingen (*meetmoment: d.d. 7-12-2011*).

Ad 2. De gemeente Deventer heeft afspraken gemaakt met wooncorporaties over stappen ter voorkoming van huisuitzettingen. Deze afspraken zitten verankert in de afspraken over (preventieve woonbegeleiding) die gemaakt zijn met Iriszorg.

Ad 3. De wooncorporaties in Deventer hebben aangegeven dat er geen behoefte is aan een protocol preventieve huisuitzetting. De wooncorporaties hebben ieder een eigen werkwijze en deze volstaat naar eigen zeggen. Wooncorporaties in Deventer willen wel graag in gesprek gaan met de zorginstellingen om elkaar en elkaars werkwijze te leren kennen. Daartoe heeft de gemeente Deventer in november 2011 een bijeenkomst georganiseerd in het kader van uitwisseling en vroegsignalering met de wooncorporaties en zorginstellingen. In 2012 zal er een vervolgbijeenkomst worden gehouden.

Ad 4. Iriszorg registreert het aantal trajecten (preventieve) woonbegeleiding. Voor 2011 betreft dit 46 trajecten.

Project 8. Er is budgetbeheer

In de voortgangsrapportage wordt als doelstelling genoemd dat budgetbeheer wordt uitgerold naar de regiogemeenten. Eind 2011 zijn voor iedere regiogemeente de contactpersonen, met hen is jaarlijks contact over de stand van zaken.

Door het Budget Adviesbureau Deventer (BAD) is een jaaroverzicht opgesteld met daarin gegevens over:

- Alle actueel dak- en thuislozen (met postadressen bij Tactus, IrisZorg, Kij of Werk&Inkomen) die bij het BAD in behandeling zijn of in 2011 in behandeling zijn geweest.
- Alle inwoners van Deventer die bij het BAD in behandeling zijn of in 2011 in behandeling zijn geweest en die in 2011 een postadres bij Tactus, IrisZorg, KIJ of Werk&Inkomen hebben gehad (voormalig dak- en thuislozen).

Project 9. Ontwikkeling modelprocedure ex-gedetineerden

In Deventer zijn afspraken gemaakt tussen PI en de gemeente over het melden van vrijkomende gedetineerden. Ook zijn er afspraken gemaakt met het team Werk en Inkomen van de gemeente en er is een ambtenaar die de begeleiding naar wonen/werk van ex-gedetineerden verzorgt.

In december 2011 zijn samenwerkingafspraken met het Veiligheidshuis. Er komt een beschrijving van het functieprofiel voor de uitvoering- en procescoördinator, in het kader van de doorontwikkeling van het BZT. Dit functieprofiel is naar verwachting gereed in de zomer van 2012. Afgesproken is dat de modelprocedure nazorg ex-gedetineerden in alle, bij het Regionaal Kompas betrokken, gemeenten wordt gebruikt. De nazorg wordt uitgevoerd volgens het landelijke model en de aantallen ex-gedetineerden worden geregistreerd. In Deventer betreft het 50 ex-gedetineerden met meervoudige problematiek.

In 2014 is er voor minimaal 60 % van de dak- en thuislozen uit de regio Midden-IJssel huisvesting op maat.

Project 10. Woningen voor kwetsbare burgers (wooncontingenten)

Er zijn concrete prestatieafspraken per gemeente gemaakt. Regionaal zijn er woningen met de desbetreffende woningcorporaties beschikbaar via de maatschappelijke opvang. In 2011 zijn de bestaande afspraken geïnventariseerd en zijn prestatieafspraken gemaakt met de wooncorporaties in de regio over het aantal woningen voor kwetsbare burgers (wooncontingenten).

Project 11. Woonbegeleiding

Iriszorg verzorgt de woonbegeleiding voor de regio Midden-IJssel. Onder woonbegeleiding verstaat Iriszorg alle vormen van ambulante begeleiding. Inzet hierbij is dat de woonbegeleiding tijdelijk is en deze gericht is op doorstroom / zelfstandig wonen.

In 2011 zijn er 46 cliëntsystemen in het kader van Preventieve woonbegeleiding door IrisZorg begeleid. Preventieve woonbegeleiding wordt ingezet wanneer er sprake is van een huurachterstand van 1 tot 2 maanden om huisuitzetting te voorkomen. IrisZorg heeft in 2011 de woonbegeleiding van 165 unieke cliënten verzorgd. Deze cliënten zijn aangemeld/ingestroomd via de crisisopvang, het zwerfjongerenproject, het BZT vanuit het project nazorg ex-gedetineerden of het zijn directe aanmeldingen geweest. Ook heeft er doorstroming plaatsgevonden vanuit Beschermd Woonvoorzieningen.

Project 12. Beschermd wonen (24 volwassenen)

Het streven was om in 2011 een hostel gerealiseerd te hebben. Ook was de noodzaak van 24 plekken bescherm wonen vastgesteld. Door zowel Tactus als Iriszorg worden voorlopig 12 plekken beschermd wonen gevuld en decentraal aangeboden. Tot op heden is er nog geen geschikte locatie gevonden voor de huisvesting Beschermd Wonen. In december 2011 heeft een bestuurlijk overleg plaatsgevonden tussen gemeente Deventer, de betrokken zorgaanbieders en wooncorporaties. Het streven was om in het eerste kwartaal van 2012 een geschikte locatie te vinden. Het zorgkantoor houdt de financiering beschikbaar tot er een geschikte locatie is gevonden in 2012.

Project 13. Opvang voor zwerfjongeren (17-25 jaar)

In 2011 zijn er 8 plekken voor zwerfjongeren gerealiseerd. Zwerfjongeren wonen 2 aan 2 in appartementen verspreid over de stad. De jongeren moeten aan bepaalde voorwaarden voldoen om in aanmerking te komen voor deze opvangplekken en de plekken blijken in praktijk lastig op te vullen. Op basis van ervaringscijfers lijkt het aantal van zes opvangplekken voldoende. De woonbegeleiding van de jongeren wordt door Iriszorg verzorgd. De ambulante woonbegeleiding door Kij/Pactum. Om de keten sluitend te houden zijn er in april 2011 drie crisisopvangplekken gerealiseerd op locatie van Iriszorg in Deventer. De regiogemeenten kennen geen specifieke opvangmogelijkheden voor zwerfjongeren.

In 2014 is er een aanbod op maat van activering voor kwetsbare burgers (3 uit 8)

Project 14. Activering van kwetsbare burgers

In Deventer zijn drie mogelijkheden/programma's voor activering van kwetsbare burgers bij buurtbeheerbedrijf Cambio. Het betreft: 1) Cambio intensief (15 plaatsen voor voornamelijk ex-gedetineerde veelplegers en mensen met ernstige psychiatrische problematiek); 2) Cambio activering (50 plaatsen voor dagbesteding van mensen die bv. nog nooit gewerkt hebben of als er sprake is van multi-problemen); 3) Cambio klassiek fysiek fit (50 plaatsen voor mensen met enige potentie). Van deze groep zijn in het jaar 2010 7 mensen doorgestroomd naar een reguliere baan.

Deventer beschikt over 70 postvakjes voor geregistreerde dak- en/of thuislozen waarvan de meeste bij Cambio een vorm van dagbesteding hebben. Op jaarbasis maken daar circa 200 dak en thuislozen (zowel jongeren als volwassenen) voor langere of kortere tijd gebruik van. Dit is dan ook het totaal aantal geregistreerde dak en thuislozen die een activeringstraject krijgen aangeboden.

In 2014 is er sprake van een cliëntenvertegenwoordiging

Project 15. Cliëntvertegenwoordiging op regionaal niveau

De gemeente Deventer is steeds in de veronderstelling geweest dat in cliëntvertegenwoordiging was voorzien door een regionale Wmo-raad te organiseren. Deze regionale Wmo-raad komt 2 x per jaar bij elkaar. De Wmo-adviesraden hebben ingestemd met deze vergaderstructuur in het kader van het Regionaal Kompas. Begin 2011 heeft de Wmo-adviesraad Deventer aangegeven dat er in het geval van de Wmo-adviesraad geen sprake is cliëntvertegenwoordiging maar van burgerparticipatie. Door deze stellingname heeft een regionale adviesraad binnen het kader van het Regionaal Kompas alleen een adviserende rol op de beleidsvorming en het uitvoeringsprogramma. Burgerparticipatie is nergens binnen de projecten van het regionaal Kompas

alleen een adviserende rol op de beleidsvorming en het uitvoeringsprogramma. Burgerparticipatie is nergens binnen de projecten van het regionaal Kompas als doelstelling benoemd. Cliëntvertegenwoordiging is in ieder geval geborgd binnen de instellingen die wettelijk verplicht zijn om cliëntvertegenwoordiging te organiseren. In 2012 wordt een eerste bijeenkomst met afgevaardigden van de verschillende cliëntenraden georganiseerd om de algemene voortgang van het Regionaal Kompas te bespreken.

6.14 Doetinchem

Doel 1: De huidige feitelijk en residentieel daklozen en degenen die er vanaf nu nog bijkomen zitten in 2014 in een traject

Jaar:	2008	2010	2011
Aantal:	naar schatting 251 feitelijk daklozen	>100 personen voorzien van een individueel trajectplan, 60 personen doorgestroomd naar een woonplek	186 personen voorzien van een individueel trajectplan, 70 personen doorgestroomd naar een woonplek

Naar verwachting van de gemeente Doetinchem wordt de doelstelling behaald.

Doel 2: Het aantal dreigende daklozen is in 2013 ten opzichte van 2007 verminderd met minimaal 87%

Volgens opgave van de gemeente Doetinchem werd in 2008 uitgegaan van 265 dreigend daklozen. Geen recente cijfers beschikbaar.

Doel 3: Dak- en thuisloosheid tengevolge van huisuitzetting komt (vrijwel) niet meer voor

Jaar:	2008	2009	2010	2011
Aantal huisuitzettingen:	76	91	86	nog niet bekend

Doel 4: Dakloosheid ten gevolge van detentie komt in 2013 substantieel minder voor in vergelijking met 2007

In 2010 hebben de regiogemeenten de coördinatie van de nazorg na detentie opgepakt. In meerdere gemeenten is deze coördinatie gekoppeld aan het coördinatorschap van het lokale zorgnetwerk. Omdat hierdoor de nazorg beter is geregeld en er sneller afspraken kunnen worden gemaakt kan voorkomen worden dat mensen dakloos worden. Op basis hiervan verwacht de gemeente Doetinchem deze doelstelling te behalen, hoewel precieze aantallen niet beschikbaar zijn.

Doel 5: Dakloosheid ten gevolge van uitval uit zorginstellingen komt in 2013 (vrijwel) niet meer voor

Geen informatie beschikbaar.

Doel 6: Er zal altijd vervolgpvang geregeld zijn indien een huisuitzetting onvermijdelijk blijkt

Geen informatie beschikbaar.

Doel 7: De overlast als gevolg van dakloosheid en ernstige verslavingsproblematiek is in 2013 afgenomen ten opzichte van 2007 (streefpercentage is een afname van minimaal 50%)

Bij de start van dagcentrum De Werkplaats (in 2008) liep nam het aantal meldingen van overlast door dakloze mensen sterk af. Begin 2011 waren er voornemens om een nulmeting af te nemen bij een voorziening voor beschermd wonen. Deze nulmeting heeft nog niet plaatsgevonden. Door de toename in het aantal plaatsen beschermd wonen en andere woonvoorzieningen, verwacht de gemeente Doetinchem deze doelstelling te behalen

Doel 8: Er functioneert in elke Achterhoekse gemeente een lokaal zorgnetwerk voor afstemming en ketenafspraken over de hulp bij multiprobleemsituaties

Sinds 2010 zijn in alle acht regiogemeenten de lokale zorgnetwerken operationeel.

Doel 9: Het voorzieningenniveau (wat betreft zorg- en hulpverlening, begeleiding, dagbesteding en werk, sociaal-culturele activiteiten en woon- en verblijfsvormen) in deze regio is in 2013 toereikend om alle trajectplannen te kunnen realiseren

De afgelopen jaren is er een sociaal pension en een dagactiviteitencentrum gerealiseerd. De capaciteit van de nachtopvang is uitgebreid naar 12 plekken en de capaciteit voor opvang van jongeren in crisissituaties is uitgebreid met 10 plaatsen. Ook is het aantal plekken beschermd wonen uitgebreid naar 24 + 33. Er is veel overleg gevoerd met organisaties, burgers, direct betrokkenen en gemeenteraad. Door uitbreiding van het aanbod, is het mogelijk om trajecten goed uit te voeren.

6.15 Dordrecht

De gemeente Dordrecht geeft aan dat er veel aandacht is besteed aan de ontwikkeling van een persoonsgerichte aanpak van verslaafde dakloze mensen die overlast in de publieke ruimte veroorzaken. Hiermee is volgens de gemeente Dordrecht in samenwerking met zorgpartners en veiligheidspartners een groot succes bereikt. Zoals in onderstaand overzicht is te zien, is Dordrecht erin geslaagd een groot deel van de doelstellingen uit het Kompas te verwezenlijken.

Doel 1: In 2009 is van alle geregistreeerde OGGz cliënten bekend of ze een uitkering ontvangen, of zij verzekerd zijn voor ziektekosten en of er behoefte is aan budgetbeheer en begeleiding

Hoewel de gemeente Dordrecht zich voornam om dit doel in 2009 behaald te hebben, is geen beleidsinformatie aangeleverd waaruit blijkt in hoeverre dit doel bereikt is.

Doel 2: In 2009 is er voor alle zwerfjongeren nachtopvang

Volgens de gemeente Dordrecht is de doelstelling is behaald. Er bleek alleen noodzaak voor crisisplaatsen tienermoeders. Deze zijn gerealiseerd (ondergebracht bij vrouwenopvang).

Doel 3: In 2011 zijn alle bekende dak- en thuislozen in een hulpverleningstraject opgenomen, inclusief opvang voor huisvesting

De ambitie van individuele trajecten voor de gehele doelgroep maatschappelijke zorg is in 2010 losgelaten. De ambitie voor individuele trajecten is sindsdien enkel gericht op ex-gedetineerden en overlastgevers met meervoudige problematiek.

Doel 4: In 2011 zijn alle veelplegers en ex-gedetineerden in beeld en waar nodig in een traject opgenomen

Sinds 2010 is de doelgroep overlast en ex-gedetineerden volledig in beeld. In 2010 waren 22 ex-gedetineerden in traject en 27 overlastgevers in traject. Volgens de gemeente Dordrecht is deze doelstelling daarmee behaald.

Doel 5: In 2014 zijn ook de bekende zorgmijders in een traject opgenomen

De ambitie is al in 2009 losgelaten vanwege uitblijven extra financiering stedelijk kompas.

Doel 6: Het omlaag brengen van de gemiddelde verblijfsduur in de residentiële maatschappelijke opvang van 484 dagen in 2004 naar de 397 dagen in 2009 (daling van 18%)

Volgens de gemeente Dordrecht is deze doelstelling behaald. In 2010 was de gemiddelde verblijfsduur 397 dagen. Sindsdien blijft de gemiddelde verblijfsduur onder de norm.

Doel 7: Het omlaag brengen van de gemiddelde verblijfsduur van beleid wonen van 490 dagen in 2004 naar 407 dagen in 2009 (17%) waardoor er meer mensen kunnen worden opgevangen

Volgens de gemeente Dordrecht is deze doelstelling behaald. In 2010 was de gemiddelde verblijfsduur 406 dagen. Sindsdien blijft de gemiddelde verblijfsduur onder de norm.

Doel 8: Eind 2011 zijn er 50% minder meldingen van overlast door dak- en thuislozen vergeleken met 2007 en in 2014 is dat 70%. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat er geen afwenteling plaatsvindt vanuit andere regio's en ieder zijn verantwoordelijkheid neemt

In 2010 waren er 463 overlastmeldingen door dak- of thuislozen. Over 2011 geen nieuwe informatie beschikbaar.

Doel 9: Vanaf 2008 worden er geen gezinnen met kinderen onder de achttien jaar uit huis gezet zonder opvang en hulpverlening

De doelstelling is behaald in 2009. Er is een protocol dreigend dakloze gezinnen, sindsdien worden geen gezinnen meer op straat gezet.

Doel 10: Voor 2009 is voor alle ex-gedetineerden in beeld of zij bij in vrijheidstelling ondersteuning nodig hebben

De doelstelling is behaald. Alle ex-gedetineerden zijn in beeld, er bestaat een coördinatiepunt ex-gedetineerden.

Doel 11: Vanaf 2011 wordt gewerkt met een persoonsgericht regiemodel

De doelstelling is behaald. Sinds 2010 wordt gewerkt met een persoonsgerichte aanpak voor de doelgroep ex-gedetineerden en overlastgevers.

5.16 Ede

In de Monitor Stedelijk Kompas 2010 werd opgemerkt dat de gemeente Ede haar doelstellingen nader wil specificeren en kwantificeren, om deze vervolgens samen met de regiogemeenten te kunnen vastleggen. Om de doelstellingen te kunnen meten zullen gegevens beschikbaar moeten komen. In 2010 is gestart met een werkwijze volgens het Centrale Toegang werkmodel. In 2011 is de Centrale Toegang verder ontwikkeld, waardoor nu een (voorsnog beperkt) aantal kwantitatieve gegevens beschikbaar is gekomen.

Doel 1: De omvang van de groep dak- en thuislozen en de mensen die dat dreigen te worden verminderd met 75%.

In het afgelopen jaar is de Centrale Toegang verder ontwikkeld. Er zijn 209 personen ingevoerd in de Centrale Toegang, hiervan kwamen er 151 in de maatschappelijke opvang.

Doel 2: Dakloosheid als gevolg van huisuitzetting terugdringen tot minder dan 30%

In 2010 zijn er 57 gezinnen uit huis gezet. Halverwege het jaar 2011 waren er 40 huisuitzettingen.

Doel 3: Alle daklozen in traject op basis van een persoonlijke persoongerichte benadering en voor een minimaal vastgesteld percentage huisvesting geregeld te hebben

In 2011 waren er in totaal 151 feitelijk daklozen. Gegevens over het aantal mensen met een traject en het minimale percentage voor wie huisvesting is geregeld ontbreken vooralsnog.

Doel 4: Overlastgevend gedrag tot maximaal 75% terug te dringen

Gegevens ontbreken vooralsnog.

6.17 Eindhoven

Het jaar 2011 heeft in Eindhoven vooral in het teken gestaan van de doorontwikkeling van de plannen uit het Plan van Aanpak Stedelijk Kompas Eindhoven uit maart 2008, om de problemen van dak- en thuislozen aan te pakken. Per doelstelling wordt hieronder de stand van zaken weergegeven.

Doel 1: Vanaf 2011 hebben alle geregistreerde dak- en thuislozen in Eindhoven een passend traject

Jaar:	2010	2011
Aantal:	500 personen aangemeld bij het Coördinatiepunt Stedelijk Kompas, waarvan 299 een passend traject (februari 2011).	704 personen aangemeld bij het Coördinatiepunt Stedelijk Kompas, waarvan 362 een passend traject (januari 2012).

De doelstelling is nog niet gehaald. Nog niet alle dakloze mensen zijn aangemeld bij het Coördinatiepunt Stedelijk Kompas, er wordt een inhaalslag gemaakt.

Doel 2: Met ingang van 2014 is ten minste 60% van de geregistreerde dak- en thuislozen regulier en duurzaam gehuisvest. Als norm voor duurzame huisvesting geldt de 'stabiele mix', wat inhoudt dat een persoon gedurende minimaal drie maanden voorzien is van huisvesting, legaal inkomen en zorg

Er zijn inmiddels vier hostels (waaronder zorghotel/verpleegafdeling) gerealiseerd. Een 'concept' Housing First is operationeel en er wordt gezocht naar een geschikte locatie voor Skaeve Huse. Naar verwachting van de gemeente Eindhoven, wordt de doelstelling in 2014 behaald. In het uitvoeringsprogramma Stedelijk Kompas 2011-2015 ligt de nadruk op wonen, werk en activering met daaraan gekoppeld (woon)begeleiding en zorg.

Doel 3: Vanaf 2010 kan maximaal 20% van alle dreigende of aangekondigde huisuitzettingen niet worden voorkomen

In 2008 waren er 146 huisuitzettingen (aantal aangezegde huisuitzettingen onbekend). In 2010 ging het om 126 huisuitzettingen op 307 aangezegde huisuitzettingen. Gegevens over 2011 ontbreken wegens inrichting en aanhaken van woonoverlast overleggen bij het cliëntvolgsysteem van het Stedelijk Kompas.

Doel 4: Met ingang van 2010 is het aantal dak- en thuislozen ten gevolge van afwenteling door penitentiaire of andere instellingen ten hoogste 5% van het totale aantal dak- en thuislozen

Doel is behaald.

Doel 5: In 2014 is overlast door dak- en thuislozen teruggedrongen tot ten hoogste 75% van het niveau van 2007

De gemeente Eindhoven verwacht de doelstelling in 2014 te behalen. In 2010 bedroeg het aantal overlastmeldingen 537.

Doel 6: Met ingang van 2014 is ten minste 60% van de geregistreerde zwerfjongeren regulier en duurzaam gehuisvest. Als norm voor duurzame huisvesting geldt de 'stabiele mix', wat inhoudt dat een persoon gedurende minimaal drie maanden voorzien is van huisvesting, legaal inkomen en zorg

Om de zwerfjongeren problematiek beter aan te pakken is door de gemeente Eindhoven in 2011 een uitvoeringsplan aanpak zwerfjongeren problematiek 2011-2015 geschreven, gevolgd door een Actieplan aanpak zwerfjongeren Eindhoven en de regio (gezamenlijk door de instellingen NEOS, GGzE en Leger des Heils). Hierin zijn de knelpunten en de nieuwe aanpak beschreven. Op 1 maart 2012 is het samenwerkingsconvenant getekend. In het kader van de Tour Zwerfjongeren wordt gewerkt aan het organiseren van passende arrangementen van onderwijs en arbeid. Onder meer door naast woningcorporaties ook andere werkgevers te betrekken (bijvoorbeeld het MKB en de gemeente zelf) (www.1stapvooruit.nl).

In mei 2011 verscheen het Programma Stedelijk Kompas 2011-2015 (Gemeente Eindhoven, 2011a), waarin extra maatregelen worden beschreven om de doelstellingen voor het Stedelijk Kompas te halen in 2014. Het betreft onder meer de volgende activiteiten en componenten: instroomhuis (april 2012 van start), preventief werkproces Stedelijk Kompas, Housing First, nadruk op wonen, werk en activering, intensivering van (preventieve) woonbegeleiding, herijking bemoeizorg en outreachend werken als integrale samenwerking, prioritering doelgroep stedelijk kompas voor trajecten schulddienstverlening, verbeterde aanpak zwerfjongeren, gedifferentieerde woonvormen (w.o. Skaeve huse) en aanpak straatprostitutie.

In de raadsinformatiebrief Voortgang Stedelijk Kompas (Gemeente Eindhoven, 2011b), schets de gemeente Eindhoven het volgende toekomstbeeld: 'De visie van het Stedelijk Kompas gaat door voortschrijdend inzicht steeds meer uit van de overtuiging dat dakloze mensen uiteindelijk betere uitzichten op duurzame uitstroom krijgen, indien er eerst en vooral een beroep wordt gedaan op de mogelijkheden die ze nog steeds hebben. De behoefte aan zorg zal afnemen als er een passend aanbod van wonen en werken aan wordt toegevoegd. Mogelijk wordt een deel van de zorg dan zelfs overbodig. Het is bovendien niet ondenkbaar dat sommige dakloze mensen pas voor de zorg bereikbaar worden als wonen en werken geregeld zijn. Het begrip werken moet hierbij ruim worden opgevat: het heeft zowel betrekking op betaalde en onbetaalde arbeid als op vormen van dagbesteding. Voor zowel wonen als werken geldt het principe echt boven namaak: zo heeft bijvoorbeeld zelfstandige huisvesting, al dan niet met begeleiding, de voorkeur boven minder zelfstandige vormen zoals groepswonen of verblijf in een hostel. Bij dit alles behoren uiteraard de mogelijkheden van de dakloze mensen maatgevend te zijn.'

Omdat in de aanpak van de problematiek van dak- en thuislozen het aanbod van de afzonderlijke instellingen niet langer het uitgangspunt kan en mag zijn, heeft het traject, dat voor de toewijzing van de opdrachten moet worden doorlopen een ander aanzien gekregen. De gemeente Eindhoven heeft gekozen voor een integraal offerteproces: voor het eerst is er een eensluidende, gemeenschappelijke vraag naar de instellingen uitgegaan. De aangeleverde offertes van de diverse instellingen zijn vervolgens in samenhang met elkaar beoordeeld. Met deze wijzigingen in de opdrachtformulering had de gemeente Eindhoven allereerst als doel rechtstreeks te kunnen sturen op de doelstellingen die volgens het uitgestippelde beleid moeten worden behaald. Daarnaast

moeten taken en verantwoordelijkheden weer terechtkomen bij de partijen waar ze horen. De gemeente bepaalt het beleid en ziet toe op de resultaten, maar laat de uitvoering over aan de instellingen, zo is de gedachte.

6.18 Emmen

Het Stedelijk Kompas van de gemeente Emmen is een operationele uitwerking van het Wmo-beleidsplan 2008-2012. In het Stedelijk Kompas Emmen werden de volgende tien 'deelaspecten' onderscheiden: 1) Beleid en aansturing op hoofdlijnen; 2) Informatieverzameling, informatiebeheer en kennismanagement; 3) Een breed gedifferentieerd aanbod van woningen voor zelfstandige huisvesting van mensen die niet in eigen huisvesting kunnen voorzien; 4) Ontwikkelen, beheren, volgen en evalueren van persoonlijke begeleidingsplannen; 5) Effectieve preventiestrategieën; 6) Ambulante zorg voor kwetsbare mensen met psychiatrische en/of verslavingsproblemen en zorg voor mensen die te maken hebben met geweld in afhankelijkheidsrelaties; 7) Voorzieningen voor tijdelijke en langdurige opvang; 8) Voorzieningen voor gespecialiseerde zorg, in het bijzonder voor mensen met psychiatrische beperkingen, verslavingsgedrag en de combinatie van beide; 9) Aantallen overlastplegers; 10) Effectieve aanpak van overlast en veel voorkomende criminaliteit.

In het Beleidsplan Maatschappelijke ondersteuning 2012 – 2016 (Gemeente Emmen, 2011), wordt opgemerkt dat de ambities en aanbevelingen - zoals die zijn geformuleerd in het Wmo-beleidsplan 2008-2012 - nog steeds de rode draad vormen in het huidige maatschappelijke opvang beleid. In vogelvlucht worden de belangrijkste ontwikkelingen in de afgelopen periode weergegeven:

Het creëren van een systematische aanpak van vroegsignalering, waarbij op ieder signaal actie wordt ondernomen.

Het verbeteren van de vroegsignalering blijft een belangrijke prioriteit voor de gemeente Emmen. De actie die op ieder signaal volgt is er op gericht dat de persoon in kwestie een dak boven het hoofd houdt of een nieuw dak boven het hoofd krijgt. Hierop is en wordt voortdurend geïnvesteerd. Zo zijn er signaleringsnetwerken geformeerd, waarin hulpverlening, politie en woningcorporaties samenwerken aan vroegsignalering. Desondanks valt er volgens de gemeente Emmen nog de nodige winst te behalen in het versterken van de ketenaanpak. De gemeente wil daarvoor nagaan of en in hoeverre de signaleringsnetwerken in de verschillende wijken, het OGGz-netwerk en overige signalering- en netwerkstructuren elkaar overlappen dan wel kunnen versterken.

Het bieden van schuldhulpverlening.

Schuldhulpverlening maakt geen onderdeel uit van de maatschappelijke opvang maar is een belangrijke vorm van dienstverlening voor de doelgroep van de maatschappelijke opvang, aldus de gemeente Emmen. In de periode 2008-2011 is het aantal burgers

in Emmen dat een beroep doet op schuldhulpverlening fors gestegen. Er is door de gemeente Emmen geïnvesteerd in het uitbreiden van de ondersteuning- en begeleidingsmogelijkheden van mensen die met schuldenproblematiek kampen.

Door de snelle groei van zowel het aantal hulpvragers als van het team Schuldhulp Emmen zelf, is het aanbod van schuldhulpverlening in 2011 bijgesteld. Schuldhulpverlening is omgezet in schulddienstverlening. Voor de mensen die met schuldenproblematiek kampen en die niet in aanmerking kunnen komen voor de aangeboden vormen van dienstverlening, wil de gemeente Emmen een vangnet ontwikkelen. Daarbij wordt gedacht aan de inzet van het maatschappelijke werk en het investeren in de versterking van informele zorg- en dienstverlening

Het verder versterken en behouden van de reguliere MO-voorzieningen, waarbij waar mogelijk overheveling naar de AWBZ plaatsvindt.

In de afgelopen periode is de Breehof als voorziening voor nachtopvang en kortdurende opvang gecontinueerd. De werkwijze in deze voorziening is gericht op het ontwikkelen van zelfredzaamheid van de mensen die in de Breehof verblijven. Zo snel als mogelijk moeten mensen 'hun eigen potje koken', en de regie over hun eigen dagstructuur (weer) oppakken. Nieuwe voorzieningen en projecten die in de afgelopen periode zijn gerealiseerd, zijn vooral gericht op preventie: 'Tien voor Toekomst' en 'Grijs Genoegen', beide uitgevoerd door het Leger des Heils.

De realisatie van de inloopvoorziening.

In 2010 is in Emmen een inloopvoorziening voor dak- en thuislozen gerealiseerd. Met deze dagopvang is een laagdrempelige 'vindplaats' gecreëerd voor mensen die tot nu toe buiten het bereik van de hulpverlening bleven. De inloopvoorziening is ontwikkeld is samenspraak met vele maatschappelijke organisaties en wordt geëxploiteerd door het Leger des Heils. Per dag bezoeken ongeveer 25 dak- en thuislozen de inloopvoorziening. In totaal hebben het eerste halfjaar ongeveer 85 mensen ('unieke cliënten') de inloopvoorziening bezocht. Het doel is mensen een vorm van opvang te bieden en toe te leiden naar gerichte hulpverlening. De inloopvoorziening zal in 2012 worden geëvalueerd, waarna besloten zal worden over eventuele continuering van deze vorm van dagopvang.

Het verkrijgen van meer inzicht in de aard, omvang en problematiek van de doelgroep MO/VO in de regio Zuidoost Drenthe door het verrichten van onderzoek.

In het voorjaar van 2010 verscheen de Dak-en Thuislozenmonitor 2006-2008. Direct daarna zijn de voorbereidingen gestart voor de Dak- en Thuislozenmonitor 2006-2010. Voor deze tweede monitor stellen alle MO-instellingen, het Algemeen Maatschappelijk Werk, de woningcorporaties en de gemeentelijke sociale dienst hun gegevens beschikbaar. Dit gebeurt binnen de kaders van de privacywetgeving. De Dak- en Thuislozenmonitor 2006-2010 verschijnt naar verwachting in het najaar van 2012.

Het realiseren van dagbesteding.

Voor de doelgroep van de maatschappelijke opvang zijn vormen van dagbesteding

gerealiseerd. In de afgelopen jaren is dit vertaald in dagbestedingactiviteiten gekoppeld aan de voorzieningen van het Leger des Heils en in toeleiding naar Buurtsupport. Omdat in de komende jaren de mogelijkheden voor beschutte arbeid en reïntegratie zullen afnemen voor mensen die een grote afstand tot de arbeidsmarkt hebben, zal het realiseren van dagbestedingsmogelijkheden veel inzet en creativiteit van alle betrokkenen vergen, aldus de gemeente Emmen. Het gaat daarbij zowel om vrijwillige inzet als om coproducties door publiekprivate samenwerking.

Nazorg ex-gedetineerden en veelplegers.

Sinds 2010 is in Emmen is een 'coördinator nazorg ex-gedetineerden' aangesteld. Deze coördinator werkt vanuit het in 2010 geopende Veiligheidshuis in Emmen. Jaarlijks komen in de gemeente Emmen circa 200 mensen uit detentie. Op gecoördineerde wijze worden deze mensen (indien nodig) ondersteund bij het hervinden van hun plek in de samenleving, reïntegratie op de arbeidsmarkt en normalisatie van hun leven. Er blijkt 'een harde kern' van ex-gedetineerden en veelplegers (waarvan geen aantallen bekend zijn) die geen woonruimte hebben en dakloos blijven. Het gaat daarbij om mensen die ook op andere leefdomeinen problemen hebben (of veroorzaken). Emmen is gestart met het aanpakken van deze huisvestingsproblematiek.

6.19 Enschede

In het Regionaal Kompas van Enschede zijn de volgende doelstellingen opgenomen:

- 1: Dakloosheid na uitval uit zorginstellingen komt (vrijwel) niet meer voor.
- 2: Dakloosheid na detentie komt (vrijwel) niet meer voor
- 3: Dakloosheid ten gevolge van huisuitzetting komt (vrijwel) niet meer voor
- 4: De huidige dakloze mensen en de dakloze mensen die er vanaf nu nog bij komen, zijn voorzien van een traject bestaande uit inkomen, structurele vormen van woonvoorzieningen passend bij de betrokken individuen, niet-vrijblijvende zorgtrajecten en, voor zover mogelijk, vormen van dagbesteding of werk die haalbaar zijn
- 5: Bij een groot deel van de doelgroep is het overlastgevend gedrag verminderd

In de regio Twente start na opname in de opvang altijd direct een traject. Men probeert de cliënt 'vast' te houden en door te geleiden naar zorg. Hierdoor zijn alle dakloze mensen voorzien van een traject (doelstelling 4). Er zijn geen recente gegevens aangeleverd over de stand van zaken op de overige doelstellingen. Er wordt gewerkt aan een nieuw Regionaal Kompas Twente.

Uit het Regionaal Kompas kwam vooral de noodzaak van het uitbreiden van de mogelijkheden voor uitstroom uit de maatschappelijke opvang naar voren. De huisvesting van kwetsbare groepen is nader uitgewerkt in de geïntegreerde beleidsnota en plan van aanpak 'Van opvang naar wonen' (Gemeente Enschede, 2009). Doelgroep van deze nota betreffen de langdurige cliënten van de maatschappelijke opvang. De gemeente

Enschede, zorginstellingen, woningcorporaties en politie hebben de handen ineengeslagen om 250 wooneenheden voor mensen die dak- of thuisloos zijn te realiseren (zie ook www.iedereenonderdak.enschede.nl). Inmiddels zijn er zeven woonvoorzieningen gerealiseerd met in totaal 152 wooneenheden. Er is één locatie in ontwikkeling (nieuwbouw) met 24 plaatsen. Er wordt nog gezocht naar geschikte locaties voor 75 nieuwe wooneenheden. De realisatie van de wooneenheden loopt vertraging op, onder meer door gebrek aan geschikte locaties en bezwaarschriftprocedures.

Uit de Monitor dakloosheid en chronische verslavingsproblematiek Twente 2012 (Kruize, Biesma en Bieleman, 2012) blijkt dat het aantal huisuitzettingen in de gemeente Enschede in de periode 2008-2011 is gedaald van 171 naar 129. Als mogelijke verklaring voor de daling in huisuitzettingen wordt de inzet van het project (z)Onderdak genoemd, waarin preventie en vroegsignalering door woningcorporaties een belangrijke rol spelen.

Zwerfjongeren

Onder impuls van de Tour Zwerfjongeren, is de gemeente Enschede van plan om drie concrete knelpunten aan te pakken die een belemmering vormen bij het snel integraal starten en doorwerken: 1) verkorten van de wachttijd voor goede, brede diagnostiek, zodat jongeren snel kunnen worden toegeleid naar de zorg die zij nodig hebben; 2) financiële belemmeringen die jongeren verhinderen om zich snel te oriënteren op onderwijs; en 3) er mist een vast contactpersoon bij de gemeentelijke dienst werk & inkomen voor het afhandelen van een uitkeringsaanvraag (www.1stapvooruit.nl).

In 2011 is extra capaciteit gerealiseerd voor jongeren om te voorkomen dat ze gaan zwerven en hun school niet afmaken: twee panden met een capaciteit van totaal 30 plaatsen. Deze jongeren volgen ook allemaal scholing. Dit woon-werk-leerthuis wordt onder de naam "KamerRaad" geëxploiteerd door Humanitas onder dak Twente.

Bij de in 2012 geplande verhuizing naar een kwalitatief beter pand voor opvang (met eenpersoonkamers, eigen sanitaire voorzieningen en een eenvoudige kookgelegenheid), wordt het aantal plaatsen om jongeren op te vangen verdubbeld: van 13 naar 26.

5.20 Gouda

De gemeente Gouda heeft als belangrijkste aandachtsvelden:

- Preventie (aanpak onverzekertheid en budgetbeheer; inzetten schuldhulpverleningstrajecten, aanpak voorkomen huisuitzettingen).
- Meedoen (laagdrempeliger maken van opvang- en dagbestedingsvoorzieningen; ontwikkelen maatschappelijke steunsystemen in de wijk; specifieke aandacht voor zwerfjongeren).
- Vangnet (verbeteren doorstroom naar zelfstandig wonen; verbeteren kwaliteit opvangvoorziening).

De stand van zaken op de doelstellingen, zoals geformuleerd in het Regionaal Kompas

Midden-Holland, volgt hieronder. De gemeente Gouda geeft daarbij aan dat zij in 2012 een nieuw beleidskader Wmo 7, 8 en 9 zal schetsen, waarin ook meer concrete doelstellingen ten aanzien van de aanpak van dak- en thuisloosheid worden geformuleerd.

Doel 1: Bestrijding van eenzaamheid en psychosociale problematiek

De gemeente Gouda geeft aan dat de doelstelling nog verdere concretisering behoeft. Er zijn wel verschillende initiatieven, mede in het kader van het lokaal gezondheidsbeleid: eenzaamheidsbestrijding onder ouderen en vroegsignalering psychosociale problematiek bij jeugd.

Doel 2: Bestrijding van drugsgebruik en alcoholverslaving en het creëren van passende voorzieningen voor verslaafden

In 2011 is een aandachtsfunctionaris alcoholmatiging aangesteld. Er is een integrale aanpak ontwikkeld in Krimpenerwaard. Er is regionaal voldoende bestuurlijk draagvlak. Er wordt ingezet op zowel universele preventie als gerichte preventie (vanuit verslavingszorg) evenals op repressie. Ook wordt intensief ingezet op verslavingspreventie (combinatie van algemene en gerichte preventie; met accent op jeugd). De aandachtsfunctionaris alcohol is daar onderdeel van. Daarnaast ook depressiepreventie (link gezondheidsbeleid) en algemene voorlichting GGZ.

Doel 3: Bestrijding van dak- en thuisloosheid en het creëren van passende voorzieningen voor dak- en thuislozen

In 2011 is ondermeer een integrale aanpak voorkomen huisuitzettingen ontwikkeld.

Doel 4: Het vroegtijdig signaleren van psychiatrische problematiek en mensen met psychiatrische problematiek toeleiden naar passende zorg

In 2011 is ondermeer ingezet op voorlichting en is het lokale signaleringsoverleg uitgebreid.

Doel 5: Het komen tot een sluitende keten (O)GGz

In 2011 zijn de volgende inspanningen verricht: uitbouw van de lokale signaleringsoverleggen; multi-probleemgezinnen aanpak (vanuit Meldpunt Zorg en Overlast ontwikkeld; specifieke inloopvoorzieningen OGGz).

Doel 6: Het opzetten van een cliëntvolgsysteem

Er is een cliëntvolgsysteem gerealiseerd kernpartners Meldpunt Zorg en Overlast zijn inmiddels allemaal aangesloten op regio.

Doel 7: Het beschrijven van risico-indicatoren voor (O)GGz-problematiek, waaronder psychiatrische problematiek

Door de GGD is onderzoek gedaan naar risico indicatoren/ groepen in beeld. Het betreft: uitkeringsgerechtigden en inwoners die moeite hebben om met geld rond te komen/ om te gaan met geld. De bevindingen worden meegenomen in de ontwikkeling van een nieuw beleidskader

Doel 8: Het uitwerken van lokale vormen van vroegsignalering

De gemeente Gouda geeft aan dat de doelstelling nog verdere concretisering behoeft. De basisstructuur is aanwezig en functioneert (lokaal en op niveau centrumgemeente).

Doel 9: Het verder verfijnen en optimaliseren van de OGGz monitor

In 2010 is de OGGz-monitor 2008-2009 verschenen. De gemeente Gouda is voornemens om de OGGz-monitor directer te verbinden met kwantitatieve beleidsdoelstellingen. Monitoring wordt meegenomen bij de ontwikkeling van het nieuwe beleidskader Wmo, prestatievelden 7 en 9.

Doel 10: Het ondersteunen van mantelzorgers van OGGz-cliënten

Zowel lokaal als vanuit de centrumgemeente Gouda is ingezet op mantelzorg. Inmiddels (sinds 2012) is er specifiek mantelzorgondersteuningsaanbod gerealiseerd voor OGGz doelgroep. Daarnaast signaleert Gouda een duidelijke verbinding tussen mantelzorg(ondersteuning), ontspoorde zorg en ouderemishandeling.

6.21 Groningen

De Groningse dak- en thuislozen monitor registreert sinds 2003 gegevens van de dak- en thuislozen in de gemeente Groningen. Hierdoor beschikt men over een goed inzicht in de ontwikkeling van het aantal dak- en thuislozen en de geboden hulpverlening in Groningen. In het Regionaal Kompas 'Onder Dak' is het beleid met betrekking tot het tegengaan van dak- en thuisloosheid in de provincie Groningen t/m 2012 vastgesteld. In 2010 zijn de doelstellingen en indicatoren om de resultaten van 'Onder Dak' te kunnen meten geactualiseerd. De Daklozenmonitor 2003-2010 (Oldersma, 2011) vormt de basis voor onderstaande gegevens.

Doel 1: Jaarlijks maken niet meer dan 800 individuele personen gebruik van onze voorzieningen van maatschappelijke opvang. Indicatoren:

- Per specifieke opvang voorziening op basis van het GBA meten van het aantal unieke dak- en thuislozen.
- Het percentage ingestroomde dak- en thuislozen per gemeente t.o.v. de procentuele verdeling van de Groninger bevolking per gemeente.

In 2010 waren er 801 individuele personen (0,14% van de bevolking van Groningen) die van de maatschappelijke opvang gebruik maakten. Dit aantal is de afgelopen acht jaar redelijk stabiel.

Doel 2: Minimaal 80% van de gebruikers van de MO voorzieningen reïntegreert binnen een jaar in de samenleving. Indicator:

Het aantal dak- en thuislozen en % dak- en thuislozen die na vijf jaar weer in MO worden aangetroffen

De gemeente Groningen geeft aan dat de door-, en uitstroom goed loopt maar dat het aantal personen in begeleid woonvoorzieningen snel groeit.

Doel 3: Dakloosheid ten gevolge van huisuitzetting komt (vrijwel) niet voor. Indicatoren:

- a) Het aantal dreigende- en feitelijke huisuitzettingen / corporatiewoningen
- b) Consultatie en betrokkenheid hulpverlening voorafgaand of bijdreigende huisuitzetting
- c) Aantal uit huis gezette personen dat zich meldt bij Maatschappelijke Opvang binnen dertig dagen na huisuitzetting en in die periode dakloos was.

In het jaar 2010 zijn in de stad en provincie Groningen in totaal 209 personen uit huis gezet. In 2009 waren er 4,3 huisuitzettingen per 1000 corporatiewoningen in de stad Groningen, in 2010 waren dit er 3,5. De provinciale ambitie om in 2012 niet meer dan 3 huisuitzettingen per 1000 corporatiewoningen te realiseren wordt daarmee al bijna gehaald. In 2011 is gestart met het bieden van hulpverlening aan inwoners die een aanzegging tot huisuitzetting door de deurwaarder hebben ontvangen. Door het verbinden van de aanzegging van de deurwaarder met een hulpverleningsaanbod, wilt de gemeente Groningen het aantal huisuitzettingen verder verminderen. Van alle personen die in de stad Groningen uit huis zijn gezet in de periode 2003-2009, maakt 10% binnen een jaar na uitzetting gebruik van een voorziening voor nachtopvang. Vijf procent van de personen die in de provincie Groningen uit huis is gezet, maakt na huisuitzetting gebruik van een nachtopvangvoorziening.

Doel 4: Alle ex- gedetineerden dienen begeleid te worden naar identiteitspapieren, huisvesting, zorg en inkomen

Het Veiligheidshuis Groningen, heeft voor de Groningse Daklozenmonitor gegevens beschikbaar gesteld over ex-gedetineerden die in de periode 2008-2010 de gevangenis hebben verlaten.

In 2008 krijgen 324 personen nazorg van het Veiligheidshuis; deze personen komen in 2008 in totaal 585 keer uit detentie. In 82 gevallen (14%) maakt de ex-gedetineerde binnen dertig dagen voor overnachting gebruik van een maatschappelijke opvangvoorziening in de provincie Groningen. Ook in 2009 (490 personen komen 663 keer uit detentie) en 2010 (408 personen komen 461 keer uit detentie) maakt 14% van de ex-gedetineerden binnen dertig dagen na detentie gebruik van een nachtopvangvoorziening.

Doel 5: Iedere cliënt heeft na opname in een MO voorziening binnen 3 maanden een zorgplan. Indicator: Aantal en percentage cliënten binnen 3 maanden met een zorgplan

Er zijn inspanningen verricht om de ketenaanpak te versterken. In 2011 waren ongeveer 200 mensen voorzien van een individueel zorgplan.

Doel 6: Niet meer dan 20% van de uitgestroomde gebruikers van intramurale voorzieningen valt terug in thuis- en dakloosheid. Indicator: Aantal en percentage tot de doelgroep behorende mensen voorzien van een stabiele mix van verblijf, inkomen en zorg

Volgens de gemeente Groningen schommelt het percentage mensen dat na uitstroom terugvalt in thuis- en dakloosheid al jaren rond de 20%.

Doel 7: Toeleiding van zorgmijders naar reguliere zorg, waarbinnen de kwaliteit van leven kan worden verbeterd en het verminderen van overlast. Indicator: Aantal cliënten bekend bij de OGGz naar gemeente naar verhouding naar het aantal inwoners (instroom, doorstroom en uitstroom)

In 2011 waren er in totaal 3.250 nieuwe aanmeldingen in het OGGz netwerk. Er zijn nog geen gegevens beschikbaar over het aantal dat hiervan succesvol is toegeleid naar zorg.

Zwerfjongeren

Uit de Daklozenmonitor 2003-2010 blijkt dat er in het jaar 2010 in totaal 55 zwerfjongeren van 18 tot en met 22 jaar ten minste één nacht gebruik maakten van een maatschappelijke opvangvoorziening (ter vergelijking: 64 in 2003, 37 in 2005). Het aantal 18- 22 jarige jongeren dat deelneemt aan begeleid wonen verdubbelt van 26 in 2003 tot 52 in 2010.

Naar aanleiding van de bevindingen uit de Daklozenmonitor 2003 -2010, is de gemeente Groningen gekomen tot de volgende beleidsaanpassingen van het programma 'Onder Dak' (Gemeente Groningen, 2011):

- Er wordt een onderzoek gestart naar de langere verblijfsduur in de opvang om de maatschappelijke opvang als samenhangend systeem te verbeteren.
- De deelname van dak- en thuislozen aan activiteitenprogramma's wordt bevordert. Er wordt gestreefd naar een deelname van minstens 20% in 2012.
- Door het beschikbaar stellen van huisvesting met passende begeleiding en het doorbetalen van de vaste lasten, voorkomen dat ex- gedetineerden opnieuw de fout in gaan.
- Ondanks het relatief lage aantal zwerfjongeren wilt Groningen met de jeugdzorg afspraken maken over hoe voorkomen kan worden dat jongeren gaan zwerven.

5.22 Haarlem

Sinds begin 2010 is in Haarlem de Brede Centrale Toegang (BCT) operationeel. Het BCT is een loket dat advies, informatie en hulp biedt aan dak- en thuislozen en andere sociaal kwetsbare mensen. Er zijn verschillende hulp- en dienstverlenende instellingen in samengebracht. Bij het informatieloket (BCT-loket) kan een cliënt zich aanmelden voor onderdak of zorg. Verder kunnen zij én professionals er terecht met vragen. Het BCT-loket geeft informatie en advies aan dak- en thuislozen. Ook andere betrokkenen kunnen bij het loket terecht, zoals medewerkers van (gemeentelijke) diensten, hulpver-

leners, familie of bekenden.

De BCT werkt nauw samen met gespecialiseerde hulpverleners van het OGGz-team van de GGD; het ACT + team van GGZinGeest en Brijder verslavingszorg; de GGz, de verslavingszorg en de maatschappelijke opvang.

Doel 1: Het aantal daklozen ten gevolge van detentie is verminderd tot 70%.

De verwachting van de gemeente Haarlem is dat deze doelstelling in 2014 gehaald wordt. Er zijn ketenafspraken gemaakt met het Veiligheidshuis en dakloze ex-gedeteneerden worden opgevangen.

Doel 2: Alle daklozen zijn bekend en hebben allen binnen drie maanden een traject richting dagbesteding (activering, werk)

Door sterk afgenomen financiële middelen verwacht de gemeente Haarlem niet dat het deze doelstelling kan verwezenlijk. Ten behoeve van activering en werk heeft Haarlem het participatiebudget overgeheveld naar de AWBZ.

Doel 3: Niemand wordt dakloos na ontslag uit een kliniek (100%).

De verwachting van de gemeente Haarlem is dat deze doelstelling gehaald wordt. Er zijn daartoe ketenafspraken gemaakt met de GGz.

Doel 4: Niemand wordt meer uit huis gezet en dakloos door huurschulden (100%).

Jaar:	2005	2009	2011
Aantal huissuitzettingen:	122	57	75

Doel 5: Er is een gedifferentieerd aanbod van woon- en opvangvoorzieningen voor daklozen (mogelijk met een centrale intake)

In 2010 is de uitbreiding van gedifferentieerde voorzieningen in de maatschappelijke opvang én een centrale intake gerealiseerd. Het aanbod aan AWBZ gefinancierde zorg is nog niet op orde

Doel 6: Daklozen, alcoholverslaafden en overlastgevendens zijn uit het straatbeeld verdwenen

Het beeld is hetzelfde als vorig jaar: hoewel cijfers nog ontbreken, is het aantal dakloze mensen op straat aantoonbaar verminderd, gebaseerd op de veldmonitor en veldwerkers. Volledige 'uitbanning' uit het straatbeeld is onmogelijk.

Doel 7: Er is voor alle zeer actieve veelplegers een sluitende aanpak

De doelstelling was in 2010 reeds behaald. Door de implementatie van het Veiligheidshuis in combinatie met de GAVO-aanpak (Geïntegreerde Aanpak Verslavingsproblematiek en Overlast). Hiermee is er voor alle veelplegers een sluitende aanpak.

5.23 Heerlen

In 2011 heeft de gemeente Heerlen weinig kunnen doen aan de uitvoering van het Stedelijk Kompas, ten gevolge van personele onderbezetting (langdurige vacatures). Hierdoor heeft Heerlen geen gegevens kunnen aanleveren over de stand van zaken in het jaar 2011. Er zijn andere prioriteiten gesteld, zoals bijvoorbeeld aan de decentralisatie begeleiding. Voor doelstelling 1 t/m 3 heeft Heerlen aangegeven of zij deze naar verwachting al dan niet kunnen realiseren. Een toelichting ontbreekt.

Doel 1: Elke dakloze neemt in 2014 deel aan een traject.

De gemeente Heerlen verwacht deze doelstelling niet te kunnen realiseren.

Doel 2: Dakloosheid als gevolg van detentie of afwenteling door andere instellingen (vrijwel) uitbannen

De gemeente Heerlen verwacht deze doelstelling niet te kunnen realiseren.

Doel 3: De huidige inspanningen met betrekking tot overlast voortzetten

De gemeente Heerlen verwacht dat de inzet om overlast te bestrijden gecontinueerd zal worden.

Doel 4: In 2011 zal de dakloosheid als gevolg van huisuitzetting minder dan 30% van het niveau van 2006 zijn

Jaar:	2009	2010	2011
Aantal huisuitzettingen:	129	65	-

6.24 Helmond

Een van de belangrijkste doelstellingen uit het Stedelijk Kompas Peelregio was de individuele trajectbenadering voor dak- en thuislozen. In 2011 is hiermee daadwerkelijk gestart, aldus de gemeente Helmond. In mei 2011 is de *Nota Doorontwikkeling Regionaal Kompas Peelregio 2012 – 2015* (Gemeente Helmond, 2011) vastgesteld, waarin feitelijk één is doel opgenomen ten aanzien van dakloze mensen: *één dakloze één trajectplan*. Het Regionaal Kompas bouwt voort op de trajectplanbenadering voor dak- en thuislozen.

Mede op basis van de invoering van de trajectplanbenadering, is het Helmondse beleid de komende periode vooral gericht op preventie: voorkomen dat er nog (meer) mensen op straat of in de 24-uurs maatschappelijke opvang belanden. De gemeente Helmond hanteert voortaan niet meer expliciet de vijf doelstellingen zoals opgenomen in Stedelijke Kompas, maar stuurt vooral met het instrument *'een trajectplan voor iedere dakloze'*. Daarmee wordt invulling gegeven aan het oplossen van de individuele problematiek van de doelgroep om zodoende de hoofddoelstelling te realiseren: het vergroten van de kwaliteit van leven (zelfredzaamheid) van de doelgroep (zinnvolle dagbesteding, redelijke gezondheid, zo zelfstandig mogelijke huisvesting en voldoende bestaansmogelijkheden (inkomen, sociaal netwerk)).

In 2011 is gestart met de trajectbenadering van dak- en thuislozen. Begonnen is met feitelijk daklozen; andere dakloze mensen volgen de komende jaren. Het precieze aantal feitelijk daklozen is niet bekend omdat de instelling voor maatschappelijke opvang alleen melding maken van die personen die willen meewerken. De gemeente Helmond heeft het voornemen om de verschillende subdoelgroepen nog nader te specificeren.

6.25 Hilversum

In 2008 formuleerde de gemeente Hilversum de volgende zes doelstellingen in het Regionaal Kompas Gooi en Vechtstreek:

1. Dakloosheid ten gevolge van huisuitzetting komt (vrijwel) niet meer voor. Het aantal huisuitzettingen is in 2012 gedaald tot minder dan 30% van het aantal in 2007.
2. Dakloosheid ten gevolge van detentie komt in 2012 (vrijwel) niet meer voor.
3. Feitelijke dakloosheid ten gevolge van uitval uit zorginstellingen komt in 2012 (vrijwel) niet meer voor.
4. De totale groep van 360 dakloze mensen en de dakloze mensen die er vanaf nu bijkomen zijn in 2012 voorzien van inkomen, van structurele vormen van woonvoorzieningen passend bij de betrokken individuen, van niet vrijblijvende 'evidence based' zorgtrajecten en, voor zover mogelijk, van vormen van werk die haalbaar zijn.
5. Van alle zwerfjongeren in de regio zit honderd procent in een ondersteuningstraject.
6. De groep zwerfjongeren binnen en buiten de opvang is met 50% afgenomen in 2012.

In de Monitor Stedelijk Kompas 2010 werd door de gemeente Hilversum opgemerkt dat het Regionaal Kompas door tegenvallende financiële ruimte niet formeel was vastgesteld door de gemeenteraad en dat de haalbaarheid van de ambities opnieuw bezien moesten worden in het licht van de beschikbare financiële middelen.

Over de stand van zaken in het jaar 2011 heeft de gemeente Hilversum door onvoldoende tijd en personele onderbezetting geen gegevens kunnen aanleveren. Vier jaar na het verschijnen van het Regionaal Kompas, is het onduidelijk of en in hoeverre er door de gemeente Hilversum invulling wordt gegeven aan de geformuleerde doelstellingen en ambities.

6.26 Hoorn

Eind 2010 stelde de gemeente Hoorn extra middelen beschikbaar voor Stichting dnoDoen. Hiermee werd het mogelijk om de capaciteit van 74 plaatsen - bestaande uit crisisopvang, begeleid wonen, winteropvang en opvang dak- en thuislozen - uit te breiden naar 90 plaatsen. Hierdoor zouden ook een aantal plaatsen vrijkomen voor de opvang van zwerfjongeren en een trainingshuis. Daarnaast verhoogde de gemeente Hoorn de structurele subsidie, met het doel om de hulpverlening beter te organiseren, zodat mensen sneller doorstromen uit een opvangsituatie. Ook zou dnoDoen hierdoor meer trajecten voor dak- en thuislozen kunnen gaan aanbieden om zo de wachtlijsten terug te dringen.

Doel 1: Een sluitende zorgketen door de inzet van een ketenregisseur

Doel 2: Reorganisatie van OGGz-team

Doel 4: Uitwerken en evalueren van de ingezette ontwikkelingen m.b.t. uitbreiding maatschappelijke opvang

Doelstellingen zijn in 2010 reeds behaald.

Er is een ketenregisseur ingezet om de organisaties aan te sturen op nakoming van de afspraken. De ketenregisseur functioneert naar verwachting, aldus de gemeente Hoorn. De reorganisatie van het OGGz-team heeft geleid tot samenwerking in een team van multidisciplinaire professionals. Dit levert een goede ingang op bij de zorgverlenende organisaties. Het zicht op de doelgroep is beter geworden en de toeleiding loopt goed. Er vallen niet langer gaten in de dienstverlening waardoor mensen niet meer tussen wal en schip vallen. Volgens de gemeente Hoorn heeft de uitbreiding van de maatschappelijke opvang ertoe geleid dat de versnippering in het hulpverleningstraject wordt teruggedrongen. Sinds 2010 zijn er casemanagers aangesteld die het aanspreekpunt van een cliënt blijven gedurende het verblijf in de opvang.

Doel 3: Verkennen ketenaanpak zwerfjongeren

Om de ketenaanpak te verkennen, zijn gesprekken gevoerd met organisaties binnen het aandachtsgebied jeugd om zo meer zicht op de doelgroep te krijgen.

Doel 5: Ontwikkelen visie op woonvormen

In het Stedelijk Kompas West-Friesland (Gemeente Hoorn, 2009) werd aangegeven dat het voor een goede doorstroming in de maatschappelijke opvang van belang is dat er voldoende woonvormen zijn voor (ex)dakloze mensen. De behoefte aan woonvoorzieningen zou duidelijk moeten worden als de zorgbehoefte van de groep dak- en thuisloze mensen in kaart zou zijn gebracht.

Eind 2011 is door de gemeenteraad van Hoorn ingestemd met een onderzoek naar de aard en omvang van het aantal dakloze mensen in Hoorn. Onbekend is of hierbij ook de zorgbehoefte nader wordt bekeken.

6.27 Leeuwarden

In 2012 verscheen het Regionaal Kompas Leeuwarden/Fryslân 2012–2016 (Gemeente Leeuwarden, 2012), met daarin de ambities voor de jaren 2012-2016. Ook wordt daarin uitgebreid teruggekeken en wordt beschreven wat er van de plannen uit 2008 terecht is gekomen. We volstaan hier met een verkorte weergave.

Bestuurlijke afstemming

- Het overleg met Zorgkantoor en de regionale zorgverzekeraar (De Friesland Zorgverzekeraar) is eind 2009 op bestuurlijk niveau geformaliseerd in een convenant. De looptijd hiervan eindigde eind 2011. Overleg en samenwerking worden gecontinueerd. De gemeentelijke ambitie is om in 2012 een breder convenant te sluiten, waarin de afspraken over de opvangsector, inclusief de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties, worden ondergebracht. Dit mede tegen de achtergrond van de decentralisatie van de begeleidingsfunctie uit de AWBZ.
- Het overleg met de regiogemeenten heeft een nieuwe vorm gekregen. Zowel ambtelijk als bestuurlijk vindt gestructureerd overleg plaats over alle prestatievelden van de Wmo.
- De afstemming met politie en Openbaar Ministerie vindt plaats in het Veiligheidshuis Fryslân. Er vindt casuoverleg en praktische afstemming plaats op de verschillende gebieden, waaronder nazorg ex-gedetineerden, huiselijk geweld en overlastgevende personen en gezinnen

- In het 'Kompas 2008' werd gesproken over een provinciaal convenant, gericht op het voorkomen van huisuitzetting en het bevorderen van doorstroming uit de opvanginstellingen naar reguliere huisvesting. De praktische uitwerking hiervan wisselt echter van gemeente tot gemeente. In de prestatieafspraken 2012 t/m 2016 is de visie opgenomen dat bijzondere doelgroepen moeten worden gehuisvest in Leeuwarden. Met als resultaat dat er verkend is hoe groot het probleem van de uitstroom van bijzondere doelgroepen is en welke mogelijkheden ontstaan door de decentralisatie van de AWBZ naar gemeenten.
- Een nieuwe partner waarmee sinds 2011 contact gelegd wordt, zijn makelaars die de stad goed kennen en creatief meedenken in de mogelijkheden tot het scheppen van geschikte huisvesting voor kwetsbare doelgroepen.

Informatieverzameling, informatie beheer en kennismanagement

Zoals voorgenomen in het 'Kompas 2008', verschijnt inmiddels jaarlijks de 'Daklozenmonitor Fryslân'. Daarnaast houdt Leeuwarden jaarlijks 'kengetallen' bij op basis van de registratiecijfers van de instellingen. Uit specifieke rapportages en onderzoek komt informatie beschikbaar van diverse doelgroepen en van deeleffecten van het werk van de instellingen.

Het woningaanbod - Doorstroom uit opvangvoorzieningen

De wachttijd voor een passende huurwoning in Leeuwarden en directe omgeving varieert van 1 tot 1,5 jaar. Opvanginstellingen zijn er toe overgegaan om hun cliënten direct bij binnenkomst zich te laten inschrijven als woningzoekende. Daarnaast hebben alle opvanginstellingen, inclusief de verslavingszorg, kwantitatieve afspraken gemaakt met de woningcorporaties over huisvesting van urgent woningzoekenden. Dit neemt niet weg dat het nog steeds moeilijk is om een geschikte woning te vinden voor mensen die willen en kunnen uitstromen uit opvangvoorzieningen. De exacte omvang van dit vraagstuk wordt door de gemeente Leeuwarden nader geïnventariseerd met de corporaties. Ook wordt gezocht naar meer efficiëntere, effectieve en eenduidige vormen om bijzondere doelgroepen te huisvesten

Omstandigheden die de doorstroom belemmeren zijn - behalve beperkingen in het specifieke aanbod dat geschikt is voor 'doorstromers' - de volgende: potentiële huurders hebben nog niet afgeloste huurschulden; woningcorporaties hebben negatieve ervaringen met betalingsgedrag van de potentiële huurders; overlast voor burens en / of slechte bewoning van de woning; hardnekkige negatieve beeldvorming over de mate waarin bewoners hun woongedrag in positieve zin kunnen veranderen.

Eén van de mogelijke gevolgen van het bovenstaande is dat ex-bewoners van opvangvoorzieningen kamers zoeken bij kamerverhuurbedrijven. Daar is hun positie als huurder zwak en ontbreekt het hen aan adequate begeleiding. Dat levert soms overlast op voor de omgeving. Via een projectmatige benadering worden door de gemeente Leeuwarden sinds de tweede helft van 2011 misstanden in de particuliere kamerverhuur in een van de kwetsbare wijken in Leeuwarden in kaart gebracht en aangepakt.

Een ander gevolg is dat cliënten van - in het bijzonder - de crisisopvang van de opvangsector (inclusief de vrouwenopvang) en van de GGZ nodeloos lang gebruik maken van een kostbare voorziening. Zij houden daarmee een plaats bezet van gegadigden op de wachtlijst. Doorstroom naar zelfstandige bewoning is daarom zowel sociaal gezien, als uit oogpunt van kostenbeheersing belangrijk. In gemeenten buiten Leeuwarden is het soms makkelijker een doorstroomwoning te verkrijgen. Het voornemen is om in de regiogemeenten te inventariseren in hoeverre deze mogelijkheid kan worden uitgebreid.

Het woningaanbod - Onconventionele woonoplossingen

Ondanks een breed aanbod van opvangvoorzieningen blijkt in de praktijk een beperkte groep tussen wal en schip terecht te komen. De redenen variëren. In de meeste gevallen gaat het om mensen die niet tussen andere mensen kunnen functioneren. Soms wil men geen dak boven het hoofd hebben. Een enkele keer komt het voor dat iemand zich 'te goed voelt' voor de opvang, maar nergens anders terecht kan. Voor een deel van deze categorie is geëxperimenteerd met drie caravans aan de rand van de bebouwing: geen prikkels van anderen, geen overlast voor anderen.

De caravanbewoners zijn intensief begeleid door ambulante werkers. De ervaringen waren positief: een deel van de populatie stroomde door. Hoewel de caravans hun tijdelijke plek hebben moeten opgeven, heeft het experiment ervaringen opgeleverd die kunnen worden gebruikt. In april 2011 heeft de stichting Zienn een plan ingediend voor een gecombineerd aanbod. Dit houdt in: verbetering van de huidige nachtopvang, waardoor gebruikers meer privacy hebben; een beperkt aantal tweekamerappartementen voor mensen die deze met intensieve begeleiding kunnen bewonen, en; een beperkt aantal onconventionele woonplekken ter vervanging van de caravans. Dit plan wordt gecombineerd met een meer activerend beleid in de dagopvang. De voorstellen van Zienn worden in overleg met de gemeente uitgewerkt en er loopt een zoektocht naar de nieuwe nachtopvang.

Tijdelijke huisvesting voor ex-gedetineerden (waaronder Zienn)

Volgens de gemeente Leeuwarden is de nazorg voor ex-gedetineerden goed op orde. Voor de tijdelijke huisvesting van ex-gedetineerden zijn binnen de stichting Zienn structureel 10 plekken beschikbaar. Vanuit deze plekken vindt in principe de doorstroming plaats.

De daklozenmonitor Fryslân 2010 (Oldersma, 2012) laat zien dat in 2008 van 46 (15%) ex-gedetineerden is vastgesteld dat zij binnen dertig dagen na detentie hebben overnacht in de maatschappelijke opvang in de provincie Friesland. In 2009 ging het om 67 personen (16%). In 2010 overnachtten 59 ex-gedetineerden (17%) binnen dertig dagen na detentie in een opvangvoorziening in de provincie Fryslân. Het betreft ex-gedetineerden die nazorg krijgen van het Veiligheidshuis Friesland.

Tijdelijke huisvesting van ernstig bedreigde slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties

In de hulpverlening aan slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties is de laatste jaren een omslag waar te nemen. In plaats van slachtoffers op geheime plekken onder te brengen wordt gekozen voor zichtbare en herkenbare plekken. Hier kunnen ook daders

met hun slachtoffers in contact komen. Uiteraard onder voorwaarden en goede beveiliging. Leeuwarden heeft voor deze benadering gekozen, onder de titel 'Veilige Veste'. De voorziening is op 24 mei 2012 geopend.

Huisuitzetting

Uit de Daklozenmonitor Fryslân 2010 (Oldersma, 2012) blijkt dat in de periode 2006-2010 het aantal huisuitzettingen in de provincie Fryslân is gedaald. In 2008 en 2009 vonden respectievelijk 275 en 225 huisuitzettingen plaats, daarna daalt het aantal huisuitzettingen tot 212 in 2010. In 2010 vonden in Fryslân per duizend verhuurde corporatiewoningen gemiddeld drie huisuitzettingen plaats, uitgedrukt in een percentage van 0,28%.

De provincie Fryslân heeft een relatief laag aantal huisuitzettingen in vergelijking met de grote steden en Groningen. Opmerkelijk is, dat deze trend niet lijkt te gelden voor de stad Leeuwarden. Het aantal aanzeggingen in Leeuwarden daalt maar het percentage aanzeggingen dat leidt tot daadwerkelijke uitzetting stijgt. Per saldo is het aantal huisuitzettingen in Leeuwarden tussen 2006 en 2010 geleidelijk gestegen van 44 naar 63 per jaar. Slechts een betrekkelijk gering percentage (5%) mensen dat uit hun woning wordt gezet maakt binnen een jaar gebruik van een opvangvoorziening in de provincie Fryslân. Dat neemt echter niet weg dat elke huisuitzetting een persoonlijk drama is. Daarom doen de sociale teams, corporaties en hulpverleningsinstellingen er alles aan om uitzetting te voorkomen. Dat dit binnen Leeuwarden sinds 2006 niet leidt tot betere resultaten vraagt nadere analyse van de achtergronden. Daartoe gaat Leeuwarden met de betreffende partners in gesprek.

Toegang tot opvangvoorzieningen en aandacht voor persoonlijke begeleiding

In tegenstelling tot - vooral - de grotere centrumgemeenten heeft Leeuwarden na overleg met de instellingen voorlopig niet gekozen voor één 'centrale toegang' tot de opvangvoorzieningen. Wel is het voornemen een centrale toegang voor jeugd te onderzoeken. De drie instellingen voor maatschappelijke opvang en crisisopvang zorgen elk voor hun eigen intakeprocedures en stemmen die waar nodig op elkaar af. Deze werkwijze werkt goed en de gemeente heeft geen behoefte op dit proces in te grijpen. Bij de opvang van jongeren overweegt Leeuwarden een andere benadering. Een centrale en gecoördineerde toegang kan hier bijdragen aan een effectieve stroomlijning en een beter overzicht. Leeuwarden onderzoekt deze mogelijkheid in nauw overleg met de betreffende instellingen en tegen de achtergrond van de veranderingen die de 'transitie jeugdzorg' met zich mee zullen brengen.

Eén frontoffice AMK/ASHG

Uit evaluatieonderzoek naar de hulp aan slachtoffers van huiselijk geweld in 2011 is gebleken dat efficiëntiewinst en effectiviteit te boeken valt als er beter wordt samengewerkt tussen de centrale toegang van Bureau Jeugdzorg en het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld. In 2011 heeft de gemeente Leeuwarden opdracht gegeven om nader te onderzoeken of er één frontoffice kan worden gevormd. In dit onderzoek wordt de rol van het CJG als frontoffice van Bureau Jeugdzorg meegenomen. De nieuw te vormen frontoffice kan gekoppeld worden aan het Multidisciplinair Centrum Kindermis-

handeling. Dit is een samenwerkingsverband tussen Openbaar Ministerie, politie, Medisch Centrum Leeuwarden (MCL), Bureau Jeugdzorg Fryslân, GGZ Fryslân en Fier Fryslân en opvang.

Begeleiding van cliënten in de opvangsector

Begeleiding en dagbesteding van cliënten / bewoners van opvangvoorzieningen vindt in het algemeen plaats op basis van een AWBZ-indicatie. De instellingen hanteren begeleidingsplannen en methodieken die gebaseerd zijn op landelijke modellen en effectonderzoek. Limor, Zienn en Fier Fryslân participeren in de 'academische werkplaats opvang en OGGz' van het UMC Radboud (Nijmegen / Utrecht). Het hanteren van professionele begeleidingsmethodieken legt de gemeente Leeuwarden als verplichting op in de subsidieverleningsbeschikking. De keuzen voor de aard van de methodiek laat de gemeente over aan de instellingen.

Voorzieningen voor tijdelijke en langdurige opvang

Aan de ontwikkeling van de sociale teams in Fryslân ligt de overtuiging ten grondslag dat kwetsbare burgers zo veel mogelijk in hun eigen omgeving huisvesting en ondersteuning moeten krijgen. Als zij toch terugvallen op een opvangvoorziening, moet het mogelijk zijn dat zij daarna reïntegreren in de omgeving waar zij voorheen woonden. Daarom is er een maatschappelijke infrastructuur nodig die hen hierbij ondersteunt (de sociale teams) en dienen opvangvoorzieningen gespreid te worden over de grotere gemeenten in Fryslân. Inmiddels werken alle gemeenten in Fryslân samen met een sociaal team, enkele gemeenten met meerdere teams. Er zijn 23 sociale teams in Fryslân.

In het 'kompas 2008' werd gesproken over de plannen voor deconcentratie van de opvangvoorzieningen. Als de deconcentratie van de professionele opvangvoorzieningen medio 2012 is afgerond, zijn er behalve in Leeuwarden woonvoorzieningen voor (ex) dakloze mensen in Sneek, Heerenveen, Drachten en Dongeradeel. Crisisopvang vond ook al voor de totstandkoming van de regiovisie 2012 plaats in Burgum (gemeente Tytsjerksteradiel).

Voor een beschrijving van de ambities voor de jaren 2012-2016 en de acties om die ambities te realiseren, verwijzen we naar het uitvoeringsprogramma dat is opgenomen in het Regionaal Kompas Leeuwarden/Fryslân 2012-2016.

Zwerfjongeren

In de zomer van 2010 is gestart met een Leeuwarder versie van 'Kamers met Kansen'. Hierin wordt samengewerkt tussen het onderwijs, de opvangsector, het vrijwilligerswerk van de stichting Welzijn Centraal, de provincie en de gemeente Leeuwarden. Voor het aanbod van woonruimte wordt samengewerkt met woningcorporaties en een makelaar. In 2011 zijn de eerste jongeren op deze manier gehuisvest.

In het Uitvoeringsprogramma Zwerfjongeren 2012-2016 (Gemeente Leeuwarden, 2012) wordt door de gemeente Leeuwarden vastgesteld dat het positief is dat er voor zwerfjongeren aanbod beschikbaar is van preventie tot nazorg. Daarnaast doen zich binnen

de aanpak van zwerfjongeren een aantal knelpunten voor die om extra aandacht vragen. Voorbeelden daarvan zijn de aanwezigheid van wachtlijsten, onvoldoende regie, overzicht, eenheid en signalering bij probleemsituaties. In het uitvoeringsprogramma worden voorstellen gedaan om de knelpunten op te lossen.

Onder impuls van de Tour Zwerfjongeren is ervoor gekozen om de stagnatie in de uitstroom naar zelfstandig wonen in kaart te brengen en op te lossen, niet alleen wat betreft woonruimte maar ook andere hulp en ondersteuning die zelfstandig wonen mogelijk maken (www.1stapvooruit.nl).

6.28 Leiden

De gemeente Leiden heeft voor doelstelling 2 t/m 5 aangegeven of zij deze naar verwachting al dan niet kunnen realiseren. Een toelichting ontbreekt.

Doel 1: Huisuitzettingen als gevolg van huurschulden of overlast zijn met 75% afgenomen			
<i>Jaar:</i>	2007	2009	2011
<i>Aantal huisuitzettingen:</i>	46	42	-

Doel 2: Vervolgopvang is altijd geregeld indien huisuitzetting onvermijdelijk is			
De gemeente Leiden verwacht deze doelstelling waarschijnlijk wel te kunnen realiseren.			

Doel 3: Alle daklozen in de regio zijn in beeld en voorzien van een trajectplan			
De gemeente Leiden verwacht deze doelstelling waarschijnlijk niet te kunnen realiseren.			

Doel 4: Het totaal aantal daklozen is verminderd met 75% ten opzichte van de omvangsschatting in 2005			
<i>Jaar:</i>	2005	2009	2011
<i>Aantal daklozen:</i>	500	313	-
De gemeente Leiden verwacht deze doelstelling waarschijnlijk niet te kunnen realiseren.			

Doel 5: De ervaren overlast als gevolg van dakloosheid is afgenomen met 25% ten opzichte van 2007			
<i>Jaar:</i>	2007	2009	2011
<i>Ervaren overlast:</i>	7% (Leefbaarheidsmonitor, 2007)	5% (Leefbaarheidsmonitor, 2009)	-
De gemeente Leiden verwacht deze doelstelling waarschijnlijk wel te kunnen realiseren.			

6.29 Maastricht

In het Stedelijk Kompas van de gemeente Maastricht uit 2008 waren een aantal beleidsdoelstellingen opgenomen. Hieronder volgt per doelstelling de stand van zaken. Inmiddels heeft Maastricht voor de periode 2012-2015 nieuw beleid geformuleerd in de nota Meer voor Elkaar.

Doel 1: Verbetering kwaliteit van de voorzieningen voor dak- en thuislozen

De gemeente Maastricht geeft aan dat deze doelstelling inmiddels is gerealiseerd.

Doel 2: Kwantitatieve uitbreiding van het aantal woonvoorzieningen voor (verslaafde) dak- en thuislozen

De gemeente Maastricht geeft aan dat deze doelstelling inmiddels is gerealiseerd.

Doel 3: Toetsen maatschappelijke effecten, resultaten en knelpunten bij doelgroepen van prestatievelden 7,8,9 Wmo

De gemeente Maastricht geeft aan dat deze doelstelling niet is gehaald. De doelstelling is niet 'SMART' geformuleerd en er ontbreken indicatoren. Daarom zijn in het nieuwe uitvoeringsprogramma meer concrete doelen benoemd.

Doel 4: Verbeteren gezondheid en welzijn (maatschappelijke participatie) van 60 langdurig verslaafden met problematiek

De gemeente Maastricht geeft aan dat het algemene (straat) beeld op dit punt is verbeterd. Het gebruik van dag- en nachtovang alsmede huisvesting in Domusvoorziening zorgt voor een beter beeld m.b.t. gezondheid/ verzorging en dergelijke. Objectieve meetgegevens zijn niet beschikbaar, aldus Maastricht.

Doel 5: Ketenregie van de persoonsgerichte aanpak. De met succes afgeronde/lopende trajecten loopt op van 40% in 2008 tot 60% in 2010

De gemeente Maastricht geeft aan dat deze doelstelling inmiddels is gerealiseerd. In 2011 is het percentage met succes afgeronde/lopende trajecten opgelopen tot 90% van de aangemelde cliënten.

Doel 6: Community art met dak- en thuislozen

De gemeente Maastricht geeft aan dat deze doelstelling is behaald: er zijn inmiddels 3 community-art projecten gerealiseerd.

Doel 7: Aantal huisuitzettingen wegens huurachterstand of overlast neemt in de periode 2008-2011 met 30% af

De gemeente Maastricht geeft aan dat deze doelstelling is gerealiseerd: in 2010 vonden 55 huisuitzettingen plaats.

Doel 8: Ontwikkelen van vervolgetrajecten naar (vrijwilligers)werk in 2008, zowel voor (verslaafde) dak- en thuislozen, als voor vrouwen in de opvang

De gemeente Maastricht geeft aan dat deze doelstelling is gerealiseerd.

In de beleidsnota 'Meer voor Elkaar 2012-2015' (Gemeente Maastricht, 2012), zijn ondermeer een aantal nieuwe beleidsdoelen geformuleerd voor de prestatievelden 7 (maatschappelijke opvang) en 8 (OGGz). De gemeente Maastricht streeft daarbij naar een meer gerichte en effectieve benadering, gericht op de resultaten voor de cliënt. De doelstellingen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en bevinden zich op drie ambitieniveaus: 1) individu/cliënt; 2) organisaties; en 3) maatschappij, aldus de gemeente Maastricht. Onderstaand wordt elke ambitie voorzien van doelstellingen en indicatoren.

Ambitie 1 (individu en cliënt)

Mensen in een kwetsbare positie functioneren zo zelfstandig mogelijk en nemen naar vermogen weer deel aan de samenleving zonder dat zij als gevolg van hun situatie overlast veroorzaken voor hun omgeving.

- Doelstelling 1: In 2015 is er een sluitende aanpak van (verslaafde) dak- en thuislozen. Elke nieuwe dak- en thuisloze persoon krijgt een Persoonlijk Ontwikkeltraject, conform de Persoonsgerichte aanpak.

- Doelstelling 2: In 2015 bevindt 80% van de personen die een Persoonlijk Ontwikkeltraject zijn aangegaan zich in een stabiele woon-, inkomens- en maatschappelijke positie.
- Doelstelling 2a: In 2015 is ook voor de resterende 20% een adequate vorm van opvang en begeleiding ontwikkeld (samen met de uitvoeringspartners).
- Doelstelling 3: In 2015 stroomt 20% van de bewoners van de maatschappelijk opvang door naar reguliere huisvesting.
- Doelstelling 4: Opgevangen zwerfjongeren stromen in 2015 in drie maanden door naar een normale woonsituatie. 70% wordt begeleid terug naar de thuissituatie, 30% wordt begeleid naar een meer zelfstandige vorm van wonen.

Ambitie 2 (organisatie)

Rond de cliënt is een sluitend aanbod aan hulp, opvang en zorg georganiseerd.

- Doelstelling 5: Deze ambitie is de kern van de hulpverlening aan bijzondere groepen. De wijze waarop het integraal hulpverleningsplan wordt opgesteld en uitgevoerd, is onderwerp van gezamenlijk onderzoek en overleg met de partners. Het is vaak niet mogelijk om de hulpverlening aan deze groepen volgens een van te voren vastomlijnd plan te laten verlopen. Er moet dus voldoende ruimte zijn om (met het doel voor ogen) te variëren in volgorde en tempo. Gedurende het traject wordt de cliënt begeleid door een 'casemanager' die de benodigde hulpverlening regelt.

Ambitie 3 (maatschappij)

De Maastrichtse samenleving en de Heuvellandgemeenten staan open voor bijzondere doelgroepen (aansluitend op het beleid inzake Wonen Welzijn Zorg) en ondersteunen hen bij het (opnieuw) participeren aan de samenleving.

- Doelstelling 6: In 2015 zijn meer cliënten, bewoners van opvangvoorzieningen en burgers van de gemeenten in Maastricht en het Heuvelland betrokken bij activiteiten die de participatie van kwetsbare groepen en personen ondersteunen.

6.30 Nijmegen

In de 'Startnotitie Eén Wmo-beleidsplan 2012-2015' (Gemeente Nijmegen, 2011) wordt in vogelvlucht teruggekeken op de verrichte inspanningen in de afgelopen periode. Een aantal accenten uit het Wmo-beleidsplan 7-9 (2006), zoals preventie, signalering en vroege interventie; versterking van samenhang en ketenregie; het terugdringen van het aantal dak- en thuislozen; afstemming met andere financiers van zorg en bevordering van cliëntgericht werken, zijn op onderdelen uitgewerkt in het Stedelijk Kompas (2008) en het Uitvoeringsprogramma Huiselijk Geweld (2009).

Volgens de gemeente Nijmegen is op de genoemde speerpunten veel gedaan: er staat inmiddels een stevige structuur van overleg en regie (wijkteams, Meldpunt Bijzondere Zorg, zorgtafel zwerfjongeren, veelplegeraanpak), waardoor de samenhang in de hulp-

verlening is verbeterd. De gemeente Nijmegen en het Zorgkantoor werken samen om de financiering van de zorg op elkaar af te stemmen. Door de verbetering in de samenwerking kan eerder worden gesignaleerd en ingegrepen, om erger te voorkomen. Doordat de gemeente Nijmegen erin is geslaagd om de bestaande opvangvoorzieningen op peil te houden en te versterken, zijn veel mensen opgevangen. De voorzieningen voor dak- en thuislozen, zwerfjongeren, verslaafden en slachtoffers van huiselijk geweld hebben een hoge bezettingsgraad. Daarnaast is Nijmegen begonnen met de ontwikkeling van het Domushuis en de Skaeve Huse voor mensen die niet in een instelling en ook niet in een normale woning in de wijk kunnen wonen. Verder zijn er belangrijke stappen gezet in de aanpak huiselijk geweld, toeleiding naar geestelijke gezondheidszorg, uitstroombelief voor straat- en jeugdprostitutie (pooierboys) en nazorg voor veelplegers.

De stand van zaken per doelstelling uit het Stedelijk Kompas (2008) wordt hieronder weergegeven.

Doel 1: Terugdringen van dakloosheid

Naar verwachting van de gemeente Nijmegen, wordt deze doelstelling behaald. Het aanbod aan opvang-, en woonvoorzieningen is uitgebreid. Daarmee wordt ook de doorstroom uit de opvang bevorderd.

Doel 2: Beter aansluitende zorg

Deze doelstelling is gehaald. 'Praktijk Buitenzorg'²⁴, met 7 wijkteams is operationeel.

Doel 3: Terugdringen van overlast veroorzaakt door dak- en thuislozen

De gemeente Nijmegen verwacht deze doelstelling te behalen. Er is gestart met medische verstrekking van heroïne, waarbij met inmiddels zo'n 25 cliënten in behandeling zijn.

Doel 4: Meer samenhang in bestaande aanbod

De gemeente Nijmegen verwacht dat deze doelstelling behaald wordt. De omvorming en invoering van ACT-teams verloop voorspoedig.

Doel 5: Verbeteren in- door- en uitstroom

Naar verwachting van de gemeente Nijmegen, wordt deze doelstelling behaald. Er is een Domushuis gerealiseerd en men is bezig met de voorbereidingen om Skaeve Huse en woonzorgplaatsen te ontwikkelen.

Doel 6: Een gedifferentieerd aanbod van zorg en hulp, toegesneden op de wensen en mogelijkheden van de cliënt (individueel trajectplan)

De doelstelling is gehaald: instellingen werken met individuele trajectplannen.

Zwerfjongeren

In het kader van de Tour Zwerfjongeren is in Nijmegen besloten om te komen tot een kwalitatieve, voor de jongeren betekenisvolle, verbetering in de eerste opvang. Daarbij

²⁴ Praktijk Buitenzorg is een samenwerkingsproject tussen enkele Nijmeegse huisartsen en GGD, Iriszorg en RIBV. Doel is om laagdrempelige huisartsenzorg te bieden aan sociaal kwetsbare mensen in Nijmegen (dak- en thuislozen, verslaafden, prostituees, nieuwkomende en ongedocumenteerde migranten) die geen vaste huisarts hebben. Praktijk Buitenzorg is bedoeld voor mensen uit deze groep die om allerlei redenen de weg naar de reguliere huisartsenzorg niet vinden (www.praktijkbuitenzorg.nl).

moet worden afgewogen wat een geschikt aantal bedden is. Ook wordt onderzocht wat de in ontwikkeling zijnde jeugd FACT (Functional Assertive Community Treatment) hierbij kan betekenen (www.1stapvooruit.nl).

6.31 Oss

De gemeente Oss geeft aan dat in 2011 met de inzet van een externe ketenregisseur een voortvarende start is gemaakt met de implementatie van het Regionaal Kompas. De ketenregisseur heeft een uitvoeringsplan geschreven, waarbij de doelstellingen uit het Regionaal Kompas realistisch zijn bijgesteld. Er is veel inzet gepleegd in de opzet van een centrale Toegang en bemoeizorg. Dit heeft ertoe geleid dat de gemeente Oss en de regio Noordoost-Brabant hebben besloten de functie van ketenregisseur structureel in te zetten om de doelstellingen uit het Regionaal Kompas te kunnen verwezenlijken.

Doel 1: Signalering: Lokale zorgnetwerken signaleren alle personen in een zeer kwetsbare situatie (doelgroep OGGz)

Indicator: Aantal personen dat tussen wal en schip raakt en gemeld wordt bij het CTB, waarbij geen enkel lokaal zorgnetwerk bemoeienis heeft.

In de afgelopen periode is begonnen met het opstarten van het CTB, met een ketenregisseur vanuit de centrumgemeente. De doelstellingen moeten nog nader geformuleerd worden, op basis van de bijbehorende 'startfoto'.

Doel 2: Preventie MO: Dakloosheid ten gevolge van (a) huisuitzetting, (b) detentie en (c) ontslag uit zorginstellingen komt vrijwel niet meer voor

Indicator: Aantal (a) personen uit huis gezet (b) ex-gedetineerde mensen en (c) mensen ontslagen uit een zorginstelling, dat zich binnen een half jaar meldt bij de maatschappelijke opvang (CTB).

Er is een start gemaakt met de herstructurering van toestroom en doorstroom en dataverzameling.

Doel 3: Toegang MO: Alle meldingen zijn gescreend. Toegang tot de MO is bepaald op basis van aard/ernst van problemen

Indicator: Aantal (a) personen uit huis gezet (b) ex-gedetineerde mensen en (c) mensen ontslagen uit een zorginstelling, dat zich binnen een half jaar meldt bij de maatschappelijke opvang (CTB).

De gemeente Oss is bezig binnen de Centrale toegang een goede registratie op te zetten. Naar verwachting zullen de cijfers in de loop van 2012 geleverd kunnen worden.

Doel 4: Persoonsgerichte hulptrajecten MO: Voor alle toegelaten daklozen is een integraal trajectplan opgesteld

Indicator: Aantal cliënten met een integrale probleemverheldering en toeleidingsplan.

Geen informatie gegeven.

Doel 5: Persoonsgerichte trajecten Bemoeizorg: Voor alle bemoeizorg cliënten is een integraal toeleidingsplan opgesteld

Indicator: Aantal cliënten met een integrale probleemverheldering en toeleidingsplan.

Naar verwachting van de gemeente Oss, wordt deze doelstelling behaald. De gestelde opdracht is om per 2012 voor eenieder die binnen CTB besproken wordt een trajectplan op te stellen.

Doel 6: Nazorg als preventie: Bestendigen herstel en voorkomen terugval na uitstroom uit de MO (monitoring vanuit CTB of de lokale zorgnetwerken)

Indicator: Aantal (ex-)dakloze mensen dat gedurende 12 mnd voorzien is van stabiele mix (huisvesting, financiële situatie, contact met hulpverlening en dagbesteding).

Naar verwachting van de gemeente Oss, wordt deze doelstelling behaald. Vanaf 2012 wordt dit gemonitord

Doel 7: Aanpak zwerfjongeren: Voor alle zwerfjongeren is een integraal trajectplan opgesteld: specialistische zorg waar nodig, snel doorstromen naar begeleid wonen & werken waar mogelijk

Indicator: Aantal zwerfjongeren: (a) dat binnen 3 mnd doorstroomt naar wonen & werken; (b) dat passende specialistische zorg ontvangt binnen 3 mnd.

De gemeente Oss verwacht deze doelstelling te behalen. Er is een Plan van aanpak opgesteld dat in 2012 wordt uitgevoerd. Dit levert nog veel organisatorische vraagstukken op. Het is lastig om de zwerfjongerenproblematiek te sturen vanwege de complexiteit van inkomen vs. doorstroommogelijkheden.

Doel 8: Preventie jongeren: Dakloosheid van jongeren ten gevolge van ontslag uit de jeugdzorg komt vrijwel niet meer voor

Indicator: Aantal jongeren dat zich binnen 6 mnd na jeugdzorg meldt bij de MO voor volwassenen of bij de specifieke opvang voor zwerfjongeren

De gemeente Oss verwacht dat ze er niet in zal slagen deze doelstelling te behalen, door de weerbarstige problematiek. Oss is bezig met het organiseren van meer gestructureerd overleg en samenwerking met de jeugdzorg, om zo de aansluiting tussen jeugdzorg en opvang te verbeteren.

6.32 Purmerend

De gemeente Purmerend geeft aan nog niet te weten of en in hoeverre doelstelling 2 en 3 gehaald worden. Dit omdat niet duidelijk is welke oorzaken hierbij een rol spelen. Effecten van de mindere economische omstandigheden en de situatie op de woningmarkt lijken een rol te spelen. Dit zijn factoren waar de gemeente weinig invloed op kan uitoefenen.

Doel 1: In 2013 zijn alle daklozen in traject en is voor minimaal 60% huisvesting geregeld

De gemeente Purmerend geeft aan deze doelstelling naar verwachting wel te behalen. In 2011 is de capaciteit van de 24-uursopvang uitgebreid en is gestart met een pilot nachtopvang. In 2011 waren er 119 feitelijk daklozen, waarvan 45 in de opvang en een onbekend aantal residentieel daklozen. Uitstroomcijfers en aantal gehuisveste cliënten zijn nog niet bekend.

In 2010 stroomden 91 van de toen 137 feitelijk en residentieel daklozen uit. Voor 76 van hen was huisvesting geregeld.

Doel 2: In 2013 is dakloosheid als gevolg van huisuitzetting teruggedrongen tot minder dan 30% van het niveau in 2005

Het is voor de gemeente Purmerend niet zeker of deze doelstelling gehaald zal worden (zie boven). In 2010 waren er 19 huisuitzettingen, in 2011 waren er 17 huisuitzettingen.

Doel 3: Dakloosheid als gevolg van detentie of afwenteling door andere instellingen komt in 2013 vrijwel niet meer voor

In 2011 zijn 96 personen uitgestroomd uit detentie waarvan 8 geen adres hadden direct bij vrijlating en van 28 personen was dit niet bekend.

Doel 4: In 2013 is overlastgevend gedrag teruggedrongen tot maximaal 75% van het huidige niveau

De gemeente Purmerend geeft aan deze doelstelling naar verwachting wel te behalen. In 2011 was er geen sprake van overlast door dakloze mensen.

6.33 Spijkenisse

Doel 1: Voor nagenoeg alle (bekende) daklozen is een trajectplan opgesteld en voor zover mogelijk zijn zij voorzien van inkomen, huisvesting, dagbesteding en/of werk, eventueel zorg en hulp (2014)

De gemeente Spijkenisse verwacht deze doelstelling te behalen. Voor de dakloze mensen uit de regio Zuid-Hollandse eilanden die gebruik maken van de maatschappelijke opvang in Spijkenisse wordt een individueel zorgplan opgesteld waarbij er in samenwerking met de diverse ketenpartners wordt gewerkt aan de doelstellingen op de verschillende leefgebieden. Daarbij is mede aandacht uitgegaan om de cliënten aan het werk te helpen dan wel zinvolle dagbesteding te organiseren.

Doel 2: Dakloosheid als gevolg van huisuitzetting is fors teruggedrongen (2014)

Naar verwachting van de gemeente Spijkenisse wordt deze doelstelling waarschijnlijk wel gehaald: gemeente en woningcorporaties hebben nieuwe samenwerkingsafspraken gemaakt om het aantal huisuitzettingen terug te dringen, gericht op het snel en integraal aanpakken van burgers die door de woningcorporatie uitgezet dreigen te worden. Het integraal aanpakken van de problematiek van burgers voorkomt huisuitzettingen.

Doel 3: Dakloosheid als gevolg van detentie of uitval uit zorginstellingen komt bijna niet meer voor (2014)

Deze ambitie wordt waarschijnlijk wel gehaald. Er is ingezet op nazorg voor ex-gedetineerden om hen zo veel mogelijk te voorzien van een nazorgtraject dat bestaat uit: identiteitsbewijs, onderdak, inkomen, schuldhulpverlening en zorg.

Doel 4: Bij een groot deel van de doelgroep is overlastgevend gedrag verminderd (2014)

De gemeente Spijkenisse verwacht deze doelstelling te behalen. In 2009 heeft een tijdelijke uitbreiding van de maatschappelijke opvang plaatsgevonden. Hiermee is ook overlastgevend gedrag verminderd. In 2010 zijn wederom toeleidingstrajecten ingezet. In 2011 is het regionale veiligheidshuis verder vorm gegeven. Met de aanpak in het veiligheidshuis wordt overlastgevend gedrag verder teruggedrongen.

6.34 Tilburg

Doel 1: In 2013 zijn alle daklozen in een traject ondergebracht. Voor minimaal 80% van deze groep is passende huisvesting en een zinvolle dagbesteding geregeld

In 2010 was 71% van de dakloze mensen voorzien van een traject, in 2011 was dit 79%. Op basis van de gemaakte afspraken met de maatschappelijke opvang instelling, verwacht de gemeente Tilburg deze doelstellingen waarschijnlijk wel te behalen.

Doel 2: In 2014 zijn er meer uitstroombmogelijkheden naar de reguliere woningmarkt (regionaal) en is er meer maatwerk in de toewijzing van woonaanbod voor de doelgroep.

De gemeente Tilburg heeft afspraken gemaakt met woningcorporaties over het beschikbaar stellen van woningen voor uitstroom. Of en in hoeverre men erin gaat slagen om deze doelstellingen te behalen is voor de gemeente Tilburg lastig in te schatten. Er is sprake van beperkte capaciteit woonbegeleiding, forse schulden bij cliënten en wachtlijsten bij zorgaanbieders.

Doel 3: Dakloosheid als gevolg van detentie komt (vrijwel) niet meer voor door een goede aansluiting tussen reclassering en zorg

In 2011 meldden zich 21 personen aan nadat zij uit detentie waren gekomen. De verwachting van de gemeente Tilburg is dat deze doelstellingen in 2014 waarschijnlijk wel gehaald zal worden. Gedetineerden worden altijd gescreend op en toegeleid naar huisvesting als dat nodig is. Er zijn afspraken gemaakt met het zorg-, en veiligheidshuis.

Doel 4: Bij een groot deel van de doelgroep is overlastgevend gedrag verminderd (2014)

De gemeente Spijkenisse verwacht deze doelstelling te behalen. In 2009 heeft een tijdelijke uitbreiding van de maatschappelijke opvang plaatsgevonden. Hiermee is ook overlastgevend gedrag verminderd. In 2010 zijn wederom toeleidingstrajecten ingezet. In 2011 is het regionale veiligheidshuis verder vorm gegeven. Met de aanpak in het veiligheidshuis wordt overlastgevend gedrag verder teruggedrongen.

Doel 5: In 2013 is dakloosheid als gevolg van huisuitzetting tot 30% van het niveau in 2007 teruggedrongen

Dakloosheid ten gevolge van aantal huisuitzettingen wordt pas sinds 2011 geregistreerd. Dit maakt vergelijkingen pas mogelijk vanaf 2012. In 2011 ging het om 100 huisuitzettingen.

Doel 6: In 2014 is overlastgevend gedrag teruggebracht naar 75% van het niveau in 2007

Er heeft geen (nul)meting plaatsgevonden van de overlast. In Tilburg wordt een Outreachend Interven teiteam ingezet, gericht op het voorkomen van overlast op specifieke locaties. Er zijn afspraken gemaakt over het bereik van het Interven teiteam. Volgens de gemeente Tilburg is er veel aandacht voor de concrete aanpak van overlast.

Doel 7: In 2009 is er een verbreding van het Stedelijk Bemoeizorgteam naar de regio Midden Brabant

Volgens de gemeente Tilburg is deze doelstelling inmiddels behaald. Het stedelijk Bemoeizorgteam werkt sinds 2011 voor de hele regio. Van het aantal cliënten van bemoeizorg kwam 83% uit Tilburg, 15% uit de regio Midden Brabant en 2% van buiten de regio.

6.35 Venlo

In de 'Rapportage monitor Regionaal Kompas Noord- en Midden-Limburg' (Van Oijen & Lesger, 2011) is over het jaar 2009 een nulmeting gedaan voor de zeven doelstellingen uit het Regionaal Kompas (respectievelijk preventie, trajecten naar uitstroom, het terugdringen van overlast en de aanpak van huiselijk geweld en van zwerfjongeren). Geconstateerd werd dat (nog) niet alle doelstellingen van het Regionaal Kompas inzichtelijk (meetbaar) gemaakt kunnen worden.

In het proces van het opstellen van de Monitor Regionaal Kompas heeft het Centraal Meld- en Actiepunt Maatschappelijke Opvang en Preventie (CMA) een belangrijke rol gehad. Zij hebben onder andere meegedacht over de inhoud van de monitor, gezorgd voor de verzameling van de gegevens en gegevens geïnterpreteerd. Mede door dit proces heeft het CMA een aantal zaken in de registratie kunnen aanpassen en is een nieuw registratiesysteem ontworpen, waarin rekening is gehouden met de diverse indicatoren van de monitor (Van Oijen & Lesger, 2011).

Het CMA heeft voor de vierde doelstelling uit het Regionaal Kompas ('Voor alle daklozen in de regio NML is een trajectplan opgesteld en zij zijn – afhankelijk van persoonlijke omstandigheden – voor zover mogelijk voorzien van inkomen, passende huisvesting, effectieve ondersteuning, zorg, zinvolle dagbesteding en werk') de volgende meetbare prestatie-indicatoren vastgesteld:

1. De gemiddelde verblijfsduur van cliënten in de maatschappelijke opvanginstellingen wordt de komende 3 jaar verminderd met 30%.

2. 70% van de cliënten in de maatschappelijke opvanginstellingen heeft een trajectplan.
3. Het aantal cliënten dat is uitgestroomd uit de maatschappelijke opvanginstellingen en zich na een x-periode opnieuw meldt, moet in de jaren 2012, 2013 en 2014 ieder met 5% afnemen.
4. Het aantal drop-outs uit de maatschappelijke opvanginstellingen wordt de komende 3 jaar verminderd met 5%.

Het is de bedoeling dat het CMA jaarlijks de monitor Regionaal Kompas gaat leveren. In samenspraak met de ketenpartners wordt de mogelijkheid van input van gegevens verkend die de 'ambtelijke coalitie' nodig heeft om te kunnen vertalen in beleidsvoorstellen. Hierbij zijn de met het ministerie van VWS overeengekomen indicatoren Regionaal Kompas leidend (CMA, 2012).

Het CMA wilt graag verder bouwen aan de persoonsgerichte aanpak en het bevorderen van de ketensamenwerking maar geeft aan dat ontwikkelingen zoals haar (her)positionering en de formatie/bezetting belangrijke factoren zijn die invloed hebben op de hoeveelheid werk die hierin verzet kan worden. Met de huidige formatie/personele bezetting kan het CMA haar taakstelling onvoldoende invullen. Daarnaast is er mogelijk sprake van een mogelijke (her)positionering van het CMA binnen de Veiligheidsregio Limburg-Noord (CMA, 2012).

6.36 Vlaardingen

Van de onderstaande doelstellingen geeft de gemeente Vlaardingen aan dat deze in het Stedelijk Kompas 2008 niet voldoende 'SMART' waren uitgewerkt. Daarom zijn een aantal doelstellingen aangepast en/of komen te vervallen.

Doel 1: In 2013 alle daklozen in een zorgtraject

De gemeente Vlaardingen geeft aan dat de oorspronkelijke doelstelling te algemeen was geformuleerd en aangepast diende te worden.

De nieuwe doelstelling is: alle dakloze mensen die zich bij het Centraal Loket melden en die voldoen aan criteria voor opvang (18 jr. of ouder, feitelijk of residentieel dakloos, regiobinding) komen in aanmerking voor een zorgtraject. Volgens Vlaardingen komen deze mensen, mits ze verklaren mee te willen werken, ook inderdaad in zorgtraject terecht. Op basis van de huidige praktijk is de verwachting dan ook dat de doelstelling gehaald zal worden.

Doel 2: In 2012 is voor minimaal 60% van de dak en thuislozen passende huisvesting geregeld

Uitgaande van de aangepaste omschrijving van doelstelling 1, is deze doelstelling volgens Vlaardingen behaald.

Doel 3: Dakloosheid als gevolg van huisuitzetting tot minder dan het niveau in 2005 terugdringen

De doelstelling is geherformuleerd in: het aantal werkelijke ontruimingens als percentage van het aantal aankondigingen tot huisuitzetting zal in 2013 zijn gedaald ten opzichte van 2008.

De cijfer over huisuitzettingen vóór 2008 zijn met de kennis van nu onbetrouwbaar, aldus de gemeente Vlaardingen. In 2008 zijn er in Vlaardingen 85 huisuitzettingen geweest. Het aantal huisuitzettingen is in 2011 ten opzichte van 2008 (en ook 2010) gestegen. Het aantal daadwerkelijke ontruimingens als percentage van het aantal aanzeggingen tot ontruimingens is echter, mede door toedoen van het Vlaardings 'Laatste kans'-beleid, gedaald.

Doel 4: Dakloosheid als gevolg van detentie of afwenteling door andere instellingen (vrijwel) uit te bannen

De gemeente Vlaardingen beschikt niet over gegevens over aantallen mensen die om deze reden dakloos worden en onderneemt ook geen actie om cijfers rond deze doelstelling te achterhalen. Wél geeft Vlaardingen aan dat zij er in het algemeen in slagen om mensen die na detentie dakloos blijken te zijn, te huisvesten.

Doel 5: Overlastgevend gedrag terugbrengen

De gemeente Vlaardingen geeft aan dat deze doelstelling te algemeen geformuleerd is.

In Vlaardingen wordt met name via de outreachende inzet van het lokaal zorgnetwerk forse inspanningen geleverd om mensen met zorgmijndend gedrag tot aanvaarding hulp/ondersteuning te bewegen. Daarmee wordt overlast voor hen zelf maar vaak ook voor de omgeving voorkomen. Jaarlijks worden op deze wijze zo'n 100 mensen in behandeling genomen. Hoeveel overlast hiermee wordt voorkomen, is onduidelijk.

Zwerfjongeren

Onder impuls van de Tour Zwerfjongeren is vastgesteld dat de prioriteit ligt bij het in kaart brengen van de omvang van de doelgroep (inclusief niet melders) en inzicht in de problematiek. Andere opgaven voor (regio) Vlaardingen zijn het verbeteren van de aansluiting tussen opvang en trajectbegeleiding, het verbeteren van de outreachende begeleiding en het zelfstandig wonen met begeleiding. Er wordt gewerkt aan de voorbereiding van een plan van aanpak waarin hieraan uitvoering wordt gegeven.

6.37 Vlissingen

De landelijke herverdeling van financiële middelen heeft geleid tot een bijstelling van de ambities in het Zeeuws Kompas uit 2008. Er zijn keuzes gemaakt over het in stand houden, anders organiseren of stopzetten van bepaalde voorzieningen en de financiering hiervan. In opdracht van het College voor Zorg en Welzijn (waarin de dertien Zeeuwse gemeenten het beleid afstemmen) hebben verschillende werkgroepen eind 2011 voorstellen gedaan voor een toekomstig voorzieningenniveau voor de maatschappelijke opvang in Zeeland, rekening houdend met het beschikbare budget. Deze adviezen worden voorgelegd aan de Zeeuwse gemeenten. Op basis van de voorstellen van de werkgroepen, en de consequenties van verschillende keuzes, moeten gemeenten in 2012 een definitief besluit nemen over de herijking van het beleid voor de maatschappelijke opvang.

Hieronder volgt de stand van zaken per doelstelling.

Doel 1: De huidige bijna driehonderd dak- en thuislozen en de dak- en thuislozen die er vanaf nu nog bij komen, zijn in 2014 voorzien van: inkomen; structurele vormen van woonvoorzieningen passend bij de betrokken individuen; niet-vrijblijvende, bewezen effectieve, zorgtrajecten (zo mogelijk tijdelijk, waar nodig structureel) en, voor zover mogelijk, van vormen van dagbesteding en werk die haalbaar zijn

Naar verwachting van de gemeente Vlissingen (mede op basis van signalen van de zorg- en opvanginstellingen) wordt deze doelstelling niet gehaald. De gemeente is met instellingen bezig een CTO op te richten onder regie van de GGD Zeeland om zo de gegevens onderling af te stemmen en te monitoren. De verwachting was dat in februari 2012 het functioneel ontwerp gereed zou zijn, waarna gegevens gevuld kunnen worden.

Doel 2: Dakloosheid ten gevolge van huisuitzetting komt (vrijwel) niet meer voor. Het aantal huisuitzettingen is in 2010 gedaald tot minder dan 30 % van het aantal in 2006. Voor zover nog wel huisuitzettingen voorkomen, wordt alternatieve passende woonruimte aangeboden

De doelstelling is niet gehaald; er zijn geen concrete gegevens beschikbaar, aldus Vlissingen. Met de komst van het CTO (zie doelstelling 1) dient hierin verandering te komen.

Doel 3: Dakloosheid ten gevolge van detentie komt (vrijwel) niet meer voor

Doel 4: Dakloosheid ten gevolge van uitval uit zorginstellingen komt (vrijwel) niet meer voor

De gemeente Vlissingen heeft de nazorg voor ex-gedetineerden neergelegd bij één instelling, en heeft daarmee de verwachting dat dakloosheid ten gevolge van detentie (bijna) niet meer zal voorkomen. Met de komst van het CTO (zie doelstelling 1) moeten ook cijfermatige gegevens beschikbaar komen over het aantal mensen dat dakloos wordt ten gevolge van detentie of uitval uit zorginstellingen.

Doel 5: Bij een groot deel van de doelgroep is overlastgevend gedrag verminderd (tot maximaal 75% van het huidige niveau in zeven jaar)

De gemeente Vlissingen geeft aan dat deze doelstelling lastig meetbaar is. De komst van het CTO brengt hierin mogelijk meer inzicht.

Volgens de gemeente Vlissingen wordt in de regio Zeeland gewerkt aan een manier om bestuurlijk draagvlak te vinden voor gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de doelgroep. Er is sprake van een overgangperiode waarin de ambities, doelstellingen en beleid duidelijk moeten worden neergezet. De hoofdlijnen van beleid zijn nu duidelijk; actiepunten worden uitgewerkt zodat er meer zicht komt op instroom, doorstroom en uitstroom alsmede preventie-activiteiten.

6.38 Zaanstad

In het Zaanstedelijk Kompas 2008 formuleerde de gemeente Zaanstad de volgende ambities:

1. In 2014 volgen alle feitelijk daklozen een trajectplan en is voor minimaal 60% (niveau 2006) van hen de huisvesting is geregeld;
2. In 2014 volgen alle residentieel daklozen een trajectplan en is doorstroming of vervolghuisvesting voor 60% (niveau 2006) van hen is geregeld;
3. In 2014 is overlastgevend gedrag door leden van de doelgroep tot maximaal 75% van het niveau van 2006 teruggedrongen;
4. In 2014 is dakloosheid onder de groep risicovolle zorgmijders en mensen met een acuut huisvestingsprobleem tot maximaal 30% van het niveau van 2006 teruggedrongen.

De gemeente Zaanstad geeft aan dat van alle doelstellingen een deel gehaald kan gaan worden. De mate waarin is deels afhankelijk van nog te realiseren zaken, zoals uitbreiding van capaciteit, verbeterde doorstroming en centrale toegang. Ook het zicht op de doelgroep (middels het cliëntvolgsysteem) moet sneller en effectiever werken bevorderen, met als resultaat het deels realiseren van de ambities. Uit onderzoek naar cliëntstromen bij diverse instellingen kan enigszins het doelbereik worden afgeleid. Samen met de telling die in 2012 uitgevoerd zal worden, zal dit beter inzicht geven.

Pas na de start van de centrale toegang en het daaraan gekoppelde cliëntvolgsysteem zal het zicht op het doelbereik sterk verbeteren, aldus de gemeente Zaanstad.

6.39 Zwolle

Doel 1: In 2014 zitten alle dak- en thuislozen, die bekend zijn bij de centrale toegang, in een traject

Naar verwachting van de gemeente Zwolle wordt deze doelstelling behaald. Met de instellingen voor maatschappelijke opvang is afgesproken dat alle dakloze mensen worden gemeld bij Centrale Toegang. De Centrale Toegang dient alle meldingen te screenen en na screening een trajectdoel vast te stellen, waarna toewijzing aan een instelling plaatsvindt.

Doel 2: In 2014 is voor ten minste 95 % van de dakloze mensen, bekend bij de centrale toegang, huisvesting gerealiseerd

De gemeente Zwolle verwacht dat deze doelstelling behaald zal worden. Er is voldoende capaciteit voor laagdrempelige opvang en de capaciteit voor 24 uren opvang (AWBZ) is aanzienlijk uitgebreid.

Doel 3: In 2014 is voor ten minste 60 % van de daklozen, bekend bij de centrale toegang, dagbesteding gerealiseerd

Vanuit de voorzieningen voor maatschappelijke opvang worden verschillende vormen van dagbesteding aangeboden. Daarnaast wordt ook gebruik gemaakt van overig (niet doelgroep gebonden) aanbod voor dagbesteding. Deze doelstelling was in 2010 al behaald, het aanbod is sindsdien niet gewijzigd, het aantal dakloze mensen is stabiel gebleven. Omdat de gemeente Zwolle de instellingen wijzen op de noodzaak van dagbesteding, gaat zij er van uit dat deze doelstelling ook over 2011 gehaald zal zijn.

Doel 4: Het aantal mensen dat dakloos raakt ten gevolge van huisuitzettingen is in 2014 minder dan 5% van het totaal aantal daklozen

Zwolle verwacht dat deze doelstelling behaald zal worden. In 2011 is de gemeente Zwolle in gesprek getreden met woningcorporaties in de stad en regio over preventie van huisuitzettingen. Een eerder onderzoek uit 2008 liet volgens Zwolle zien dat er een gering verband bestaat tussen huisuitzettingen en instroom in de maatschappelijke opvang. Juist door betere afspraken te maken over preventie, verwacht de gemeente Zwolle dat deze doelstelling gehaald zal zijn.

Doel 5: Het aantal mensen dat dakloos raakt ten gevolge van detentie of afwenteling door andere instellingen is in 2014 minder dan 5 % van het totaal aantal daklozen

Deze doelstelling zal in 2011 nog niet volledig worden gehaald, het beleid nazorg ex-gedetineerden moet nog zijn vruchten gaan afwerpen. Volgens de gemeente Zwolle is er in 2011 flink in gezet op nazorg ex-gedetineerden in de stad en in de regio. Daarnaast vindt afstemming plaats met zorginstellingen, op basis van voorliggende casuïstiek.

Doel 6: In 2014 is overlastgevend gedrag van daklozen teruggebracht naar 75% van het niveau in 2010

Naar verwachting van de gemeente Zwolle wordt deze doelstelling behaald. Door gerichte bemoezorg op straat, waar de overlast plaatsvindt, kunnen overlast gevende dakloze mensen worden aangesproken op hun gedrag en kan worden gekeken naar oplossingen van hun gedrag (project Streetcare). Waarnemingen van politie, winkeliers, wijkmanagers bevestigen een afname in overlast.

Doel 7: In 2014 is het aantal zwerfjongeren in de regio Zwolle teruggebracht met 50 % ten opzichte van het jaar 2008

Vanaf eind 2010 wordt gewerkt aan de aanpak van de problematiek van zwerfjongeren. Hierbij wordt ingezet op preventie en verbetering van de aansluiting tussen jeugdzorg en reguliere zorg en op het bieden van opvang, begeleiding en dagbesteding van zwerfjongeren. Eind 2011 is het inloophuis voor zwerfjongeren geopend.

Ook hier geldt dat pas vanaf eind 2010 gericht aan een oplossing van de problematiek van zwerfjongeren wordt gewerkt. Naar verwachting zal het aantal eerst alleen maar toenemen (aanbod creëert vraag), waarna stabilisering zal optreden. Juist door ook in te zetten op preventie zou de doelstelling in 2014 alsnog gehaald moeten kunnen worden.

Doel 8: Eind 2010 zijn de preventie maatregelen om thuis- en dakloosheid te voorkomen "SMART" beschreven. Tevens is er een plan van aanpak gerealiseerd

Doelstelling is inmiddels gehaald.

7 Literatuur

- Algemene Rekenkamer (2008). *Opvang zwerfjongeren 2007*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2007-2008, 31 323, nr. 1. Den Haag: SDU.
- Benschop, A., en D.J. Korf (2011), *Flevomonitor 2010. Kwetsbare groepen en huiselijk geweld*. Amsterdam: Bongers Instituut voor Criminologie.
- Biesma, S., Kruijze, A., Wolters, G., Bruin, P. de, Lohuis, J. (2010). *Overijsselse dak- en thuislozenmonitor 2010*. Groningen-Rotterdam: IntraVal/ Enschede: I&O Research/ Brummelhuis, K., en L. Drouven (2011). *Telling Zwerfjongeren. Aantallen op basis van definitie 2010*. Enschede: HHM.
- CBS (2010), *De Nederlandse samenleving in 2010*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- CPB (2010). *Analyse economische effecten financieel kader*. CPB Notitie, nummer 2010/33. Den Haag: Centraal Planbureau.
- Cebeon (2009). *Verdeelsystematiek specifieke middelen voor maatschappelijke opvang, verslavingsbeleid en openbare geestelijke gezondheidszorg*. Amsterdam: Cebeon, Centrum Beleidsadviserend Onderzoek B.V.
- Cebeon (2011). *Kosten en baten van Maatschappelijke opvang. Bouwstenen voor effectieve inzet van publieke middelen. Rapport 560010 – 012*. Amsterdam: Cebeon.
- CMA (2012). *Jaarrapportage CMA 2011*. Venlo: Centraal Meld- en Actiepunt Maatschappelijke Opvang en Preventie.
- Davelaar, M., Nederland, T., Wentink, M., & Woerds, S. ter (2005). *Aan de slag in de rafelrand, werk en activering voor daklozen en verslaving*. Assen: Koninklijke Van Gorcum BV.
- FEANTSA (2007), *ETHOS – Europese Typologie van dakloosheid en sociale uitsluiting*. <http://www.feantsa.org/files/freshstart/Toolkits/Ethos/Leaflet/NL.pdf> , geraadpleegd op 31 mei 2012.
- Federatie Opvang (2012). *Quick Scan Gezinnen in de maatschappelijke opvang*. Amersfoort: Federatie Opvang.
- Gemeente Almere (2011). *Evaluatie en bijstelling. Plan van Aanpak Stedelijk Kompas Flevoland 2008 – 2014 (aanvulling op de regiovisie maatschappelijke opvang 2006-2010)*. Almere: Gemeente Almere.
- Gemeente Alkmaar (2012). *Nota met stuknummer 153, aan burgemeester en wethouders. Nut en noodzaak subsidies*. Alkmaar: Gemeente Alkmaar, Sector Samenleving.
- Gemeente Arnhem (2011). *Minder Opvang, Beter Leven. Het masterplan in een notendop, 22 maart 2011*. Arnhem: Gemeente Arnhem.
- Gemeente Arnhem (2012). *Minder Opvang, Beter Leven. Tussenrapportage Maart 2012*. Arnhem: Gemeente Arnhem.

- Gemeente Assen (2008), *Van de straat, zorg op maat! Programma ter bestrijding van (dreigende) dakloosheid en verslaving. Stedelijk Kompas 2008 – 2011 centrumgemeente Assen.*
- Gemeente Breda (2011). *Nulmeting monitor Stedelijk Kompas.* Breda: Gemeente Breda.
- Gemeente Delft (2011). *Beleidsplan 2012-2015 Maatschappelijke Opvang, Vrouwenopvang, OGGz, Verslavingsbeleid voor de regio Delft, Westland en Oostland (DWO).* Gemeente Delft, Gemeente Pijnacker-Nootdorp, Gemeente Westland, Gemeente Midden-Delfland.
- Gemeente Deventer (2012). *Regionaal Kompas Voortgangsrapportage 15 projecten.* Deventer: Gemeente Deventer.
- Gemeente Eindhoven (2011a). *Programma Stedelijk Kompas 2011 - 2015.* Eindhoven: Gemeente Eindhoven. Mens & Maatschappij, Maatschappelijke Opvang, Verslavingszorg en Gezondheid.
- Gemeente Eindhoven (2011b). *Raadsinformatiebrief Voortgang Stedelijk Kompas.* 15 november 2011. Raadsnummer 11R4617. Eindhoven: Gemeente Eindhoven.
- Gemeente Emmen (2011). *Beleidsplan Maatschappelijke ondersteuning 2012 – 2016. Van Zorg naar Participatie.* Emmen: Gemeente Emmen.
- Gemeente Enschede (2009). *Van opvang naar wonen.* Geïntegreerde beleidsnota & plan van aanpak. Door de gemeenteraad vastgesteld d.d. 22 juni 2009. Enschede: Gemeente Enschede. Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling & Projectmanagementbureau Enschede.
- Gemeente Groningen (2011). Brief met kenmerk OS 11.2758881 van burgemeester en wethouders van Groningen aan de leden van de raad van de gemeente Groningen. *Daklozenmonitor 2003 - 2010.* Groningen: Gemeente Groningen, afdeling Zorg, Welzijn en Integratie.
- Gemeente Helmond (2011). *Doorontwikkeling Regionaal Kompas Peelregio 2012-2015.* Helmond: Gemeente Helmond. Dienst Samenleving en Economie, afdeling Maatschappelijke ontwikkeling en Dienstverlening.
- Gemeente Leeuwarden (2012). *Regionaal kompas Leeuwarden/Fryslân 2012–2016.* Leeuwarden: Gemeente Leeuwarden, Sector Zorg, hulpverlening en Sport.
- Gemeente Leeuwarden (2012). *Uitvoeringsprogramma Zwerfjongeren 2012-2016.* Leeuwarden: Gemeente Leeuwarden, Sector Zorg, hulpverlening en Sport.
- Gemeente Maastricht (2012). *Meer voor Elkaar 2012-2015.* Maastricht: Gemeente Maastricht.
- Gemeente Nijmegen (2011). *Startnotitie Eén Wmo-beleidsplan 2012-2015.* Nijmegen: Gemeente Nijmegen.
- Heineke, D., R. Bosker en A. van Deth (2007). *Stappenplan Stedelijk Kompas. Intensivering van de aanpak van dakloosheid.* Den Haag: Vereniging Nederlandse gemeenten.
- Heineke, D., Veen, R. van der en Kornalijslijper, N. (2005). *Handreiking Ketensamenwerking in de Wmo: maatschappelijke ondersteuning in samenhang.* Den Haag: SGBO.

- Kruize, A., S. Biesma en B. Bieleman (2011). *Monitor dakloosheid en chronische verslavingsproblematiek Enschede 2011. Metingen 2004 tot en met 2010*. Groningen-Rotterdam: INTRAVAL.
- Intraval (2012). *Monitor Regionaal Kompas Oost-Veluwe. Concept 13 april 2012*. Groningen-Rotterdam: INTRAVAL.
- Intraval (2012, in voorbereiding). *Tabellenoverzicht Monitor Regionaal Kompas Oost-Veluwe Metingen 2009 t/m 2011. Concept april 2012*. Groningen-Rotterdam: INTRAVAL.
- Kloppenburger, R., Akkermans, C., De Graaf, W., Van Doorn, L. (2008). *Het stereotype beeld van een dakloze is dat hij een man is. Opvang van gezinnen na huisuitzetting*. Utrecht: Kenniscentrum Sociale Innovatie, Hogeschool Utrecht.
- Kloppenburger, R., De Graaf, W., Wewerinke, D., Akkermans, C., Van Doorn, L. (2009). *Preventie en aanpak van dakloosheid bij vier centrumgemeenten. Rapportage tweede deelonderzoek naar dakloosheid bij gezinnen na huisuitzetting*. Utrecht: Kenniscentrum Sociale Innovatie, Hogeschool Utrecht.
- Kruize, A., Biesma, S., Bieleman, B. (2012). *Monitor dakloosheid en chronische verslavingsproblematiek Twente 2012. Metingen 2006-2011*. Groningen-Rotterdam: INTRAVAL
- Maas, M., Planije, M. (2009). *Monitor Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang. Rapportage 2008: Amsterdam, Den Haag, Utrecht en Rotterdam*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Maas, M., Planije, M. & Been, W. (2010). *Handreiking operationalisatie doelstellingen Monitor Stedelijk Kompas*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Maas, M., Planije, M. (2010). *Monitor Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang. Rapportage 2009: Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Mérelle, S., R. Overberg en H. Lodder (2012). *Monitor sociaal kwetsbare groepen. Stand van zaken OGGz regio Kennemerland 2011*. Haarlem: GGD Kennemerland.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2010). *Junicirculaire gemeentefonds 2010*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- Ministerie van VWS (2009). Brief met kenmerk DMO/SSO-2926664 van de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport aan de wethouders maatschappelijke opvang van de centrumgemeenten. *Verdeelsleutel decentralisatie-uitkering*. Den Haag: Ministerie van VWS.
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (2010). Brief met referentie FEZ/BG/2010/21309 EN 21308 van de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. *Kamervragen over de begroting en het jaarverslag van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid met bij bijlage: Antwoorden op de Kamervragen over de begroting 2011 van het ministerie van SZW*. Den Haag: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

- Ministerie van VWS (2010). Brief met kenmerk DMO/SSO- 3009739 van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal d.d. 23/8/2010. *Voortgangsrapportage maatschappelijke opvang*. Den Haag: Ministerie van VWS.
- Ministerie van VWS (2010). Brief met kenmerk DLZ/KZU3009236 van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. *Laatste voortgangsrapportage pakketmaatregel AWBZ*. Den Haag: Ministerie van VWS.
- Ministerie van VWS (2011). Brief met kenmerk DMO/SSO-3069930 van de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. *Beleidsvoornemens maatschappelijke opvang en zwerfjongeren*. Den Haag: Ministerie van VWS.
- Ministerie voor Jeugd en Gezin (2010). *Definitie zwerfjongeren*. Brief van de minister voor Jeugd en Gezin met kenmerk DMO/SSO-2995315. Tweede Kamer, 2009/2010, 32267 nr. 5. Den Haag: Ministerie J&G.
- Oijen, S. van, en Lesger, D. (2011). *Rapportage monitor Regionaal Kompas Noord- en Midden-Limburg*. Arnhem: Seinpost Adviesbureau BV.
- Oldersma, F. (2011). *Dakloos in Groningen. Daklozenmonitor Groningen 2003-2010*. Groningen: Gemeente Groningen, afdeling Onderzoek en Statistiek Groningen.
- Oldersma, F. (2012a). *Dakloos in Assen. Daklozenmonitor Assen 2006-2010*. Groningen: Gemeente Groningen, afdeling Onderzoek en Statistiek Groningen.
- Oldersma, F. (2012b). *Dakloos in Fryslân. Daklozenmonitor Fryslân 2006-2010*. Groningen: Gemeente Groningen, afdeling Onderzoek en Statistiek Groningen.
- Planije, M., Maas, M., Been, W. (2010). *Monitor Stedelijk Kompas 2009. Plan van aanpak maatschappelijke opvang in 39 centrumgemeenten*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Planije, M., Tuynman, M. (2011). *Monitor Stedelijk Kompas 2010. Plan van aanpak maatschappelijke opvang in 39 centrumgemeenten*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Rensen, P., Planije, M. (2007). *Monitor Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang. Eerste rapportage 200: Het startjaar in Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Den Haag*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Rensen, P., Planije, M. (2008). *Monitor Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang. Rapportage 2007. Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Den Haag*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Rijk en vier grote steden (2006). *Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang*. Den Haag: SDU uitgevers.
- Seinpost Adviesbureau BV (2011). *Rapportage monitor Regionaal Kompas Noord- en Midden-Limburg*. Arnhem: Seinpost Adviesbureau BV.
- Sleegers, J. (red.) (2005). *Kwetsbaar in de grote stad. G4 Visie op een samenhangende Openbare Geestelijke Gezondheidszorg*. Opgesteld door: de gemeenten Amsterdam, Den Haag, Utrecht, Rotterdam en de aanbieders van geestelijke gezondheidszorg en verslavingszorg in deze steden.

- Tsemberis, S., Gulcur, L., & Nakae, M. (2004). Housing First, consumer choice, and harm reduction for homeless individuals with a dual diagnosis. *American Journal of Public Health, 94*, 651–656.
- Tuynman, M. en M. Planije (2011). *Monitor Maatschappelijke Opvang Jaarbericht 2010. Vraag- en aanbodgegevens van de maatschappelijke opvang en vrouwenopvang in 2009*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Tuynman, M., en Planije, M., Place, C. (2011). *Monitor Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang. Rapportage 2010: Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Tuynman, M., en Planije, M. (2012). *Monitor Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang. Rapportage 2011: Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Van der Veen, T-J. (2010). *Stand van zaken Stedelijk Kompas. Liggen we op koers?* Gemeente Zwolle: Maatschappelijke Ontwikkeling.
- VNG (2007). *Stappenplan Stedelijk Kompas: Intensivering van de aanpak van dakloosheid*. Den Haag: Vereniging van Nederlandse Gemeenten.
- Wolf, J. (2006). *Handreiking OGGz in de Wmo*. In: Gereedchapskist Wmo. Den Haag: Ministerie van VWS.

Bijlage I Instrumenten Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang in de G4

In het Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang (Rijk en vier grote steden, 2006) wordt het volgende opgemerkt over de 13 geformuleerde instrumenten:

De instrumenten zijn de hulpmiddelen die bestuurders en uitvoerders ter beschikking staan om het Plan uit te voeren. De instrumenten die worden aangeboden zijn niet dwingend bedoeld. Zij zijn facilitair²⁵. Het staat lokale partijen vrij deze instrumenten al of niet te gebruiken. Als men meent dat een andere aanpak effectiever is, dan moet men die hanteren. Maatstaf is maximale effectiviteit. Alleen het resultaat telt. Ook voor het uitvoerende niveau geldt dat de instrumenten niet als dwangbuis mogen gelden. Integendeel, ruimte voor creativiteit, ruimte voor onorthodoxe oplossingen voor mensen met ingewikkelde problemen op velerlei terreinen moeten er blijven. De instrumenten betreffen een breed scala. Ze bieden in de gehele keten van maatschappelijke opvang – vanaf de signalering tot en met de uitstroom naar een stabiele woonsituatie – de bestuurders en uitvoerders handvatten om de stappen in het trajectplan uit te voeren.

Instrumenten Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang G4

1. Model Aanmeldings- en Diagnoseformulier
2. Model Persoonsgerichte benadering (cliëntmanager)
3. Modelconvenant gegevensuitwisseling
4. Model individueel trajectplan
5. Richtingwijzer hantering BOPZ
6. Modelprocedure effectuering levering zorg
7. Modelaanpak onverzekerde en budgetbeheer
8. Modelaanpak effectuering levering van specifieke woonvoorzieningen
9. Model protocol preventie huisuitzettingen
10. Model aanpak schuldhulpverlening en schuldsanering
11. Regeling dagloon projecten
12. Model procedure aansluiting nazorg bij ontslag uit detentie
13. Aanpak realisatie voorzieningen duurzaam verblijf

²⁵ Uitzondering op het facilitaire karakter van de instrumenten betreft instrument 11; regeling dagloonprojecten; deze regeling geeft het wettelijk kader weer.

Bijlage II OGGz-bouwstenen

De notitie 'Kwetsbaar in de grote stad' (Sleegers, 2005) is opgesteld door de gemeenten Amsterdam, Den Haag, Utrecht, Rotterdam en de aanbieders van geestelijke gezondheidszorg en verslavingszorg in deze steden. Het geeft de G4 visie op een samenhangende Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (OGGz). Er worden 12 bouwstenen onderscheiden die in meer of mindere mate nodig zijn in resocialisatietrajecten van individuele personen:

1. Signalering en geïndiceerde preventie

- a. Meldpunt/lokaal zorgnetwerk/signaleringsteam
- b. Laagdrempelige inloopvoorziening
- c. Veldwerk
- d. Vroege interventie

2. Integrale toegang en screening

- a. Inschatten zorgbehoefte en treffen van de noodzakelijke maatregelen
- b. Integrale diagnostiek
- c. Toeleden naar opvang en (bemoei)zorg

3. Maatschappelijke opvang

- a. Nachtopvang, passantenopvang, ziekenboegbedden, crisisbedden
- b. 24-uurs opvang, meerzorgbedden
- c. Activerende begeleiding
- d. Ondersteunende begeleiding
- e. Verpleging en verzorging

4. Medische basiszorg

- a. Huisarts
- b. GGD (infectieziektebestrijding/vangnet/gezondheidsbevordering)

5. Curatieve GGz/Vz

- a. Medisch psychiatrische diagnostiek
- b. Behandeling (ambulant/klinisch)
- c. Acute psychiatrie

6. Beschermd wonen/Langdurig verblijf

- a. Beschermd wonen
- b. Verblijf psychiatrie/verslavingszorg
- c. Verblijf dubbele diagnose patiënten

7. Begeleid (zelfstandig) wonen

- a. Aanbod woningen
- b. Groepswonen
- c. Ambulante woonbegeleiding individueel
- d. Extra intensieve woonbegeleiding individueel

8. Integrale bemoeizorg GGz/Vz

- a. Standaard bemoeizorg en trajectbewaking
- b. Intensieve bemoeizorg (bijvoorbeeld conform ACT methode)

9. Financiële hulp

- a. Stabiel inkomen/uitkering
- b. Schuldhulpverlening
- c. Verantwoord omgaan met geld
- d. (eventueel inkomensbeheer)

10. Dagbesteding

- a. Werk
- b. Reïntegratietraject/vrijwilligerswerk/werkprojecten
- c. Opleiding/cursus
- d. Dagactiviteiten

11. Sociaal netwerk

- a. Herstel relatie ouders, familie, buren en vrienden
- b. Uitbreiden van het sociaal netwerk (buiten de doelgroep)
- c. Opbouwen professioneel netwerk (huisarts/tandarts/etc.)

12. Veiligheid

- a. Extra veilige plekken maatschappelijke opvang en GGz/Vz-verblijf
- b. Signaleringsfunctie politie
- c. Inrichting stelselmatige daders; d. Inbewaringstelling/rechterlijke machtiging

Bijlage III De participatieladder

De Participatieladder is een meetinstrument waarmee vastgesteld kan worden in hoeverre een burger, bijvoorbeeld een bijstandsgerechtigde of een wijkbewoner, meedoet in de samenleving. De ladder is onderverdeeld in zes treden: van sociaal geïsoleerd tot betaald werk. Door dit twee keer te meten, (jaarlijks of voor en na inzet van een voorziening uit het Participatiebudget) wordt zichtbaar of de mate van participatie is verhoogd. Kijk voor meer informatie op www.participatieladder.nl.

